

STREDOVEKÉ SÍDLISKO Z 13. STOROČIA V BECKOVE¹

MILAN HANULIAK

Settlement in Beckov from 13th Century. A settlement from High Middle Ages was explored in the south part of the Beckov cadastre in 2004. It consists of 64 features. Two half-sunken dwellings with hearth are the most important features. The third half-sunken feature with circular ground plan and grain storage pit served for agricultural purpose. Another group consists of six grain storage pits, 41 storage pits of three types, one hearth, seven exterior ovens, five stake pits and two trough-shaped pits. Data about size, form, construction and use do not differ from the representatives, which are known in other finding places from the Middle Ages. In the material culture prevail fragments of pot-shaped ceramic vessels. There were found four complete vessels. Important are also large storage vessels with graphite in the fabric. Dating was elaborated on the basis of analysis of the shape, decoration and creation of vessels, composition of ceramic material. The rest of findings are sporadic, and the most important of these are a coin, spur and jewels. These specimen refer to higher social status of inhabitants who lived here in 13th c. The structure of settlement area belongs to specific components of this site. One quarter of features are scattered across the area. Remaining features are located in four concentrations. Up to 41 dwelling and agricultural features are part of concentration C, which is the oldest part of the agricultural estate. The other three concentrations consist of lower number of agricultural features; residential buildings are missing. The presumption is that these were manufacturing rooms that served to expansion of economic activities of the local community.

Key words: western Slovakia, High Middle Ages, settlement features, material culture, settlement structure.

CHARAKTERISTIKA NÁLEZISKA

V príspevku spracúvaná polykultúrna lokalita vďačí za svoje objavenie stavebným prácam spätým s budovaním Distribučného centra OD Tesco. Podľa technickej dokumentácie bol plánovaný zastavaný areál s rozlohou do 25 ha vymedzený z východnej strany štátnou cestou 507 smerujúcou z Beckova do Rakolúba, z juhu zasa korytom Rybnického potoka ústiaceho do Váhu (obr. 1). Táto plocha tvorí súčasne juhozápadný cíp katastra obce Beckov (okres Nové Mesto nad Váhom).

Polohu náleziska spresnili v jarných mesiacoch roku 2004 sondážne zisťovacie rezy s povrchovým prieskumom (*Cheben/Bielich 2006, 105*). Tie preukázali, že sa ťažisková časť lokality rozkladá v polohe Pažitné na miernej vyvýšenine vymedzenej po obvode niveletou 186,8 m n. m. Terénny útvár má nepravidelne pretiahnutý poloblúkový tvar s rozlohou asi 1 ha. Od júna do konca októbra sa následným systematickým výskumom prebádal úsek predstavujúci zhruba 85 % z niekdajšej rozlohy.

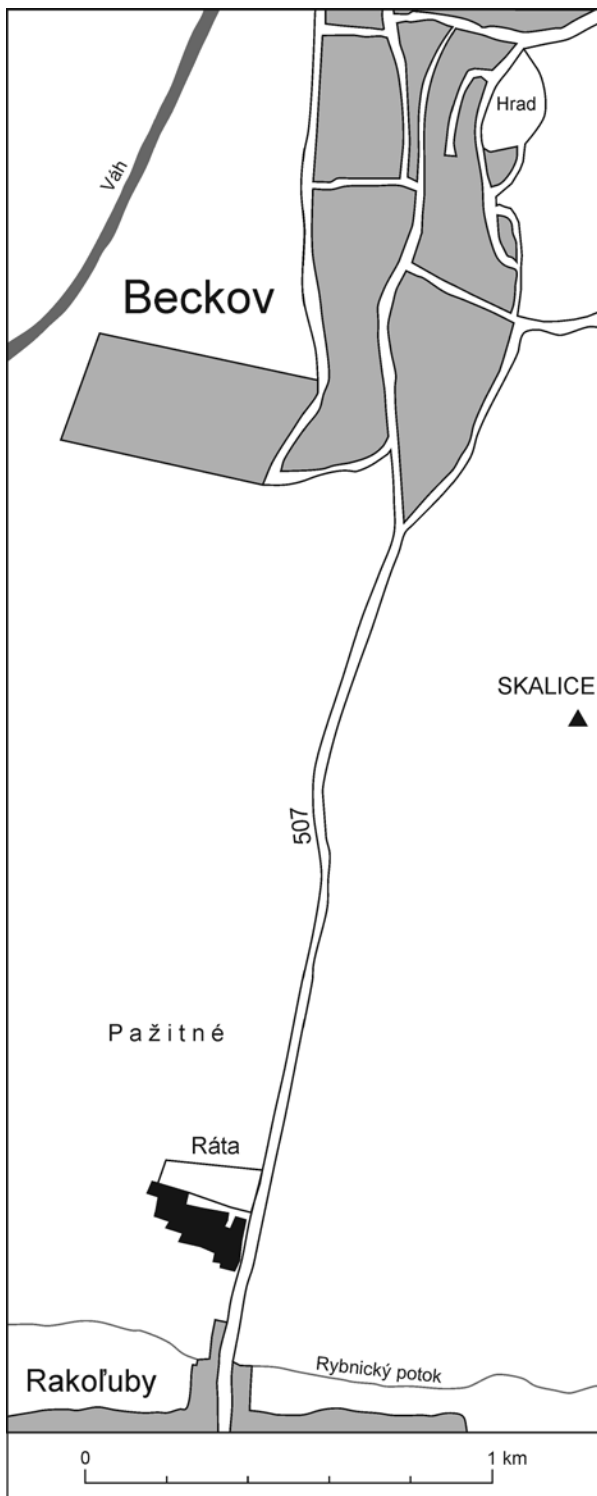
Rozsah tangovanej plochy vymedzuje z južnej strany pozdĺžna oblúkovito prehnutá depresia široká 250 cm s konkávnym profilom a kulminujúcou hĺbkou 60–80 cm. Tento útvár možno teoreticky stotožniť s pôvodným korytom Rybnického potoka, ktorého líniu sídliskové objekty nepresahovali. Súčasný potok s identickým označením preteká

približne 200 m južnejšie. Predpokladané pokračovanie osídlenej plochy severným smerom v minulosti zlikvidoval novoveký majer Ráta, asanovaný v 60-tych rokoch minulého storočia. Zámerné znížená niveleta jeho nádvorja, základy budov a ťažobné jamy štrku využitého k ich stavbe vylúčili možnosť postrehnúť v tomto priestore zvyšky pôvodného sídliskového horizontu.

Z geografického hľadiska leží lokalita v rovinnom nivnom prostredí z vážskeho ľavobrežia. Neprekvapí, že sa v tomto dlhodobom poľnohospodársky využívanom prostredí nachádza ornica i tmavo sfarbená hlinité vrstva prekrývajúca svetlé podlažie z naplavených hĺn striedaných po obvode vrstvami riečného štrku. Spomenuté zložky prírodného prostredia doplnené prijateľnými klimatickými pomermi, priemernou ročnou teplotou a zrážkovým objemom (*Atlas krajiny 2012, 95, 99, 106*) museli byť v minulosti priaznivé, keďže sa osídlenie lokality opakovanne obnovovalo počas príslušných etáp dejinného vývoja.

Nadložné vrstvy farebne splývajúce so zvyčajne tmavšou sídliskovou vrstvou sa dali od seba oddeliť iba v niektorých úsekoch výskumnej plochy, kde mocnosť kultúrnej vrstvy dosahovala 25–30 cm. Napriek tomuto zisteniu muselo byť takmer 40 cm hrubé tmavé hlinité súvrstvie odstránené zemným strojom, pretože sa výplne sídliskových objektov črtali až na úrovni podlažnej nivelety. Nemožno

¹ Štúdia vznikla s podporou grantového projektu 2/0037/17 agentúry VEGA.

Obr. 1. Výsek z katastrálneho územia Beckova so spracúvanou archeologickou lokalitou.

spochybníť, že sa pri uvedenom postupe zničili viaceré kolové jamy, konštrukčno-stavebné prvky i objekty zahĺbené iba v sídliskovej vrstve. K nim patrí aj objekt XY, ktorý neušiel pozornosti vďaka početným zlomkom keramických nádob sústred-

ných po obvode jeho výplne. Viaceré exempláre kovových nálezov sa zo sídliskovej vrstvy podarilo získať vďaka detektoru kovov používanému sústavne počas mechanickej úpravy výskumnej plochy.

Časový harmonogram terénneho výskumu nepriaznivo poznačila zmena stavebného projektu. V pôvodne nevyužitom úseku s archeologickou lokalitou mala byť dodatočne vybudovaná chladiarenská hala. Následkom toho musela byť v niektorých hlbších objektoch s väčšou plochou exploatovaná iba polovica ich výplne, nevyhnutná k získaniu materiálu potrebného k ich chronologicko-kultúrnej špecifikácii.

Za vyššie uvedených podmienok sa na opisanej lokalite preskúmalo 490 sídliskových objektov. Popri sporadických zástupcoch z eneolitu (3 objekty) a ďalších z doby laténskej (4 objekty) bol areál prednostne využívaný v dobe rímskej. K časovo zaradeným zástupcom z tohto obdobia (199 objektov) treba prirátavať väčšinou počet z chronologicky nespresnených reprezentantov (207 objektov). S obdobím stredoveku možno zlúčiť 77 objektov (Varsik/Hanuliak/Kovár 2006, 204, 205, 207), pričom do včasného stredoveku patrí 13 objektov. Z nich dva sa využívali počas 6. stor., tri v 8. stor. a osem zasa od konca 9. i počas prvej polovice 10. stor. (Hanuliak 2015, 133–136). Súčasť vrcholnostredovekej osady tvorí 64 objektov (obr. 2). K nim treba pripojiť dvoch zástupcov preskúmaných v jarných mesiacoch (Cheben/Bielich 2006, 105), ktoré sa bez identifikovanej pozície nedali začleniť do vypracovaného celkového plánu. Získaný nálezový fond bol predbežne spracovaný a výsledky sa predniesli na 38. medzinárodnej konferencii archeológie stredoveku konanej v Zlatom pri Bardejove. Vzhľadom na obmedzený stranový rozsah príspevku zaradeného do 32. čísla konferenčného časopisu nemohli byť do jeho náplne zaradené všetky štandardné časti, chýbajú takisto obširnejšie komentované špecifiká (Hanuliak 2007). To rozhodlo o potrebe opätovného spracovania skompletizovaného nálezového fondu, prehodnotenia niektorých poznatkov a prezentovania precíznejšieho odborného vyhodnotenia jeho zložiek.

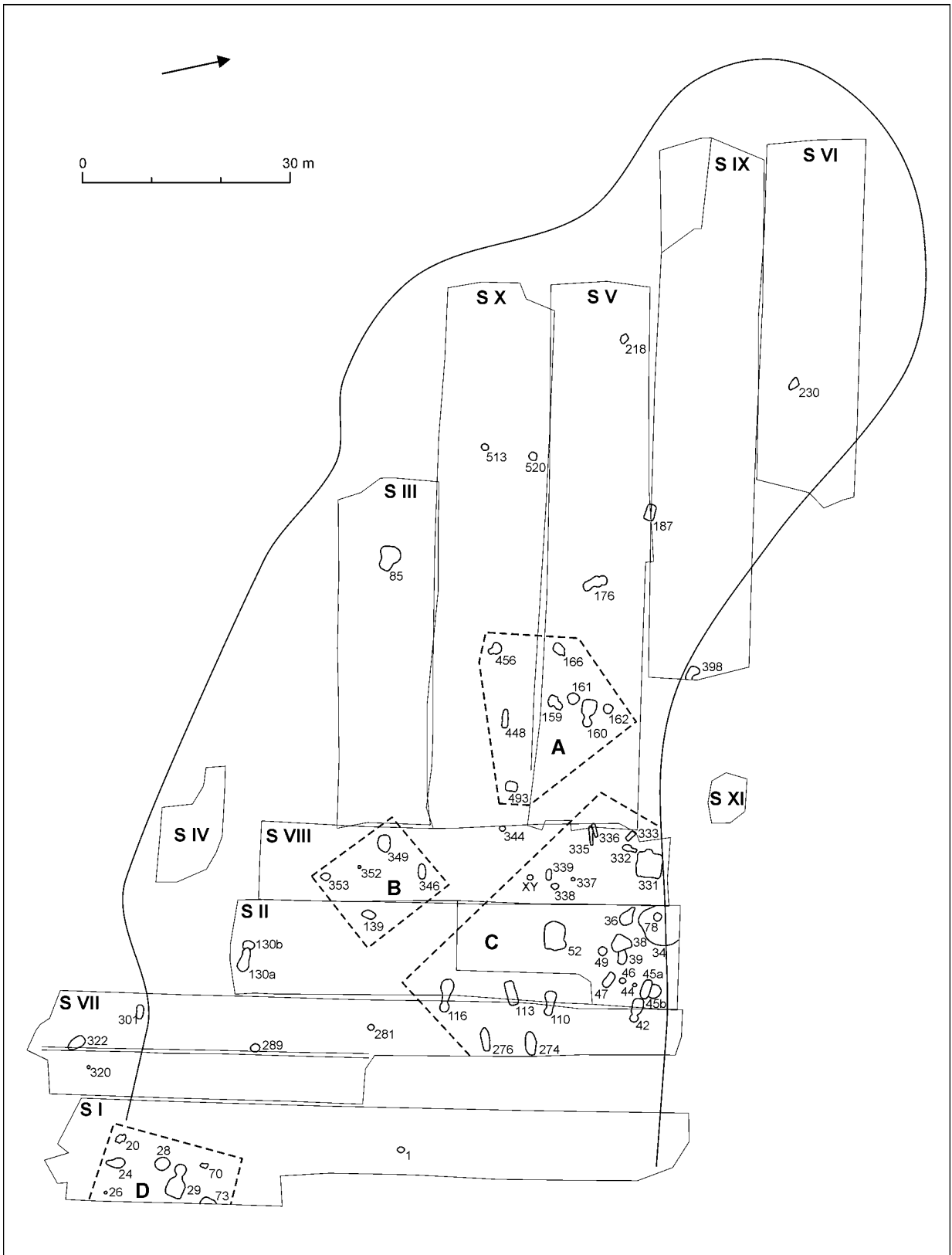
KATALÓG

Objekt 1 – zásobná jama 1. typu (sonda I; tab. I)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (pr. 125 x 100 cm), steny šikmo klesajú do priehlbne s kužeľovite zúženým profilom a rovným dnom (pr. 90 cm; hĺ. 75 cm). Pozdĺžna os objektu v línii S – J.

Opis nálezov

- Štyri črepy (1 z ústia, 1 zdobený z tela, 2 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. I: 1, 2).

Obr. 2. Beckov. Celkový plán preskúmanej plochy s vrcholnostredovekými objektmi a vymedzenými sídliskovými segmentmi A, B, C, D.

Objekt 20 – exteriérové ohnisko (sonda I; tab. I)

Obrys objektu nepravidelného oválneho tvaru z prepálenej hliny pokrytý na podložnom teréne vrstvou z malých lomových a riečnych kameňov, sporadických zlomkov keramických nádob, uhlíkov (pr. 200 x 120 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SZ – JV.

Opis nálezov

1. Šesť črepov (5 z ústia, 1 nezdobený z tela) z hrncovitých nádob (tab. I: 3).

Objekt 24 – zásobná jama 2. typu (sonda I; tab. I)

Horný obrys objektu kvapkovitého tvaru (270 x 50–150 cm), steny klesajú do priehlbne s preliačeným dnom (hĺ. 28–55 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SSV – JJZ.

Opis nálezov

1. Osem črepov (5 nezdobených z tela, 3 z dna) z hrncovitých nádob (tab. I: 6).

Objekt 26 – kolová jama (sonda I; tab. I)

Horný obrys jamy kruhovitého tvaru (pr. 45 cm), steny zvislo klesajú do priehlbne s valcovitým profilom a rovným dnom (hĺ. 20 cm).

Opis nálezov

1. 11 črepov (1 z ústia, 4 zdobené z tela, 6 nezdobených z tela) z hrncovitých nádob (tab. I: 4, 5).

Objekt 28 – obilná zásobnica (sonda I; tab. II)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (pr. 225 x 200 cm), steny šikmo klesajú do priehlbne s kužeľovite zúženým profilom a rovným dnom (pr. 160 cm; hĺ. 140 cm). V jeho strede okrúhla jamka (pr. 40 cm; hĺ. 12 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SSV – JJZ.

Opis nálezov

1. 61 črepov (1 z ústia, 22 zdobených z tela, 29 nezdobených z tela, 9 z dna) z hrncovitých nádob (tab. II: 1–3).

Objekt 29 – exteriérová pec (sonda I; tab. II)

Objekt pozostávajúci z kúreniska a predpecnej jamy (celk. dĺ. 475 cm). Kúrenisko kruhovitého tvaru so zvyškami kupoly po obvode (pr. 160 x 155 cm), dno k okrajovej časti priestoru stúpa (hĺ. 25–15 cm). Predpecná jama obdĺžnikovitého tvaru so zaoblenými rohmi (270 x 250 cm), steny šikmo i zvislo klesajú k rovnému dnu (hĺ. 70 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SZ – JV.

Opis nálezov

1. 234 črepov (9 z ústia, 59 zdobených z tela, 147 nezdobených z tela, 19 z dna) z hrncovitých nádob (tab. II: 6–10; III: 1, 4).
2. 26 črepov (4 z ústia, 19 zdobených z tela, 3 nezdobené z tela) zo zásobnicových nádob (tab. III: 2, 3, 5).
3. Zlomok prsteňa s kruhovým štítkom zdobený vybiťaným a rytým rozetovým motívom z kovu s prevahou cínu; pr. štítka 1,3 cm, dĺ. ramena 0,7 cm (tab. II: 4).
4. Zvinutý pásik bronzového plechu ukončený drôtom; dĺ. 2,1 cm, š. 0,2–0,6 cm (tab. II: 5).

Objekt 34 – hospodárska polozemnica (sonda II; tab. IV)

Časť pôdorysu objektu odkrytého v severovýchodnom nároží sondy II. V predpokladanom kruhovitom pôdoryse (pr. cca 630 cm) ušliapaná hlinená podlaha (hr. 7–10 cm). V rámci interiéru excentricky umiestnená obilná zásobnica 78.

Opis nálezov

1. 23 črepov (7 z ústia, 11 zdobených z tela, 5 nezdobených z tela) z hrncovitých nádob (tab. IV: 5–7; V: 1, 3).
2. Štyri črepy (3 z ústia, 1 zdobený z tela) zo zásobnicových nádob (tab. V: 2).

Objekt 36 – zásobná jama 2. typu (sonda II; tab. III)

Horný obrys objektu kvapkovitého tvaru (290 x 48–190 cm), steny klesajú do priehlbne s rovným dnom (hĺ. 25 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SZ – JV.

Opis nálezov

1. 45 črepov (5 z ústia, 15 zdobených z tela, 20 nezdobených z tela, 5 z dna) z hrncovitých nádob (tab. III: 6; IV: 1, 2).
2. Zdobený črep z tela zásobnicovej nádoby.
3. Dvojramenná skoba zo železného pásika; dĺ. cca 6,2 cm, š. 0,9–1,2 cm, hr. 0,2 cm (tab. IV: 3).
4. Zlomok z ľavého ramena podkovy s dvomi pozdĺžnymi otvormi pre klince s obdĺžnikovitým klinovito zúženým ozubom; dĺ. 8,2 cm, š. 0,8–2 cm, hr. 0,3 cm (tab. IV: 4).
5. Zlomok z drieku klinca kvadratického prierezu; dĺ. 2,8 cm, pr. 0,5 x 0,3 cm.

Objekt 38 – zásobná jama 1. typu (sonda II; tab. V)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (pr. 290 x 240 cm), steny šikmo klesajú do priehlbne s kužeľovite zúženým profilom a rovným dnom (hĺ. 30 cm). Pozdĺžna os objektu v línii S – J.

Opis nálezov

1. Hrncovitá nádoba misovitého tvaru s mierne prehnutým hrdlom, takmer zvislo nasadeným ústím a šikmo dovnútra zrezaným okrajom. Maximálna vydutina zdobená tromi horizontálnymi líniami. Na vyklenutom dne plastická značka s mrežovitým motívom. Nádoba vyhotovená v ruke, nerovnosti z povrchu iba sčasti zahladené; pr. ústia 6,5 cm, pr. vydutiny 6,8 cm, pr. dna 4,8 cm, v. 5 cm (tab. V: 7).
2. 76 črepov (2 z ústia, 28 zdobených z tela, 44 nezdobených z tela, 2 z dna) z hrncovitých nádob (tab. V: 4, 5).
3. Praslen lichobežníkovitého tvaru upravený z dna keramickej nádoby; pr. 3,7 x 2,5 cm, hr. 0,6–0,9 cm, pr. otvoru 0,8 cm (tab. V: 6).
4. Zlomok z čepele noža; dĺ. 2,5 cm, š. 2,7 cm.
5. Zlomok z drieku klinca kvadratického prierezu; dĺ. 5,3 cm, pr. 0,3 x 0,2 cm.

Objekt 39 – zásobná jama 2. typu (sonda II; tab. V)

Horný obrys objektu akiste kvapkovitého tvaru (225+ x 90–125 cm), steny klesajú do priehlbne s preliačeným dnom (hĺ. 35–45 cm). Pozdĺžna os objektu v línii ZSZ – VJV.

Opis nálezov

1. Šesť črepov (2 z ústia, 1 zdobený z tela, 2 nezdobené z tela, 1 z dna) z hrncovitých nádob (tab. V: 8, 9).
2. Črep z ústia zásobnicovej nádoby.

Objekt 42 – exteriérová pec (sonda II/VII; tab. VI)

Objekt pozostávajúci z kúreniska a predpecnej jamy (celk. dĺ. 340 cm). Kúrenisko kruhovitého tvaru so zvyškami kupoly po obvode (pr. 120 x 115 cm), dno k okrajovej časti priestoru stúpa (hĺ. 16–10 cm). Predpecná jama obdĺžnikovitého tvaru so zaoblenými rohmi (245 x 160 cm), steny zvislo klesajú k dnu, ktorého línia sa zvažuje k okrajovej časti (hĺ. 30–45 cm). Pozdĺžna os objektu v línii JV – SZ.

Opis nálezov

- 12 črepov (2 z ústia, 6 zdobených z tela, 4 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. VI: 1, 2).

Objekt 44 – kolová jama (sonda II; tab. VI)

Horný obrys jamy kruhovitého tvaru (pr. 55 cm), steny zvislo klesajú do priehlbne s valcovitým profilom a rovným dnom (hl. 20 cm).

Opis nálezov

- Misovitá pokrievka s kužeľovito roztvorenými stenami napojenými na valcovitú vrchnú časť s mierne zvlnenou líniou. Dolný úsek stien zdobený štyrmi horizontálnymi líniami; pr. ústia 16 cm, pr. dna 7,3 cm, v. 5,8 cm (tab. VI: 5).
- Dva črepy (1 z ústia, 1 zdobený z tela) z hrncovitej nádoby (tab. VI: 3, 4).
- 14 črepov (1 zdobený z tela, 13 nezdobených z tela) zo zásobnicových nádob (tab. VI: 3).

Objekt 45a – zásobná jama 3. typu (sonda II; tab. VI)

Horný obrys objektu obdĺžnikovitého tvaru s vyklenutými kratšími stranami (290 x 135 cm), steny klesajú do priehlbne s rovným dnom (hl. 55 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SSZ – JJV.

Opis nálezov

- 27 črepov (3 z ústia, 13 zdobených z tela, 11 nezdobených z tela) z hrncovitých nádob (tab. VI: 6–8).
- Zlomok z hrotu čepele noža s rovným chrbtom a oblúkovito ohnutým ostrím; dl. 3,2 cm, š. 1,2 cm.

Objekt 45b – obilná zásobnica (sonda II; tab. VII)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (pr. 205 x 185 cm), steny šikmo klesajú do priehlbne s kužeľovite zúženým profilom a rovným dnom (pr. 170 cm; hl. 130 cm). Pozdĺžna os objektu v línii S – J.

Opis nálezov

- 27 črepov (2 z ústia, 4 zdobené z tela, 21 nezdobených z tela) z hrncovitých nádob (tab. VII: 1, 2, 5).
- Zdobený črep z tela zásobnicovej nádoby.
- Ihlanovitý brús s trojuholníkovým prierezom z dolomitického vápenca tmavosivej odrody s jednou vyhladenou plochou; dl. 6,9 cm, pr. 1,8–1,5 cm (tab. VII: 3).
- Hranolovitý brús s kvadratickým prierezom z jemnozrného pieskovca s dvomi vyhladenými plochami; dl. 7,8 cm, pr. 1,7 x 1,5 cm (tab. VII: 4).

Objekt 46 – zásobná jama 1. typu (sonda II; tab. VII)

Horný obrys objektu kruhovitého tvaru (pr. 125 cm), steny zvislo klesajú do priehlbne s valcovitým profilom a zvlnenou líniou dna (hl. 53 cm).

Opis nálezov

- 5 črepov (1 z ústia, 4 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. VII: 6).

Objekt 47 – zásobná jama 3. typu (sonda II; tab. VII)

Horný obrys objektu obdĺžnikovitého tvaru s vyklenutými kratšími stranami (230 x 110 cm), steny klesajú do priehlbne s rovným dnom (hl. 57 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SZ – JV.

Opis nálezov

- 41 črepov (1 z ústia, 3 zdobené z tela, 35 nezdobených z tela, 2 z dna) z hrncovitých nádob (tab. VII: 7, 8).

Objekt 49 – obilná zásobnica (sonda II; tab. VIII)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (pr. 180 x 165 cm), steny zvislo klesajú do priehlbne s valcovitým profilom a rovným dnom (pr. 170; hl. 115 cm). Pozdĺžna os objektu v línii V – Z.

Opis nálezov

- 22 črepov (3 z ústia, 11 zdobených z tela, 8 z dna) z hrncovitých nádob (tab. VIII: 1, 2).

Objekt 52 – obytná polozemnica (sonda II; tab. VIII)

Horný obrys objektu obdĺžnikovitého tvaru (430 x 305 cm) s vyklenutými kratšími stranami a zaoblenými rohmi, steny zvislo klesajú k rovnému dnu (hl. 35 cm). V strede východnej strany v profile kontrolného bloku zdokumentované zvyšky ohniska (š. 30 cm) umiestneného 10 cm nad dnom. V severovýchodnom nároží oblúkovito vyklenutý vstup (š. 120 cm) zvažujúci sa k podlahe interiéru pokrytej vrstvou štrku. Pozdĺžna os objektu v línii SZS – VJV.

Opis nálezov

- 20 črepov (2 z ústia, 8 zdobených z tela, 7 nezdobených z tela, 3 z dna) z hrncovitých nádob (tab. VIII: 3–6).
- Deväť črepov (3 zdobené z tela, 6 nezdobených z tela) zo zásobnicových nádob (tab. IX: 1, 2).
- Korálik oválneho tvaru s kosoštvorcovým profilom z bledozeleného skla; pr. 1,2 x 1 cm, hr. 0,3 cm (tab. IX: 3).
- Náušnica oválneho tvaru s dvomi guľovitými bubienkami zo zliatiny s prevahou cínu a olova; pr. 1,5 x 1,2 cm, hr. oblúka 0,25 cm, pr. vývalkov 0,4 cm (tab. IX: 4).
- Kružková náušnica z mosadzného drôtu; pr. 2,4 cm, hr. drôtu 0,15 cm (tab. IX: 5).
- Praslen kužeľovitého tvaru; pr. 2,1–3,9 cm, v. 2,8 cm, pr. otvoru 0,8 cm (tab. IX: 6).
- Klinec s krídlovou hlavicou a ohnutým kvadratickým driekom; dl. 7,3 cm, pr. hlavice 1,6 x 0,9 cm, pr. drieku 0,4 x 0,4 cm (tab. IX: 7).
- Zlomok z trňa noža; dl. 1,3 cm, š. 1,5 cm.
- Zlomok z drieku klinca kvadratického prierezu; dl. 2,5 cm, pr. 0,5 x 0,4 cm.

Objekt 70 – zásobná jama 2. typu (sonda I; tab. IX)

Horný obrys objektu obdĺžnikovitého tvaru (112 x 40–70 cm), steny klesajú do priehlbne s preliačeným dnom (hl. 30–43 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SSV – JJZ.

Opis nálezov

- 27 črepov (2 z ústia, 21 zdobených z tela, 3 nezdobené z tela, 1 z dna) z hrncovitých nádob (tab. IX: 8, 9).

Objekt 73 – zásobná jama 2. typu (sonda I; tab. X)

Horný obrys objektu akiste oválneho tvaru (240 x 95+ cm), steny klesajú do priehlbne s rovným dnom (hl. 25 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SSV – JJZ.

Opis nálezov

- 20 črepov (2 z ústia, 13 zdobených z tela, 1 nezdobený z tela, 4 z dna) z hrncovitých nádob (tab. X: 1–3).

Objekt 78 – obilná zásobnica (sonda II; tab. X)

Horný obrys objektu kruhovitého tvaru (pr. 120 cm), steny šikmo klesajú do priehlbne s kužeľovite rozšíreným profilom a preliačeným dnom (pr. 150 cm; hl. 110 cm).

Opis nálezov

- 13 črepov (5 z ústia, 1 zdobený z tela, 4 nezdobené z tela, 3 z dna) z hrncovitých nádob (tab. X: 4, 6).
- Päť nezdobených črepov z tela zásobnicových nádob.
- Praslen nepravidelného kruhovitého tvaru upravený z tela keramickej nádoby; pr. 3 cm, hr. 0,4 cm, pr. otvoru 0,6 cm (tab. X: 5).

Objekt 85 – exteriérová pec (sonda III; tab. XI)

Objekt pozostávajúci z kúreniska a predpecnej jamy (celk. dl. 370 cm), ktorého teleso prekrýva zvyšky identických častí zo staršej fázy. Kúrenisko z mladšej fázy kruhovitého tvaru prekryté stenami súvekej kupoly (pr. 174 x 170 cm), dno rovné (hl. 15 cm). Pecné teleso vybudované v strede oválnej manipulačnej jamy (pr. 310 x 220 cm). Predpecná jama obdĺžnikovitého tvaru so zaoblenými rohmi (190 x 155 cm), steny šikmo i zvislo klesajú k rovnému dnu (hl. 20 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SZ – JV.

Opis nálezov

- Hrncovitá nádoba súdkovitého tvaru so šikmo nasadeným ústím a šikmo dovnútra zrezaným okrajom. Podhrdlie zdobené dvomi pravidelnými vlnkami, od vydutiny až po dno osem línii špirálovej závitnice. Na vyklenutom dne obvodový prstenec s vpísaným krížom s chýbajúcim ramenom. Nádoba vyrobená v ruke, nerovnosti na povrchu zahladené; pr. ústia 10 cm, pr. vydutiny 11,5 cm, pr. dna 8,8 cm, v. 14,8 cm (tab. XI: 2).
- Sedem črepov (2 zdobené z tela, 4 nezdobené z tela, 1 z dna) z hrncovitých nádob (tab. XI: 1).

Objekt 110 – exteriérová pec (sonda II/VII; tab. X)

Objekt pozostávajúci z kúreniska a predpecnej jamy (celk. dl. 365 cm). Kúrenisko kruhovitého tvaru so zvyškami kupoly po obvode (pr. 120 x 110 cm), jeho dno k okrajovej časti priestoru stúpa (hl. 16–13 cm). Predpecná jama kvapkovitého tvaru (240 x 105–160 cm), steny šikmo i zvislo klesajú k rovnému dnu, ktorého línii sa zvažuje k okrajovej časti (hl. 13–25 cm). Pozdĺžna os objektu v línii JV – SZ.

Opis nálezov

- 19 črepov (3 z ústia, 12 zdobených z tela, 4 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. X: 7, 8).

Objekt 113 – zásobná jama 3. typu (sonda II; tab. XI)

Horný obrys objektu obdĺžnikovitého tvaru so zaoblenými rohmi (350 x 145 cm), steny klesajú do priehlbne s rovným dnom (hl. 55 cm). Pozdĺžna os objektu v línii ZSZ – VJV.

Opis nálezov

- Desať črepov (2 z ústia, 4 zdobené z tela, 4 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. XII: 1–3).
- Hranolovitý brús s obdĺžnikovitým prierezom doskovitej formy so šikmým ukončením z pieskovca s dvomi vyhladenými plochami; dl. 11 cm, pr. 1,8 x 2,8 cm (tab. XI: 3).

Objekt 116 – exteriérová pec (sonda II/VII; tab. XII)

Objekt pozostávajúci z kúreniska a predpecnej jamy (celk. dl. 455 cm). Kúrenisko kruhovitého tvaru so zvyškami kupoly po obvode (pr. 125 x 120 cm), jeho dno k okrajovej

časti priestoru stúpa (hl. 13–9 cm). Predpecná jama kvapkovitého tvaru (270 x 100–175 cm), steny šikmo i zvislo klesajú k preliačenému dnu (hl. 24–48 cm). Pozdĺžna os objektu v línii JV – SZ.

Opis nálezov

- 44 črepov (8 z ústia, 28 zdobených z tela, 6 nezdobených z tela, 2 z dna) z hrncovitých nádob (tab. XII: 4, 5).
- Črep z ústia zásobnicovej nádoby (tab. XII: 8).
- Pozdĺžny úštep z kremenca tmavohnedej odrody; dl. 4,7 cm, pr. 1,4–1,7 x 0,6 cm (tab. XII: 6).
- Zlomok zubacla zo železnej tyčinky s kosoštvorcovým prierezom ukončený očkom a hákom na opačnom konci; dl. 7,3 cm, pr. 0,4 x 0,4 cm, pr. očka 2 cm (tab. XII: 7).

Objekt 130a – zásobná jama 2. typu (sonda II; tab. XIII)

Horný obrys objektu kvapkovitého tvaru (350 x 112–170 cm), steny klesajú do priehlbne so stupňovitým dnom (hl. 25–48 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SZ – JV.

Opis nálezov

- 16 črepov (3 z ústia, 7 zdobených z tela, 2 nezdobené z tela, 4 z dna) z hrncovitých nádob (tab. XIII: 1, 2).
- Železná pracka polkruhovitej formy s trňom, oblúk zdobený šikmými zásekmi; pr. 2,7 x 1,7 cm, hr. 0,2–0,4 cm, dl. trňa 2,2 cm (tab. XIII: 3).
- Úštep mandľovitého tvaru z rohovca tmavohnedej odrody; dl. 4,4 cm, pr. 2,2 x 0,6 cm (tab. XIII: 4).

Objekt 130b – zásobná jama 1. typu (sonda II; tab. XIII)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (pr. 170 x 135 cm), steny zvislo klesajú do priehlbne s valcovitým profilom a rovným dnom (hl. 35 cm). Pri stene elipsovitá priehlbne (58 x 32 cm; hl. 12 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SV – JZ.

Opis nálezov

- Sedem črepov (2 z ústia, 2 zdobené z tela, 2 nezdobené z tela, 1 z dna) z hrncovitých nádob (tab. XIII: 5, 6).
- Amorfny tvar bronzovej zliatiny s nepravidelne zdrsneným povrchom; dl. 4,6 cm, pr. 2,5–3,3 x 1,2 cm (tab. XIII: 7).
- Bochníkovitý tvar bronzovej zliatiny s hladkým povrchom; dl. 4,4 cm, pr. 2,3 x 1 cm (tab. XIII: 8).
- Hranolovitý brús s obdĺžnikovitým prierezom doskovitej formy s oblúkovým ukončením z pieskovca s dvomi vyhladenými plochami; dl. 6,3 cm, pr. 3,6 x 1,8 cm (tab. XIII: 9).

Objekt 139 – zásobná jama 1. typu (sonda II; tab. XIV)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (pr. 205 x 125 cm), steny šikmo klesajú do priehlbne s kuželovite zúženým profilom a preliačeným dnom (205 x 125 cm; hl. 20–32 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SSV – JJZ.

Opis nálezov

- Tri črepy (1 z ústia, 2 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. XIV: 1).
- Klinec s kvadratickým driekom, vertikálne upravenou hlaviceou; dl. 4,4 cm, pr. hlavice 1,6 x 0,8 cm, pr. drieku 0,5 x 0,3 cm (tab. XIV: 2).
- Zlomok z drieku klinca kvadratického prierezu; dl. 1,7 cm, pr. 0,3 x 0,2 cm.
- Črep z tela tenkostennej sklenej nádoby bledozelenej farby; pr. 1,7 x 1 cm, hr. 0,2 cm.

Objekt 159 – zásobná jama 2. typu (sonda V; tab. XIV)

Horný obrys objektu kvapkovitého tvaru (240 x 95–165 cm), steny klesajú do priehlbne so stupňovitým dnom (hĺ. 55–80 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SV – JZ.

Opis nálezov

- 15 črepov (1 z ústia, 11 zdobených z tela, 2 nezdobené z tela, 1 z dna) z hrncovitých nádob (tab. XIV: 3–5).
- Úštep lichobežníkovitého tvaru z rohovca hnedej odrody; dĺ. 2,1 cm, pr. 1,6 x 0,2–0,8 cm (tab. XIV: 6).
- Zlomok z bronzového pásika lichobežníkovitého tvaru so zvlneným profilom; dĺ. 3,8 cm, š. 1,2–1,7 cm, hr. 0,1 cm (tab. XIV: 7).

Objekt 160 – exteriérová pec (sonda V; tab. XV)

Objekt pozostávajúci z kúreniska a predpecnej jamy (celk. dĺ. 400 cm). Kúrenisko kruhovitého tvaru so zvyškami kupoly po obvodě (pr. 125 x 128 cm), jeho dno k okrajovej časti priestoru stúpa (hĺ. 28–18 cm). Predpecná jama obdĺžnikovitého tvaru so zaoblenými rohmi (240 x 205 cm), steny zvislo klesajú k rovnému dnu (hĺ. 65 cm). Pozdĺžna os objektu v línii JV – SZ.

Opis nálezov

- Osem črepov (1 z ústia, 4 zdobené z tela, 3 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. XV: 3).
- Tri črepy (1 z ústia, 1 zdobený z tela, 1 nezdobený z tela) zo zásobnicových nádob (tab. XV: 4).

Objekt 161 – obilná zásobnica (sonda V; tab. XIV)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (pr. 182 x 168 cm), steny šikmo klesajú do priehlbne s kuželovite zúženým profilom a rovným dnom (pr. 105; hĺ. 105 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SV – JZ.

Opis nálezov

- 40 črepov (4 z ústia, 20 zdobených z tela, 11 nezdobených z tela, 5 z dna) z hrncovitých nádob (tab. XIV: 8, 9; XV: 1).
- Zlomok železného pásu; dĺ. 11,2 cm, pr. 1,3–1,5 x 0,3 cm, hr. 0,3 cm (tab. XV: 2).
- Zlomok z drieku klinca kvadratického prierezu; dĺ. 2,8 cm, pr. 0,6 x 0,4 cm.

Objekt 162 – obilná zásobnica (sonda V; tab. XVI)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (pr. 140 x 130 cm), steny šikmo klesajú do priehlbne s kuželovite zúženým profilom a rovným dnom (pr. 92; hĺ. 90 cm). Pri stene oválna priehľbeň (pr. 58 x 32 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SV – JZ.

Opis nálezov

- Päť črepov (3 zdobené z tela, 1 nezdobený z tela, 1 z dna) z hrncovitých nádob (tab. XVI: 1–3).

Objekt 166 – zásobná jama 2. typu (sonda V; tab. XVI)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (215 x 135 cm), steny klesajú do priehlbne s preliačeným dnom (hĺ. 24–32 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SV – JZ.

Opis nálezov

- Päť črepov (1 z ústia, 1 zdobený z tela, 3 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. XVI: 4).

Objekt 176 – exteriérová pec (sonda V; tab. XVI)

Objekt pozostávajúci z kúreniska a predpecnej jamy (celk. dĺ. 400 cm). Kúrenisko oválneho tvaru so zvyškami

kupoly po obvodě (pr. 150 x 125 cm) a rovným dnom (hĺ. 15 cm). Predpecná jama kvapkovitého tvaru (280 x 120–180 cm), steny zvislo klesajú k rovnému dnu, ktorého línia stúpa k okrajovej časti (hĺ. 45–30 cm). V koncovom úseku vyvýšený stupeň (100 x 140 cm; hĺ. 25 cm) s ohniskom (pr. 45 cm) ohraničeným veľkými kameňmi. Pozdĺžna os objektu v línii JV – SZ.

Opis nálezov

- 11 črepov (4 zdobené z tela, 6 nezdobených z tela, 1 z dna) z hrncovitých nádob (tab. XVI: 5, 7–9).
- Zlomok z ukončenia noža s odspodu odsadeným trňom; dĺ. 3,7 cm, š. 1,5 cm (tab. XVI: 6).

Objekt 187 – zásobná jama 3. typu (sonda V/IX; tab. XVII)

Horný obrys objektu obdĺžnikovitého tvaru so zaoblenými rohmi (230 x 145 cm), steny klesajú do priehlbne so šikmým dnom (hĺ. 46–80 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SZ – JV.

Opis nálezov

- 15 črepov (3 z ústia, 9 zdobených z tela, 3 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. XVII: 1, 2).

Objekt 218 – zásobná jama 2. typu (sonda V; tab. XV)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (145 x 105 cm), steny klesajú do priehlbne so stupňovitým dnom (hĺ. 15–23 cm). Pozdĺžna os objektu v línii ZSZ – VJV.

Opis nálezov

- Tri črepy (1 zdobený z tela, 2 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. XV: 5).

Objekt 230 – zásobná jama 2. typu (sonda VI; tab. XVIII)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (180 x 120 cm), steny klesajú do priehlbne s preliačeným dnom (hĺ. 26–32 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SSV – JJZ.

Opis nálezov

- Sedem črepov (2 zdobené z tela, 5 nezdobených z tela) z hrncovitých nádob (tab. XVIII: 1).

Objekt 274 – zásobná jama 3. typu (sonda VII; tab. XVII)

Horný obrys objektu obdĺžnikovitého tvaru s vyklenutými kratšími stranami (340 x 160 cm), steny klesajú do priehlbne s rovným dnom (hĺ. 55 cm). Pozdĺžna os objektu v línii ZSZ – VJV.

Opis nálezov

- 16 črepov (2 z ústia, 10 zdobených z tela, 1 nezdobený z tela, 3 z dna) z hrncovitých nádob (tab. XVII: 3–5).
- Zdobený črep z tela zásobnicovej nádoby (tab. XVII: 8).
- Kruhovitý článok zo železnej tyčinky s kvadratickým prierezom; pr. 3,7 x 3,1 cm, hr. 0,4 x 0,8 cm (tab. XVII: 6).
- Zlomok železného pásu lichobežníkovitého tvaru; dĺ. 6,3 cm, pr. 0,7–3,3 cm, hr. 0,2 cm (tab. XVII: 7).

Objekt 276 – zásobná jama 3. typu (sonda VII; tab. XVIII)

Horný obrys objektu obdĺžnikovitého tvaru s vyklenutými kratšími stranami (340 x 120 cm), steny klesajú do priehlbne s rovným dnom (hĺ. 30 cm). Pozdĺžna os objektu v línii ZSZ – VJV.

Opis nálezov

- Štyri črepy (1 z ústia, 1 zdobený z tela, 2 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. XVIII: 2).

Objekt 281 – zásobná jama 1. typu (sonda VII; tab. XVIII)
Horný obrys objektu kruhovitého tvaru (pr. 95 cm), steny zvislo klesajú do priehlbne s valcovitým profilom a rovným dnom (hl. 28 cm).

Opis nálezov

1. Sedem črepov (2 zdobené z tela, 5 nezdobených z tela) z hrncovitých nádob (tab. XVIII: 3).

Objekt 289 – zásobná jama 1. typu (sonda VII; tab. XIX)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (pr. 132 x 120 cm), steny šikmo klesajú do priehlbne s kužeľovite zúženým profilom a rovným dnom (pr. 120 cm; hl. 28 cm). Pozdĺžna os objektu v línii S – J.

Opis nálezov

1. 15 črepov (2 z ústia, 6 zdobených z tela, 7 nezdobených z tela) z hrncovitých nádob (tab. XIX: 1).

Objekt 301 – zásobná jama 3. typu (sonda VIII; tab. XIX)

Horný obrys objektu obdĺžnikovitého tvaru s vyklenutými kratšími stranami (pr. 200 x 100 cm), steny klesajú do priehlbne s rovným dnom (hl. 40 cm). Pozdĺžna os objektu v línii ZSZ – VJV.

Opis nálezov

1. Päť črepov (3 z ústia, 2 zdobené z tela) z hrncovitých nádob.
2. Dva črepy z ústia zásobnicových nádob (tab. XIX: 2, 3).

Objekt 320 – kolová jama (sonda VII; tab. XIX)

Horný obrys jamy kruhovitého tvaru (pr. 50 cm), steny zvislo klesajú do priehlbne s valcovitým profilom a rovným dnom (hl. 20 cm).

Opis nálezov

1. Dva črepy (1 zdobený z tela, 1 nezdobený z tela) z hrncovitých nádob (tab. XIX: 4).

Objekt 322 – zásobná jama 3. typu (sonda VII; tab. XIX)

Horný obrys objektu obdĺžnikovitého tvaru s vyklenutými kratšími stranami (270 x 160 cm), steny klesajú do priehlbne s preliačeným dnom (hl. 40–50 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SSZ – JJV.

Opis nálezov

1. Štyri črepy (1 zdobený z tela, 3 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. XIX: 5).

Objekt 331 – obytná polozemnica (sonda II; tab. XX)

Horný obrys objektu štvorcovitého tvaru (380 x 360 cm) so zaoblenými rohmi, steny zvislo klesajú k rovnému dnu (hl. 35 cm). V severnom nároží ohnisko (130 x 70 cm) umiestnené v dvoch prepojených misovitých priehlbniach (hl. 10 a 5 cm). V strede severovýchodnej steny oblúkovito vyklenutý vstup (š. 120 cm) zvažujúci sa k interiérovej podlahe pokrytej vrstvou štrku. Pozdĺžna os objektu v línii ZSZ – VJV.

Opis nálezov

1. 62 črepov (8 z ústia, 43 zdobených z tela, 5 nezdobených z tela, 5 z dna) z hrncovitých nádob a pokrievky (tab. XX: 1–4, 6–10; XXI: 3, 4).
2. Zdobený črep z tela zásobnicovej nádoby (tab. XX: 5).
3. Šidlo zo železnej tyčinky kosoštvorcového prierezu; dl. 4,2 cm, pr. 0,5 x 0,4 cm (tab. XXI: 1).

4. Neuzavretý oválny článok zo železnej tyčinky s kvadratickým prierezom; pr. 4,6 x 2,3 cm, hr. 0,5 x 0,3 cm (tab. XXI: 2).

Objekt 332 – zásobná jama 2. typu (sonda VIII; tab. XXI)

Horný obrys objektu kvapkovitého tvaru (215 x 45–95 cm), steny klesajú do priehlbne so stupňovitým dnom (hl. 8–16 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SV – JZ.

Opis nálezov

1. Osem črepov (6 zdobených z tela, 2 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. XXI: 5).

Objekt 333 – zásobná jama 2. typu (sonda V; tab. XXI)

Horný obrys objektu obdĺžnikovitého tvaru (155 x 70 cm), steny klesajú do priehlbne so stupňovitým dnom (hl. 16–32 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SZ – JV.

Opis nálezov

1. Päť črepov (1 z ústia, 1 zdobený z tela, 3 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. XXI: 6).

Objekt 335 – žlabovitá jama (sonda VIII; tab. XXI)

Horný obrys jamy obdĺžnikovitého tvaru s vyklenutými kratšími stranami (280 x 45–55 cm), steny zvislo klesajú do priehlbne s rovným dnom (hl. 22 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SZ – JV.

Opis nálezov

1. Dva črepy (1 z ústia, 1 nezdobený z tela) z hrncovitých nádob (tab. XXI: 7).

Objekt 336 – žlabovitá jama (sonda VIII; tab. XXI)

Horný obrys jamy obdĺžnikovitého tvaru s vyklenutými kratšími stranami (205 x 55 cm), steny zvislo i šikmo klesajú do priehlbne s rovným dnom (hl. 40 cm). Pozdĺžna os objektu v línii Z – V.

Opis nálezov

1. Tri črepy (1 z ústia, 1 zdobený z tela, 1 nezdobený z tela) z hrncovitých nádob (tab. XXI: 8).

Objekt 337 – kolová jama (sonda VIII; tab. XXII)

Horný obrys jamy kruhovitého tvaru (pr. 56 cm), steny zvislo klesajú do priehlbne s valcovitým profilom a rovným dnom (hl. 17 cm).

Opis nálezov

1. Tri črepy (1 zdobený z tela, 2 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. XXII: 1, 2).

Objekt 338 – zásobná jama 1. typu (sonda VIII; tab. XXII)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (pr. 105 x 88 cm), steny zvislo klesajú do priehlbne s kužeľovite zúženým profilom a zvlneným dnom (hl. 10–14 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SSV – JJZ.

Opis nálezov

1. Tri črepy (1 z ústia, 2 zdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. XXII: 3).

Objekt 339 – zásobná jama 3. typu (sonda VIII; tab. XXII)

Horný obrys objektu obdĺžnikovitého tvaru s vyklenutými kratšími stranami (160 x 80 cm), steny klesajú do priehlbne s rovným dnom (hl. 32 cm). Pozdĺžna os objektu v línii ZSZ – VJV.

Opis nálezov

1. Tri črepy (2 zdobené z tela, 1 nezdobený z tela) z hrncovitých nádob (tab. XXII: 6).
2. Kosené sanicové hladidlo z konskej končatiny s čiastočne vyhladenou plochou a upravenými klbovými hlavicami; dl. 19,8 cm, š. 3–4,6 cm (tab. XXII: 7).

Objekt 344 – zásobná jama 1. typu (sonda VIII; tab. XXII)

Horný obrys objektu kruhovitého tvaru (pr. 125 cm), steny zvislo klesajú do priehlbne s valcovitým profilom a rovným dnom (hl. 32 cm).

Opis nálezov

1. Dva črepy (1 z ústia, 1 zdobený z tela) z hrncovitých nádob (tab. XXII: 4, 5).

Objekt 346 – zásobná jama 3. typu (sonda VIII; tab. XXIII)

Horný obrys objektu obdĺžnikovitého tvaru s vyklenutými kratšími stranami (220 x 105 cm), steny klesajú do priehlbne s rovným dnom (hl. 45 cm). Pozdĺžna os objektu v línii ZSZ – VJV.

Opis nálezov

1. Štyri črepy (1 z ústia, 1 zdobený z tela, 1 nezdobený z tela, 1 z dna) z hrncovitých nádob (tab. XXIII: 1).

Objekt 349 – zásobná jama 3. typu (sonda VIII; tab. XXIII)

Horný obrys objektu obdĺžnikovitého tvaru s vyklenutými kratšími stranami (250 x 180 cm), steny klesajú do priehlbne s rovným dnom (hl. 80 cm). Pozdĺžna os objektu v línii ZSZ – VJV.

Opis nálezov

1. 12 črepov (2 z ústia, 6 zdobených z tela, 3 nezdobené z tela, 1 z dna) z hrncovitých nádob (tab. XXIII: 4–6).
2. 63 črepov (1 z ústia, 4 zdobené z tela, 58 nezdobených z tela) zo zásobnicových nádob (tab. XXIII: 7; XXIV: 1, 2).
3. Zlomok železnej platničky so zvinutým koncom; dl. 4,3 cm, š. 3,1–4 cm, pr. trubičky 1 cm (tab. XXIII: 2).
4. Zlomok z pravého ramena podkovy s dvomi pozdĺžnymi otvormi pre klince a štvorcovým klinovito zúženým ozubom; dl. 6,8 cm, š. 1,3–2 cm; hr. 0,3 cm (tab. XXIII: 3).
5. Črep z tela tenkostennej sklenej nádoby s prehnutým profilom bledozelenej farby; pr. 1,9 x 1 cm.

Objekt 352 – kolová jama (sonda VIII; tab. XXIV)

Horný obrys jamy kruhovitého tvaru (pr. 48 cm), steny zvislo klesajú do priehlbne s valcovitým profilom a rovným dnom (hl. 18 cm).

Opis nálezov

1. Šesť črepov (2 z ústia, 4 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. XXIV: 5, 6).
2. Zlomok čepele noža s trojuholníkovitým hrotom; dl. 3,2 cm, š. 1,5 cm (tab. XXIV: 4).
3. Okutie ukončenia pošvy polkruhovitého tvaru z prehnutého železného plechu so štvoricou upevňovacích očiek na koncoch ramien; pr. 5,4 x 5,2 cm, hr. tela 1 cm (tab. XXIV: 7).

Objekt 353 – zásobná jama 1. typu (sonda VIII; tab. XXIV)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (pr. 145 x 110 cm), steny šikmo klesajú do priehlbne s kužeľovite zúženým profilom a rovným dnom (pr. 107 x 92; hl. 20 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SSV – JJZ.

Opis nálezov

1. Štyri črepy (1 zdobený z tela, 2 nezdobené z tela, 1 z dna) z hrncovitých nádob (tab. XXIV: 3).

Objekt 398 – zásobná jama 2. typu (sonda IX; tab. XXV)

Horný obrys objektu akiste kvapkovitého tvaru (215+ x 95–150 cm), steny klesajú do priehlbne so stupňovitým dnom (hl. 24–55 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SZ – JV.

Opis nálezov

1. Misovitá nádoba s hrncovitým profilom, šikmo nasadeným ústím a kužeľovito zrezaným okrajom. Maximálna vydutina zdobená dvomi horizontálnymi líniami. Takmer vodorovné dno s obvodovým prstencom; pr. ústia 12 cm, pr. vydutiny 12,3 cm, pr. dna 10 cm, v. 4,6 cm (tab. XXV: 2).
2. Deväť črepov (1 z ústia, 5 zdobených z tela, 2 nezdobené z tela, 1 z dna) z hrncovitých nádob (tab. XXV: 1).

Objekt 448 – zásobná jama 3. typu (sonda X; tab. XXV)

Horný obrys objektu obdĺžnikovitého tvaru s vyklenutými kratšími stranami (270 x 80 cm), steny klesajú do priehlbne s rovným dnom (hl. 45 cm). Pozdĺžna os objektu v línii ZSZ – VJV.

Opis nálezov

1. Päť črepov (2 zdobené z tela, 3 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. XXV: 3).

Objekt 456 – zásobná jama 2. typu (sonda X; tab. XXV)

Horný obrys objektu kvapkovitého tvaru (200 x 80–160 cm), steny klesajú do priehlbne so stupňovitým dnom (hl. 48–70 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SSZ – JJV.

Opis nálezov

1. Päť črepov (2 zdobené z tela, 2 nezdobené z tela, 1 z dna) z hrncovitých nádob (tab. XXV: 4).

Objekt 493 – zásobná jama 2. typu (sonda X; tab. XXV)

Horný obrys objektu obdĺžnikovitého tvaru (175 x 144 cm), steny klesajú do priehlbne so stupňovitým dnom (hl. 32–52 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SV – JZ.

Opis nálezov

1. Päť črepov (1 zdobený z tela, 3 nezdobené z tela, 1 z dna) z hrncovitých nádob (tab. XXV: 5).

Objekt 513 – zásobná jama 1. typu (sonda X; tab. XXVI)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (pr. 220 x 160 cm), steny zvislo klesajú do priehlbne s valcovitým profilom a rovným dnom (hl. 55 cm). Pozdĺžna os objektu v línii SZ – JV.

Opis nálezov

1. Dva črepy (1 zdobený z tela, 1 nezdobený z tela) z hrncovitých nádob (tab. XXVI: 1, 2).

Objekt 520 – zásobná jama 1. typu (sonda X; tab. XXVI)

Horný obrys objektu oválneho tvaru (pr. 200 x 190 cm), steny zvislo klesajú do priehlbne s valcovitým profilom a rovným dnom (hl. 28 cm). Pozdĺžna os objektu v línii V – Z.

Opis nálezov

1. Tri črepy (1 z ústia, 2 nezdobené z tela) z hrncovitých nádob (tab. XXVI: 3).

Objekt XY – zásobná jama 1. typu (sonda VIII; tab. XXVI)

Horný obrys objektu kruhovitého tvaru (pr. 85 cm), steny zvislo klesajú do priehlbne s valcovitým profilom a rovným dnom (hl. 25 cm).

Opis nálezov

- 93 črepov (6 z ústia, 9 zdobených z tela, 63 nezdobených z tela, 15 z dna) z hrncovitých nádob (tab. XXVI: 4–6).

Nálezy zo sídliskovej vrstvy

Sonda I

- Nôž s vyklenutým chrbtom, rovným ostrím, obojstranne odsadeným trňom; dl. 13 cm, š. čepele 1,7 cm (tab. XXVII: 1).
- Klinec s kvadratickým driekom a čiastočne odlomenou vertikálne upravenou hlaviceou; dl. 5,2 cm, pr. drieku 0,6 x 0,6 cm (tab. XXVII: 2).
- Zlomok z pravého ramena podkovy s tromi kruhovitými otvormi pre klince a hranolovitým ozubom; dl. 12,8 cm, š. 2–2,7 cm (tab. XXVII: 3).

Sonda II

- Mosadzná prevliečka lichobežníkovitého tvaru s otvorom pre nit; pr. 2,5 x 2,2 cm (tab. XXVII: 8).

Sonda V

- Medený vajcovitý gombík s plastickým špirálovým rebrovaním a uškom s postriebreným povrchom; dl. 3,8 cm, pr. 2,3 cm (tab. XXVII: 4).
- Zlomok striebornej mince – denár Ferdinanda I. (1526–1564) z roku 1555, mincovňa Kremnica (typ *Huszár* 1979, 935); pr. 1,6 cm, váha 436 g (tab. XXVII: 5).
- Postriebrená medená minca – napodobenina viedenského fenigu Přemysla Ottakara II. (1251–1276) z Viedenského Nového Mesta (typ *Koch* 1994, B180), neurčená mincovňa; pr. 1,3 cm, váha 0,436 g. (tab. XXVII: 6).
- Lavá polovica podkovy pre hovädzí dobytok. Na spodnej strane dva nízke ozuby, v troch krátkych žliabkoch otvory pre dva a tri klince; dl. 14,5 cm, š. 5,3 cm, hr. 0,4 cm (tab. XVII: 7).

Sonda VIII

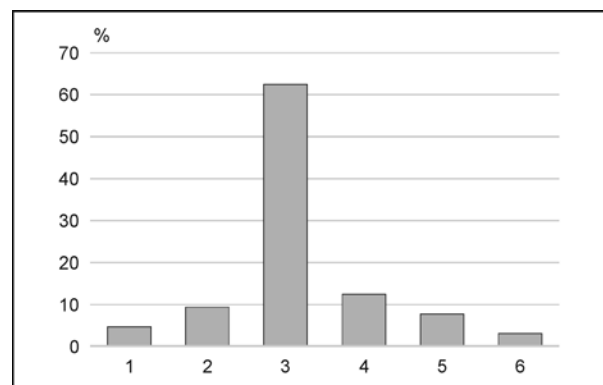
- Medené falzum – denár, 50.–60. roky 16. stor., mincovňa Kremnica; pr. 1,5 cm, váha 0,177 g (tab. XXVII: 9).
- Liaty gombík s vyklenutým kruhovitým telom a odlomeným pútkom zdobený rozetovým motívom zo zliatiny s prevahou cínu a olova; pr. 2 cm, v. 0,4 cm (tab. XXVII: 10).
- Medené falzum – denár, 50.–60. roky 16. stor., mincovňa Kremnica; pr. 1,3 cm, váha 0,332 g (tab. XXVII: 11).
- Klinec s kvadratickým driekom s horizontálne upravenou obdĺžnikovitou hlaviceou; dl. 12,5 cm, pr. hlavice 2,6 x 1,8 cm, pr. drieku 0,6 x 0,4 (tab. XXVII: 12).

Sonda IX

- Ostroha s prehnutými ramenami ukončenými kruhovitými očkami s upínacou prackou remienka, so šikmo skloneným bodcom s kruhovitým otvorom pre lúčovité koliesko; dl. 13 cm, dl. bodca 3,2 cm, pr. očka 1,4 cm (tab. XXVII: 13).

SÍDLISKOVÉ OBJEKTY

Na súvislej ploche, prebádanej systematickým výskumom od júna do konca októbra 2004, sa zdokumentovalo 64 vrcholnostredovekých objektov zaradených do šiestich skupín (obr. 3). Za diferenciacné kritérium sa zvolil predpokladaný spôsob ich využitia korešpondujúci s ich tvarom i rozmermi, ktorý je blízky až totožný so znakmi z iných súvekých lokalít. Podľa tohto prístupu sa dali vyčleniť stavby (3 objekty), obilné zásobnice (6 objektov), zásobné jamy (40 objektov), exteriérové kúreniská (8 objektov), kolové jamy (5 objektov) a žlabovité jamy (2 objekty).

Obr. 3. Beckov. Výskyt vyčlenených skupín sídliskových objektov. 1 – stavby; 2 – obilné zásobnice; 3 – zásobné jamy; 4 – exteriérové pece; 5 – kolové jamy; 6 – žlabovité jamy.

Stavby

Do jednotnej skupiny boli zaradení traja reprezentanti (4,7 % prípadov; obr. 3; tabela 1) zastúpení dvomi obytnými objektmi a objektom hospodárskeho využitia. O ich zlúčení do skupiny rozhodli nadzemné úseky stien so strechou, ktoré ako jediné prevyšovali niveletu sídliskového areálu.

K najčastejším typom súvekých obydlí je najväčšmi blízka polozemnica 331 (tab. XX). Jej pravidelný kvadratický pôdorys vymedzujú strany dlhé 380 cm a 360 cm s výsledným dĺžkovo-šírkovým indexom 1,05. Podľa toho nejde o štvorcový, ale štvorcovitý pôdorys s plochou 13,7 m². Jeho priamu obrysovú líniu zo severozápadnej strany narúša 120 cm široký, no iba 45 cm vyklenutý oblúk vstupu s klesajúcou úrovňou do interiéru polozemnice. Jej podlahu prekrýva vrstva štrku hrubá takmer 4 cm. Vzhľadom na to, že v okolitých objektoch nebola doložená jej prítomnosť, treba výskyt štrku spojiť so zámerom spevniť dno objektu.

Aj keď sa zahĺbenie interiéru zdokumentované od úrovne podložnej nivelety s hodnotou 35 cm

Tabela 1. Beckov. Stavby, základné údaje. Pôdorys: A – kruhovitý; B – obdĺžnikovitý; C – štvorcový.

Objekt				Rozmery				Kúrenisko	
Číslo	Poloha	Orientácia	Pôdorys	Dĺžka (cm)	Šírka (cm)	Hĺbka (cm)	Plocha (m ²)	Typ	Poloha
34	S II	–	A?	630	630?	17	30,0	–	–
52	S II	ZSZ – VJV	B	430	305	35	13,2	Ohnisko	pri V stene
331	S VIII	ZSZ – VJV	C	380	360	35	13,7	Ohnisko	v S nároží

navýši o 25–30 cm mocnú sídliskovú vrstvu nepresiahne toto obydlie vertikálny limit 80 cm pripisovaný zemniciam (Ruttkay 1992, 606), ale zostane v skupine polozemnic. K zabezpečeniu voľného pohybu vzpriamených osôb vo väčšinovej časti interiéru však postačovalo prekrytie pôdorysu dvojspádovou strechou. Dlhodobejšiu trvácnosť strešného krovu s krytinou mohlo zabezpečiť podloženie spodných úsekov strechy rámom z kmeňov stromov ležiacich prípadne na kameňoch (Fusek 2000, 121; Šalkovský 2007, 273). Potvrdenie tejto možnosti komplikujú nielen kolové jamy po oporných stĺpoch chýbajúce v interiéri, ale aj ďalšie doklady po konštrukčno-stavebných prvkoch z povrchu sídliskového areálu odstránené pri jeho úprave zemným strojom. V rovnakej miere sa bez relevantných indícií nedala spresniť ani výška obvodových stien polozemnice potrebná k dotvoreniu dostatočného priestoru na zhromažďovanie dymových splodín z kúreniska odkiaľ mali byť z interiéru odvetrávané.

Zo známych typov pyrotechnologických zariadení, doložených v obydliach v podobe kamenných klenbových alebo hlinených kupolových pecí i ohnisk vyložených kameňmi (Hanuliak/Kuzma 2015, 19–24), sa v objekte 331 zistilo prosté ohnisko (tab. XX). V interiéri chýba dôležité vymedzenie obvodu horiaceho ohňa kamenným vencom. Nezistili sa ani náznakové zvyšky hlinenej kupoly lemujúcej východný úsek kúreniska.

Tri neobvyklé skutočnosti sa naopak nedali prehliadnuť. Prvou z nich je základňa ohniska, ktorá nemá zvyčajný kruhovitý až oválny pôdorys, ale pozdĺžny tvar s vyklenutými koncovými stenami o rozmeroch 130 x 70 cm. Ďalšiu skutočnosť reprezentuje presunutie kúreniska z podlahy objektu do priehlbne. Jej línia nie je jednotná. Skladá sa z dvoch prepojených misovitých častí. Ich rozdielne zahĺbenie 5 cm a 10 cm, naznačujúce ich odlišné využitie, sa nedá preukázať. Uvedená rozdielnosť zaznamenávaná častejšie u kupolových pecí iba hypoteticky naznačuje využívanie týchto častí ako ohniskový a predohniskový priestor.

K pochopeniu podstaty prvých dvoch neobvyklých skutočností je v prvom rade potrebné poukázať na sporadické využívanie osamotených ohnisk v príbytkoch. Ide o zástupcov bez spoločného výskytu s klenbovými a kupolovými pecami,

ktorých používanie v rámci včasného stredoveku kulminuje v 9.–10. stor. (Ruttkay 1997, 238). Napriek tomu sú v celom areáli čenkovskej lokality osamotené ohniská doložené iba v piatich obydliach (Hanuliak/Kuzma 2015, 23, tabela 1; 10). V osade z 12.–13. stor. z tohto náleziska evidujeme jediného zástupcu (Hanuliak/Kuzma 2012, 259–261). Na bajčianskom sídlisku z 9.–10. stor. sa vyskytli iba v dvoch prípadoch (Ruttkay 1989, 209). V súvekom areáli z Chľaby v úplnosti chýbajú (Hanuliak 2016, 102, 103). Avšak z piatich objektov z 11.–12. stor. sú na tomto nálezisku doložené až v štyroch (Hanuliak 1992, obr. 4). Ich reprezentanti majú sčasti prepálený povrch kruhovitého alebo oválneho tvaru s priemerom 60–70 x 55–75 cm. Ohniská sa nenachádzajú priamo v nárožiach ako pece, ale v nárožných sektoroch. Od stien sú vzdialené 40–60 cm. Výnimku tvorí zástupca zo strednej časti polozemnice 94, ktorý je ako jediný umiestnený v jame s priemerom 105 cm, zahlbenej 21 cm pod niveletu podlahy (Hanuliak 1989, 164, obr. 17). K nesporne výnimočným zjavom patrí ohnisko z 15 cm hlbokoj kruhovitej priehlbne s priemerom 62 cm, pretože sa spája s objektom 85 používaným v Bajči-Medzi kanálmi až v 15. stor. (Ruttkay 1989, 305).

Z predchádzajúcich zmienok možno vyčítať nevyvážený výskyt obytných objektov s prostými ohniskami počas 9.–13. stor. Situácia sa nezmení po zohľadnení ďalších prípadov z fragmentárne odkrytých nálezísk. Z nich možno uviesť Bešeňov-Paškom (objekt 9; Habovštiak 1961, 456–458), Nižnú Šebastovú (objekt 2; Budinský-Krička 1970, 168, 169) a Sľažany (objekt A/85; Ruttkay 1992, 594). Pre chýbajúcu schopnosť chronologickej indikácie sa nedajú ohniská zaradiť do evolučnej škály interiérových kúrenísk zdokonaľujúcich sa od jednoduchých typov k náročnejšie zhotovovaným peciam. Predurčenie objektov z tejto kolekcie k špecifickému využitiu je málo pravdepodobné. Prijateľnejšie vyznieva ich spojenie so všestrannejším využívaním ohnisk na varenie, pečenie, osvetľovanie a vykurovanie interiérov (Nekuda 2000, 71; Ruttkay 1990, 338), ktoré boli zostavené bez nárokov na stavebný materiál a vynaložený pracovný výkon. Túto možnosť nepriamo podporuje umiestnenie ohniska v objekte 85, sezónne využívanom v Bajči-Medzi kanálmi v 15. stor. (Ruttkay 1998, 48, 49).

Posledná neobvyklá skutočnosť súvisí s umiestnením ohniska do severného nárožného sektora priliehajúceho k vstupu do obydlija. Jeho obrysová línia je z protipožiarnych dôvodov vzdialená od stien 25–40 cm. Takýmto umiestnením sa zmenil ústredný princíp fungovania teplovzdušného režimu nevyhnutného k odvetrávaniu dymových splodín z obytného priestoru. Jeho účinnosť mala podporovať priama či uhlopriečna pozícia kúreniska voči protiľahlému vstupu. Pomocou nej sa usmerňoval prirodzený prietah vzdušných vrstiev k otvoru v strešnom štíte či k prípadným oknám (Dostál 1975, 47; Klápšťa 2005, 257; Nekuda 2000, 42).

Dôvod presunu interiérových kúrenísk do závetria vstupov, sporadicky zaznamenávaný od druhej polovice 10. stor., nie je známy. Nálezové okolnosti z Bieloviec (objekt 4; Fusek 2000, obr. 4; 5), Hurbanova-Bohatej (objekt II; Habovštiak 1961, obr. 18), Kamenína (objekty 14, 31 a 83; Nevizánsky 1982, obr. 5–7), Nitry-Párovských Hájov (objekt 125; Ruttkay 1998, obr. 9) neposkytujú potrebné indície. G. Nevizánsky (1982, 64) preberá názor P. A. Rappoportu (1975, 151), ktorý v takejto polohe vyzdvihuje príležitosť vytvorenia tepelnej bariéry brániacej prenikaniu chladu do miestnosti. Napriek neskrývaným pochybnostiam o účinnosti tejto zásady v reálnych podmienkach býva interpretácia akceptovaná. Významnejší vklad do kultúry bývania poskytla blízkosť pece a vstupu ponúkajúca účinnejší odvod dymových splodín. Ich skrátené vertikálne smerovanie k vetraciemu otvoru v čelnej štítovej stene mohli podľa G. Fuseka (2000, 124) zintenzívniť dymníkové nadstavby zhotovované nad pecami. Ich skelet ukotvený na strešných krokviach, horizontálne obložený doskami alebo košatinovým výpletom, musel byť z protipožiarnych dôvodov omazaný hlinou. Opísané typy dymníkov, známe z etnologických prameňov (Dostál 1975, 86; Ruttkay 1997, 247), nie sú archeologicky postrehnuteľné. Známejšie sú ich varianty zostavené z vertikálnych stĺpov rozmiestnených v bezprostrednom susedstve pecí (Hanuliak 1989, 158; Hanuliak/Kuzma 2015, 158).

Ďalšiu stavbu z beckovského sídliska reprezentuje objekt 52 (tab. VIII) vzdialený od obytnej polozemnice 331 vyše 13 m (obr. 2). Na základe sčasti nepravidelného obdĺžnikovitého pôdorysu s rozmermi 430 x 305 cm i chýbajúcich zvyškov kúreniska na podlahe bol tento reprezentant spočiatku zaradený medzi hospodárske polozemnice prechodne využívané na bývanie (Hanuliak 2007, 337).

Z prehodnotenia skompletizovanej dokumentácie a porovnania dostupných informácií s parametrami z objektu 331 vyplynulo, že ide taktiež o obytnú stavbu. Zvyšky absentujúceho kúreniska sa podľa fotografických snímok zachovali v profile kontrolného bloku v podobe svetločervenej prepá-

lenej hliny v šírke 30 cm a hrúbke 2–3 cm. Podstatné je, že ich poloha odsunutá od východnej steny 20 cm, spočíva 10 cm nad podlahou. Podľa toho sa dá tento prípad pripojiť k reprezentantovi z Mužle-Čenkova (objekt 300; Hanuliak/Kuzma/Šalkovský 1993, 26). M. Richter (1982, 49) uvažuje, že ohniská z vyvýšeného stupňa boli vhodnejšie na kuchynské účely ako na vyhrievanie interiéru.

Z ďalších spoločných prvkov oboch beckovských polozemnic sa vyskytuje identická miera zahĺbenia dna do podlažia, podlaha pokrytá vrstvou riečneho štrku, absencia stĺpovej konštrukcie v interiéru i plošná výmera (tabula 1). Totožné rozmery vyklenutia vstupného priestoru nemožno prehliadnúť. Napriek súhlasnej orientácii oboch zástupcov sa do objektu 52 tento segment pripája priečne k pozdĺžnej osi (tab. VIII). V obydli 331 ide o súbežnú pozíciu s pozdĺžnou osou (tab. XX). Príbuzná poloha napojenia i vyklenutia obrysovej línie sa zdokumentovala v hospodárskej polozemnici z Branča (objekt 157; Hanuliak/Vladár 2008, obr. 4).

Odlíšny typ vstupného priestoru do obytnej časti sa zaznamenal v obydli z 10.–11. stor. odkrytom v Patinciach-Teplici (objekt 433/87, 88; Čaplovič 1997, obr. 1: B; Cheben 1987, 52; 1988, 54). Reprezentuje ho oblúkovito prehnutý útvar s nezvyčajnou dĺžkou 380 cm a šírkou horného obrysu 80–140 cm, pripojený k juhozápadnému nárožiu stavby. Na sídlisku z 12.–13. stor. v Trenčíne-Belej sa zasa prebádali dve polozemnice s mierne nepravidelným kvadratickým pôdorysom. Do severozápadného nárožia objektu 80 ústil zošikmený vchod s dĺžkou 210 cm a šírkou 130 cm. V polozemnici 116 nadobudol predmetný segment, pripojený k západnému nárožiu, dokonca zalomenú líniu dlhú 280 cm a širokú 150 cm. Prvotnú funkčnú interpretáciu oboch reprezentantov ovplyvnilo umiestnenie ohnisk na dno vstupného koridoru v mieste ich styku s priliehajúcou interiérovou stenou. I preto sa dotvoril názor o ich prednostnom využití na prívod vzduchu potrebného k podpore horenia v ohniskách. S takouto predstavou nekorešponduje zošikmené napojenie identického útvaru k oválnemu pôdorysu hospodárskej polozemnice 79, v ktorej zvyšky kúreniska neevidujeme (Cheben 2003, 65–67; Vojteček 2014, tab. VII).

Na rozdiel od klesajúcej úrovne vstupov sa jazykovité žľaby s takmer rovným dnom zaznamenali počas 9.–11. stor. v Bešeňove-Malomgáte (objekt 4/56; Bialeková 1958, obr. 14), Komjaticiach (objekty 3/83 a 17/83; Šalkovský/Vlkolinská 1987, obr. 2; 5) a v Mužle-Čenkove (objekt 54; Hanuliak/Kuzma/Šalkovský 1993, tab. 3). O ich využití k prívodu vzduchu na podporu horenia svedčí ich pozícia voči peciam umiestneným v protiľahlých nárožiach. K predchádzajúcim prípadom sa pri-

Tabela 2. Beckov. Obilné zásobnice, základné údaje. Ústie: A – kruhové; B – oválne. Profil: 1 – kuželovite rozšírený; 2 – kuželovite zúžený; 3 – valcovitý.

Objekt					Rozmery			
Číslo	Poloha	Orientácia	Ústie	Profil	Priemer ústia (cm)	Priemer dna (cm)	Hĺbka (cm)	Objem (m ³)
28	S I	SSV – JJZ	B	2	225 x 200	160	140	3,5
45b	S II	S – J	B	2	205 x 185	170	130	3,8
49	S II	V – Z	B	3	180 x 165	170	115	1,1
78	S II	–	A	1	120	150	110	2,5
161	S V	SV – JZ	B	2	182 x 168	105	105	0,9
162	S V	SV – JZ	B	2	140 x 130	92	90	0,7

pájajú zástupcovia z 12.–13. stor. zo Sládkovičova (objekt II; *Točík 1992*, obr. 144) a Slovenskej Novej Vsi (objekty S18 a S25; *Hanuliak/Mináč/Pavúk 2008*, obr. 4). Dĺžka takýchto výbežkov sa pohybuje v rozpätí 50–120 cm, šírka 35–50 cm.

Predchádzajúce objekty so vstupnými priestormi do obytných interiérov rozširujú škálu evidovaných reprezentantov. Ich celkový počet býva napriek tomu nízky aj na lokalitách s vyšším počtom objektov. Z publikovaných nálezísk nadobúda ich výskyt rozdielnu hodnotu. Na ilustráciu možno uviesť Chľabu – 10,3 % (*Hanuliak 2016*, 103), Mužlu-Čenkov – 14 % (*Hanuliak/Kuzma 2015*, 27), Branč – 25 % (*Hanuliak/Vladár 2008*, 90) a Nitru-Párovské Háje – 40 % (*Ruttikay 1998*, 46). Napriek neveľmi presvedčivej početnosti má každý reprezentant patričný význam. Poskytuje totiž príležitosť sledovania vzťahu medzi polohou vstupu a kúreniska potrebného k pochopeniu princípu fungovania teplovzdušného režimu a priblíženiu jeho premien. V príbytkoch bez vstupu sa ich poloha mohla iba hypoteticky odvodiť od známej pozície kúreniska (*Šalkovský 2001*, 116, 117; *Vignatiiová 1992*, 20).

V porovnaní s dvomi predchádzajúcimi príbytkami je posledná beckovská stavba 34 v mnohých smeroch osobitá (tab. IV). V prvom rade na to poukazuje pôdorys, ktorý v zdokumentovanom úseku nadobudol takmer kruhovitý tvar s priemerom 630 cm s odhadovanou rozlohou 30 m² (tabela 1). Jeho zvyšné časti ležia mimo sondy II, čo sťažuje výstižnejšiu definíciu niekdajšieho pôdorysu. Z ďalších údajov treba uviesť niveletu tvrdo ušliapanej podlahy, ktorá sa stotožňuje s úrovňou podložného terénu. V jej sfarbení sa tmavohnedé úseky striedajú so sivohnedými flakmi. Ku kontaminovaniu svetlej podložnej hliny zrejme prispela úprava i spracúvanie plodín a iných materiálov vykonávaná v interiéri. V rámci priestoru je excentricky umiestnená obilná zásobnica 78 s priemerom ústia 120 cm a hĺbkou 110 cm.

Tieto informácie naznačujú, že objekt 34 možno zaradiť k polozemniciam, pretože sa spodné úseky jeho stien nachádzali v rámci 25–30 cm mocnej

sídliskovej vrstvy. Nadzemné steny mohla tvoriť konštrukcia z tenkých kolov. Vcelku prijateľne vyznieva využitie tohto priestoru ako stodoly slúžiacej na príležitostné uskladnenie nevymláteneho obilia, zastrešené miesto, kde sa mohlo následne mlátiť i deponovať získané zrno (*Nekuda 2000*, 61, 64, 65). Takúto možnosť môžu podporiť tri zrnká prosa, päť obiliek pšenice získané preplavovaním zeminy z najspodnejšej vrstvy výplne (*Hajnalová, M./Mihályiová 2005*). S istou dávkou rezervy môže s uvedenými aktivitami súvisieť polovičný zlomok žarnova a dvoch veľkých plochých kameňov ležiacich na podlahe.

Na možný vzťah tejto hospodárskej polozemnice k dvom obytným poukazuje ich vzájomná vzdialenosť vyčíslená na 4 m a 11 m (obr. 2). Značná podobnosť jej pôdorysu s oválnym tvarom objektu 2/76 zo Svinice, s priemerom 480 x 580 cm a plochou 23 m², nemusí byť náhodná (*Čaplovič 1983*, 366, 367, obr. 2: 2). Na publikovanom pláne nie sú zakreslené zvyšky kúreniska. Vedúcemu výskumu sú však známe iné dôležité okolnosti, ktoré rozhodli o zaradení tohto reprezentanta k obytným polozemniciam.

Obilné zásobnice

Z početnej kolekcie jamovitých objektov sú najvýznamnejšie obilné zásobnice predurčené na uskladňovanie poľnohospodárskych plodín. Patria k nim najmä cereálie zabezpečujúce prežitie ľudských jedincov v agrárnej ekonomike. Z beckovského sídliska patrí do tejto skupiny šesť objektov (9,4 % prípadov; obr. 3; tabela 2).

Základné údaje o objektoch sú síce napohľad rôznorodé, avšak ich vzájomným porovnávaním sa preukáže užší vzťah medzi sformovaním príslušných častí a veľkostnými parametrami. Dôležitá je aj oválna podoba horného obrysu s primerane zošíkmenými stenami a rovným dnom. Jeho jednotnú líniu v objektoch 28 a 162 výnimočne narušá plytká kruhovitá a oválna priehľbeň (tab. II; XVI). V nej mohli byť umiestnené stĺpové rebríky

so zasekanými stupňami, ktoré uľahčovali vstup i opúšťanie vnútra pertraktovaných jám. Podľa zaznamenaných prvkov patrí päť reprezentantov k obilniciam s kuželovito zúženým profilom (tab. II; VII; VIII; XIV; XVI). Výnimkou je objekt 78 (tab. X) s kruhovitým ústím, kuželovito roztvorenými stenami a preliačeným dnom, umiestnený v rámci hospodárskej polozemnice 34 (tab. IV).

Potrebné kritérium k triedeniu obilníc poskytla spriemerovaná hodnota ich objemu vyčíslená na 2,1 m³. Podľa nej majú objekty 28, 45b a 78 nadpriemernú kubatúru (3,5 m³, 3,8 m³ a 2,5 m³), zvyšné sú podpriemerné (0,7–1,1 m³). Hĺbkové parametre nie sú natoľko rozhodujúce. Až štyri obilnice majú dno zahĺbené nanajvýš po líniu 115 cm (tabela 2).

Identická zásada sa na lokalite vyskytla aj u troch reprezentantov z konca 9. až prvej polovice 10. stor. K jej vzniku zrejme prispela znalosť pedologickej skladby. Jej súčasťou je totiž 20 cm mocná piesčito-štrková vrstva zaznamenávaná v hĺbke 120 cm, potvrdená aj v profile studničnej šachty zo staroslovanského obdobia (*Hanuliak 2016*, 130). Nízka súdržnosť tohto sloja je zrejmä, vylúčiť nemožno ani príležitostné priesaky vody. Spomenuté rozhranie nezohľadnili kopáči obilnice 45b (tab. VII) s maximálnym objemom 3,8 m³ umiestnenej zhruba 5 m východne od hospodárskej polozemnice (obr. 2). Jej krátkodobé využívanie preukazuje prekrytie znefunkčnenej priehlbne zásobnou jamou 3. typu 45a. Obilná zásobnica 28 je napriek tomu hlboká 130 cm, no časové rozpätie používania sa nedá spresniť.

Uvádzané danosti mohli rozhodnúť o kopaní zvyšných obilníc do menšej hĺbky. Požadovaný objem sa zväčšoval rozšíreným priemerom horných úsekov profilu, a to aj napriek tomu, že sa tým komplikovali možnosti spoľahlivého utesnenia ústia nevyhnutného k zabezpečeniu kvalitných skladovacích pomerov (*Beranová 1980*, 204–207; *Kudrnáč 1970*, 89–96). Aj z týchto dôvodov dominuje na lokalite pomerne jednotný profil obilných zásobníc, hrncovitá forma nebola vhodná. Pri malom zahĺbení sa nedalo dotvoriť zúžené zahrdlenie ústia.

Všetkých šesť zásobníc tvorí súčasť troch sídliskových zhlukov A, C a E s najvyšším počtom objektov (obr. 2). V prvom z nich sú dvaja reprezentanti s podpriemerným objemom, v druhom zhluku sa k dvom zástupcom tejto kategórie pripája obilnica s nadpriemernou kubatúrou doložená aj v treťom segmente. Vzťah obilných zásobníc k obydliam sa dá spresniť iba v zhluku C. Jedna obilnica je umiestnená priamo v interiéri hospodárskej polozemnice 34, druhá sa ocitla medzi touto polozemnicou a príbytkom 52. Tretí zástupca s nadpriemerným objemom je netradične umiestnený vedľa exteriérovej pece 42. Náhodnosť jeho

pozície vylučuje obilnica v zhluku D vyhlbená pri peci 29, ku ktorej sa pripájajú dve ďalšie ležiace po stranách pece 160 v segmente A. Nálezová situácia z beckovského sídliska v náznakoch korešponduje so zásadou uplatňovanou na niektorých sídliskách. Na nich zástupcovia s nižším objemom, využívaní k priebežnej spotrebe zásob, ležali spravidla bližšie k obydliam. Objekty s vyšším objemom cereálií, určených na výsev sa kvôli lepšiemu utajeniu odsúvali od príbytkov (*Hanuliak/Kuzma 2012*, 262, 263; *Nekuda 2000*, 106).

Zásobné jamy

K určujúcim znakom obilných zásobníc patria hodnoty hĺbkových údajov prevyšujúce rozmery ústia, vydutiny a dna. Ide o parametre nevyhnutné k zabezpečeniu kvalitných skladovacích pomerov. V zásobných jamách zasa rozmery horizontálnych línií dominujú nad vertikálnymi. Z opakovane potvrdených rozdielov má patričný význam hĺbka 80 cm, ktorá spoľahlivo oddeľuje zástupcov z oboch skupín. Toto rozhranie zásobné jamy nedosahujú, obilné zásobnice zvyčajne prevyšujú.

Podľa uvedenej hodnoty sa z beckovskej osady vyčlenilo 40 objektov (62,5 % prípadov; obr. 3). Sledovanie rozdielov v sfornovaní pôdorysu, stien a dna pomohlo vyčleniť z tejto kolekcie 13 zástupcov 1. typu s kruhovito-oválnym ústím (20,4 % prípadov), 15 reprezentantov 2. typu s pozdĺžne členeným (23,4 % prípadov) a 12 objektov 3. typu s obdĺžnikovitým pôdorysom (18,7 % prípadov). Následnými štatistickými prepočtami sa spresnila odlišnosť niektorých charakteristík naznačujúcich predurčenosť týchto reprezentantov k odlišnému využitiu. Súčasne sa zdôvodnila potreba ich oddeleného vyhodnocovania, ktorá môže priblížiť metodický postup potrebný k odstráneniu problémov v dlhodobom neriešenej problematike spätej s účelovosťou ich využívania.

Zásobné jamy 1. typu

K určujúcim znakom objektov patrí kruhovito-oválny tvar zaznamenávaný na úrovni horného okraja. Objekty s oválnym ústím (69,2 % prípadov) dominujú nad pravidelným kruhovým (30,8 % prípadov). V oboch prípadoch steny klesajú k rovnému dnu. Tento prvok súčasne predstavuje druhý určujúci znak celej skupiny (tab. I; V; VII; XIII; XIV; XVIII; XIX; XXII; XXIV; XXVI).

Z ďalšej analýzy vyplynie prekvapivý výskyt sledovaných parametrov opakovane zaznamenaných v 54–61 % prípadov. Spriemerované údaje horného obrysu vykazujú v prevahe 100–165 cm, plochu

Tabela 3. Beckov. Zásobné jamy 1. typu, základné údaje. Ústie: A – kruhové; B – oválne. Profil: 1 – kužeľovite zúžený; 2 – valcovitý.

Objekt						Rozmery	
Číslo	Poloha	Orientácia	Ústie	Profil	Priemer ústia (cm)	Hĺbka (cm)	Objem (m ³)
1	S I	S – J	B	1	125 x 100	75	0,6
38	S II	S – J	B ?	1	290 x 240	30	1,0
46	S II	–	A	2	125	53	0,6
130b	S II	SV – JZ	B	2	170 x 135	35	0,6
139	S II	SSV – JJZ	B	1	205 x 125	20–32	0,5
281	S VII	–	A	2	95	28	0,2
289	S VII	S – J	B	1	132 x 120	28	0,5
338	S VIII	SSV – JJV	B	2	105 x 88	10–14	0,2
344	S VIII	–	A	2	125	32	0,5
353	S VIII	SSV – JJZ	B	1	145 x 110	20	0,2
513	S X	SZ – JV	B	2	220 x 160	55	1,1
520	S X	V – Z	B	2	200 x 190	28	0,9
XY	S VIII	–	A	2	85	25	0,2

0,8–2 m². Hĺbky siahajú do úrovne 10–75 cm, vnútorný objem osciluje v rozmedzí 0,2–1,1 m³ (tabela 3).

Predchádzajúce informácie približujú podobu najstaršieho a najčastejšie zastúpeného variantu zásobných jam používaných od včasného stredoveku. Na ich základe dotvorené presvedčenie o prednostnom využívaní takýchto jam na krátkodobé uskladnenie zásob menších objemov nemožno spochybníť. O takomto využití možno polemizovať, pretože v hlinitej výplni prevažujú artefakty z druhotného odpadu. K uskladňovaným komoditám patrili podľa očakávania potravinové zložky určené k príprave stravy, jej zvyšky, agroprodukty živočíšneho a rastlinného pôvodu (Nekuda 1990, 12; Vignatiová 1992, 31). Túto alternatívu môže podporiť 54 zrníek poľnohospodárskych plodín, ak nepochádzajú z odpadu rozptýleného na pochôdznej úrovni (Hajnalová, E./Hunková/Šteffek 1993, 109). Podľa M. Hajnalovej a J. Mihályiovej (2005) v ich skladbe dominujú zrnká prosa, pšenice špaldovej a iných druhov pšenice, získané preplavovaním spodných vrstiev výplní objektov 1, 38 a 289.

Do vodorovnej polohy sa mohli dná zásobných jam upravovať už počas ich hĺbenia. Takáto línia zrejme uľahčovala čistenie vnútra objektov po vybratí zásob a odstraňovaní izolačnej zásypovej zeminy zabezpečujúcej požadované skladovacie pomery s nižšou teplotou. To súčasne rozširuje škálu využívania objektov o chladiarenské účely.

Na rozdiel od obilných zásobníc boli zásobné jamy 1. typu častejšie rozptýlené v preskúmanom areáli (53,8 % prípadov). Častokrát sú osamotené a značne od seba vzdialené. V sídliskom zhľuku A a D chýbajú. V segmente B sú iba dvaja, v zhľuku C štyria reprezentanti (obr. 2).

Zásobné jamy 2. typu

K príznačným znakom objektov patrí rozdielne široký pozdĺžny tvar horného obrysu doplnený v prevahe rozdielnou niveletou dna. Najpočetnejšiu skupinu tvoria zásobnice s tzv. „kvapkovitým pôdorysom“ zaznamenaným v 53,3 % prípadov (tab. I; III; V; XIII; XIV; XXI; XXV). Ich pozdĺžny tvar so zvyčajne zaoblenými koncovými stranami pozostáva z dvoch prepojených, rozdielne širokých častí. Dno býva zasa stupňovito členené v dvoch úrovniach lísiacich sa o 13–25 cm. Podobná úprava spodných úsekov sa zistila aj u zriedkavých pôdorysov obdĺžnikovitej (20 % prípadov; tab. IX; XXI; XXV) a oválnej formy (26,7 % prípadov; tab. X; XV; XVI; XVIII). Preliacené a rovné dno je takisto výnimočné.

Na rozdiel od zásobníc s kruhovito-oválnym ústím zaberajú zásobnice 2. typu väčšiu plochu s najčastejším rozpätím 1,2–3,2 m². O jej navýšenie sa pričínili dĺžkové miery s hodnotou od 112 cm do 290 cm. Celkový objem 0,2–2,1 m³ nie je napriek tomu výrazne väčší, pretože sa obvykle spája s hĺbkami 24–42 cm. Prípady mimo tohto rozhrania sú sporadické (tabela 4).

K preukázaniu odlišného využívania zástupcov tejto skupiny chýbajú potrebné indicie. A to aj napriek tomu, že opakované hĺbenie príznačných pôdorysov i dna mohlo byť špeciálne prispôbené zriedkavejším potrebám. Logický predpoklad o uskladnení dvoch odlišných druhov zásob sa nedá preukázať. Inšpiratívny zdroj neposkytujú ani nálezové okolnosti späté s prítomnosťou ôsmich lomových kameňov v priehľbni objektu 456 (tab. XXV). Ich výskyt doplnený o prepálenú hlinu zdokumentoval takisto G. Fusek (2000, 108, 129,

Tabela 4. Beckov. Zásobné jamy 2. typu, základné údaje. Ústie: A – kvapkovité; B – obdĺžnikovité; C – oválne. Dno: 1 – preliačené; 2 – rovné; 3 – stupňovité.

Objekt					Rozmery			
Číslo	Poloha	Orientácia	Ústie	Dno	Dĺžka (cm)	Šírka (cm)	Hĺbka (cm)	Objem (m ³)
24	S I	SSV – JJZ	A	1	270	50–150	28–55	1,1
36	S II	SZ – JV	A	2	290	48–190	25	0,9
39	S II	ZSZ – VJV	A	1	225+	90–125	35–45	–
70	S I	SSV – JJZ	B	3	112	40–70	30–43	0,2
73	S I	SSV – JJZ	C ?	2	240	95+	25	–
130a	S II	SZ – JV	A	3	350	112–170	25–48	1,8
159	S V	SV – JZ	A	3	240	95–165	55–80	2,1
166	S V	SV – JZ	C	1	215	135	24–32	0,8
218	S V	ZSZ – VJV	C	3	145	105	15–23	0,3
230	S VI	SSV – JJZ	C	1	180	120	26–32	0,6
332	S VIII	SV – JZ	A	3	215	45–95	8–16	0,2
333	S VIII	SZ – JV	B	3	155	70	16–32	0,3
398	S IX	SZ – JV	A	3	215+	95–150	24–55	–
456	S X	SSZ – JJV	A	3	200	80–160	48–70	1,4
493	S X	SV – JZ	B	3	175	140	32–52	1,0

obr. 3) v objekte 15 na bieloveckom sídlisku. Dosiaľ nespochybnené využívanie zástupcov spracovanej skupiny na uskladnenie neurčitých zásob môže azda doplniť 14 zrníek s prevažujúcim prosom, šošovicou, ojedinelým jačmeňom a pšenicom získaných preplavovaním spodnej vrstvy výplne z objektu 36 a 39 (Hajnalová, M./Mihályiová 2005). Chronologicky zaradené objekty opísaného typu sa sporadicky vyskytujú na beckovskom nálezisku už v záverečnom úseku včasného stredoveku (Hanuliak 2015, tab. IX: 321), rovnako tak aj v Mužle-Čenkove (Hanuliak/Kuzma 2015, tab. XXVI: 762; XXIX: 765) a v Senci-Svätom Martine (Hanuliak 2008, obr. 3: 3/77; 5: 9/78, 10/78). Na sídlisku z konca 11.–prvej polovice 12. stor. v Slovenskej Novej Vsi a Zelenči sa dvaja označení reprezentanti koncentrovali v obytnej zóne, iba jeden bol odsunutý do spracovateľsko-výrobného segmentu s exteriérovými pecami (Hanuliak/Mináč/Pavúk 2008, obr. 4; 6; S24; S29; Z4).

Bezdôvodnú náhodnosť pertraktovaného využitia spochybňuje aj poloha zásobníč 2. typu na vrcholnostredovekej beckovskej lokalite. Až jedenásť objektov (73,3 % prípadov) tvorí súčasť sídliskových zhlukov. Súčasťou segmentov A a C sú ôsmi zástupcovia, v zhľuku D figurujú traja. Mimo nich sú po ploche rozptýlení iba štyria reprezentanti (obr. 2).

Zásobné jamy 3. typu

K určujúcim zložkám jamovitých objektov tejto skupiny patrí obdĺžnikovitý pôdorys s prevažujúcou súbežnosťou pozdĺžnych strán. Základný

model dopĺňajú vyklenuté koncové strany, zaoblené náročia, zvislé či šikmé steny klesajúce k rovnému dnu (tab. VI; VII; XI; XVII–XIX; XXII; XXIII; XXV). U zástupcov z tejto kolekcie je spektrum najčastejšie zastúpených rozmerov vo všetkých ohľadoch vyššie ako u dvoch predchádzajúcich skupín. Presvedčajú o tom dĺžkové údaje doložené v rozpätí 160–350 cm, ktoré so šírkovými údajmi v rozmedzí 80–180 cm zvyšujú plošnú výmeru priehlbni na 2,2–4,6 m². Po pripojení hĺbkových údajov s rozpätím 30–80 cm sa objem priehlbni ocitá v rozmedzí 0,4–2,1 m³. V skutočnosti sú miery ešte vyššie, pretože s objektmi 113, 274 a 349 sa spája údaj 2,8 m³, 3 m³ a 3,6 m³ (tabela 5). Takúto hodnotu však dosahuje iba minimum obilných zásobníč z nadštandardnej kategórie. Ich spriemerovanú plochu 3,2 m² prevyšuje sedem zástupcov. Patria k nim aj objekty 113, 187, 346 a 349 s výmerou 4,2–5,6 m² pripisovanou v mnohých prípadoch hospodárskym polozemniciam (Nekuda 2000, 45, 57). Z výplne sa, žiaľ, nezískali zvyšky potvrdzujúce akýkoľvek druh výrobných aktivít.

Informatívnejšia je v tomto smere skladba zásypu. U šiestich reprezentantov s hĺbkou nad 45 cm sa totiž postrehli farebne odlišiteľné horizontálne pásy tmavohnej zeminu prekryvané izolačnou vrstvou popola, malých lomových kameňov a uhľíkov, a preto nesúvisia s procesom horenia v objektoch. Aj preto sa spracúvané priehlbne nemôžu považovať za pražiacie jamy, v ktorých sa zakladal spodný oheň využívaný na rozohriatie hlinených pekáčov slúžiacich k úprave cereálnych zložiek potravy (Ruttka 2002, 267). Ich typické zlomky sa však nenašli v celom vrcholnostredovekom areáli.

Tabela 5. Beckov. Zásobné jamy 3. typu, základné údaje. Ústie: A – obdĺžnikovité s vykľutými koncovými stranami; B – obdĺžnikovité so zaoblenými rohmi.

Objekt				Rozmery			
Číslo	Poloha	Orientácia	Ústie	Dĺžka (cm)	Šírka (cm)	Hĺbka (cm)	Objem (m ³)
45a	S II	SSZ – JJV	A	290	135	55	2,1
47	S II	SZ – JV	A	230	110	57	1,4
113	S II	ZSZ – VJV	B	350	145	55	2,8
187	S V/IX	SZ – JV	B	230	145	46–80	1,2
274	S VII	ZSZ – VJV	A	340	160	55	3,0
276	S VII	ZSZ – VJV	A	340	120	30	1,2
301	S VII	ZSZ – VJV	A	200	100	40	0,8
322	S VII	SSZ – JJV	A	270	160	40–50	2,0
339	S VIII	ZSZ – VJV	A	160	80	32	0,4
346	S VIII	ZSZ – VJV	A	220	105	45	1,0
349	S VIII	ZSZ – VJV	A	250	180	80	3,6
448	S X	ZSZ – VJV	A	270	80	45	1,0

V. Nekuda (2004, 372, 373) dokonca uvažuje, že tieto priehlbne môžu predstavovať súčasť nadzemných obydlí. Ich pozícia voči ostatným objektom z beckovskej lokality takúto alternatívu vylučuje.

Po predchádzajúcej verifikácii sa ukáže, že k spresneniu využívania spracúvaných reprezentantov stojí najbližšie dávnejší názor V. Hrubého (1965, 154), ktorý takéto objekty intuitívne spojil s ustajňovaním hospodárskych zvierat. Prijateľnosť interpretácie v príslušných nálezových fondoch neskôr potvrdili aj ďalší bádatelia (Dostál 1975, 87, 92; Szóke 1992, 145; Vignatiiová 1992, 32). S väčšou pravdepodobnosťou mohlo ísť o zimné obdobie, keď sa zvieratá a hydina z oplotených priestorov presúvali do vhodnejších, zrejme aj zastrešených jamovitých priestorov. Plocha súvekových obydlí na takýto účel nepostačovala.

Podľa výsledkov analýz z čenkovskej lokality súvisela frekvencia výskytu spracúvaných jám s intenzitou osídlenia, keďže ich počet klesal od polovice 9. do polovice 10. stor. Dva objekty tohto typu sa v 10.–11. stor. vyskytli aj na bieloveckom sídlisku (objekty 12 a 19; Fusek 2000, obr. 3). Od preskúmaného obydlia sú vzdialené 14 m a 27 m. Na lokalite Nitra-Mlyny sa tri preskúmané objekty zaradili do úseku z konca 12. až prvej polovice 13. stor. (König 2014, obr. 15: 12, 28, 53).

Preplavovaním spodných vrstiev zeminy sa z beckovských objektov 47, 276 a 301 získalo 17 zrníek s prevahou prosa a jačmeňa, ktoré mohli byť so slamou využité na prikrmovanie zvierat (Kočár/Kočárová 2015, 143). Na identický účel, ako aj na podstielanie sa dali využiť konce olistených konárov zachovaných v skarbonizovanej podobe. Z 35 získaných vzoriek drevín bol najčastejší dub, výrazne menej bol zastúpený buk (Hajnalová, M./Mihályiová 2005). Sýto čierne sfarbenie spodnej vrstvy z objektov 45a, 113 a 274 mohli dotvoriť

priesaky organických častíc obsiahnutých v hnojných exkrementoch. Zošíknené dno sa vyskytlo iba v objekte 187 (tab. XVII). V Hrubý (1965, 155) spája takúto úpravu s lepším odvádzaním moču z interiérovej podlahy.

Napriek zisteným skutočnostiam vcelku prijateľne obстоjí presvedčenie o sezónnom využívaní spracúvaných priehlbni aj na skladovacie účely. Ich poloha v sídliskovom areáli však nemá potrebnú presvedčivosť k potvrdeniu uvedených alternatív. Nebude takisto náhodné, že iba tri z objektov ležia voľne mimo zhlukov. V segmente A sa nachádza jeden, v zhluke B dvaja, v priestore C až šiesti reprezentanti (obr. 2).

Exteriérové kúreniská

Napohľad jednotnú skladbu spracúvanej skupiny, zastúpenej v 12,5 % prípadoch, naruša iba objekt 20 reprezentovaný ohniskom (tab. I). Jeho plochu s nepravidelným oválnym pôdorysom dosahujúcu 2,4 m² pokrýva vrstva prepálenej hliny s riečnymi a lomovými kameňmi i sporadickými zločkami keramických nádob. Obvodový veniec kameňov nebol potrebný. Ohnisko bolo totiž umiestnené na dne priehlbne zapustenej do 25–30 cm mocnej sídliskovej vrstvy.

Ďalších sedem zástupcov z tejto skupiny patrí k horizontálnym peciam zloženým z kúreniska prekrytého hlinenou kupolou a z intenzívnejšie zahĺbeného predpecného priestoru (Ruttkay 2002, 258, 259). Podľa zdokumentovaných prvkov sa dajú takéto pece zaradiť do troch skupín. Do prvej z nich patria objekty 42, 110 a 116 (tab. VI; X; XII) zo segmentu C. Základňa kruhovitého kúreniska má priemer 110–125 cm a výmeru 1–1,1 m². Hrúbka prepáleného dna sa obmedzuje na 2–3 cm, jeho

Tabela 6. Beckov. Exteriérové kúreniská, základné údaje. Kúrenisko: A – kruhovitú; B – oválne. Predpecná jama: 1 – kvapkovitá; 2 – obdĺžnikovitá.

Objekt			Kúrenisko				Predpecná jama				
Číslo	Poloha	Orientácia	Typ	Priemer (cm)	Hĺbka (cm)	Plocha (m ²)	Typ	Dĺžka (cm)	Šírka (cm)	Hĺbka (cm)	Plocha (m ²)
20	S I	SZ – JV	B	200 x 120	0	2,4	–	–	–	–	–
29	S I	SZ – JV	A	160 x 155	25–15	1,9	2	270	250	70	6,7
42	S II/VII	JV – SZ	A	120 x 115	16–10	1,1	2	245	160	30–45	3,4
85	S III	SZ – JV	A	174 x 170	15	2,3	2	190	155	20	2,9
110	S II/VII	JV – SZ	A	120 x 110	16–13	1	1	240	105–160	13–25	3,1
116	S II/VII	JV – SZ	A	125 x 120	13–9	1,1	1	270	100 x 175	24–48	4,7
160	S V	JV – SZ	A	125 x 128	28–18	1,3	2	240	205	65	4,9
176	S V	S – J	B	150 x 125	15	1,5	1	280	120–180	45–30	4,2

úroveň je iba 9–16 cm zahĺbená do podlažia. Zvyšky spodných úsekov kupoly sa zachovali do výšky 5–7 cm a lemujú vonkajší obvod kúreniska. Nezachovali sa v nich otvory po prútenej armatúre, ktorá mala vytvoriť skelet kupoly zhotovenej z ílovitej hlíny. Pomerne jednotné sú aj rozmery predpecných jám s kvapkovitým, výnimočne aj s obdĺžnikovitým pôdorysom a plošnou výmerou 3,1–4,7 m². Rozsah ich zahĺbenia do podlažia od 13 cm do 48 cm dopĺňa celková dĺžka 240–270 cm a jednotná orientácia v línii juhovýchod – severozápad (tabela 6).

Podľa identického tvaru a orientácie patria do druhej skupiny pece 29 a 160 zo sídliskového zhľuku D a A (tab. II; XV). Ich kruhovitú kúreniská sú zahĺbené 25 cm a 28 cm. Dná sú prepálené do hrúbky 5–6 cm. Prekrývajú ich sporadické riečne kamene a početné zlomky keramických nádob. Zvyšky hlinených kupol chýbajú. Podľa toho museli byť ich spodné úseky vybudované na vyvýšenom mieste v rámci sídliskovej vrstvy, ktorá sa odstránila zemným strojom.

Predpecné jamy majú obdĺžnikovitú pôdorys so zaoblenými nárožiami. Ich zahĺbenie v podlaží do úrovně 70 cm a 65 cm je takmer jednotné, celková dĺžka sa líši o 1 m. To sčasti ovplyvnilo plošnú výmeru predpecných priestorov vyčíslenú na 6,7 m² a 4,9 m². Orientácia pozdĺžnych osí je opačná ako u pecí z prvej skupiny a smeruje v línii severozápad–juhovýchod (tabela 6). Pred čelustím pece 160 sa koncentrovali lomové kamene, ktorými sa mohol podľa potreby tento otvor uzatvárať (tab. XV).

Dve pece z tretej skupiny predstavujú osobitú typy, ktoré sa v niektorých detailoch líšia od dosiaľ prezentovaných zástupcov. Väčšia miera príbuzných znakov sa viaže s pecou 176 (tab. XVI). Na ilustráciu možno uviesť plochu kúreniska vyčíslenú na 1,5 m², predpecná jama je zahĺbená do úrovně 30–45 cm. Ide o parametre, ktoré sa dajú začleniť do evidovaného rozpätia známych údajov (tabela 6). Kúrenisko naproti tomu nemá kruhovitú, ale oválnu základňu. Tá je s predpecným priestorom prepojená

priamo, nie cez šijovito zúžený úsek. Spomenutú priehľbň ukončuje vyvýšený stupeň (tab. XVI). Na jeho dne bolo zostavené otvorené ohnisko obložené veľkými lomovými kameňmi. Pozdĺžna os objektu je orientovaná v línii sever–juh, čím sa líši od všetkých exteriérových pecí z tohto náleziska.

Zásadne odlišný princíp bol využitý pri budovaní objektu 85 (tab. XI). Novým prvkom je valcovité pecné teleso umiestnené do stredu oválnej priehľbne s rozmermi 310 x 220 cm. Jej zámerne upravené dno prekryté vrstvou štrku leží v hĺbke 32 cm od nivelety podlažia. Úroveň podlahy predpecného priestoru je naproti tomu vyvýšená, pretože siaha iba do hĺbky 20 cm. Kúrenisko pece s priemerom 174 x 170 cm prekrývali počas výskumu takmer 6 cm hrubé steny kupoly, ktorá sa po strate súdržnosti zosunula na spodné úseky pece. V strede kupoly sa zachoval oválny otvor s priemerom 55 x 45 cm, vedľa sú dva menšie otvory s priemerom 20 cm a 15 cm. Predpecný priestor má obdĺžnikovitú tvar s rozmermi 190 x 155 cm. Pripája sa k príľahlej priehľbni, podlaha je takisto zámerne pokrytá vrstvou štrku. Pozdĺžna os pece smeruje v línii severozápad – juhovýchod (tabela 6).

Opísaný objekt je v skutočnosti mladší. Prekrýva obrysy staršieho reprezentanta s takmer identickými rozmermi predpecnej jamy a priehľbne (tab. XI). Vo zvyškoch pôvodného telesa sa zachovalo mierne zošikmené, farebne odlišiteľné zvrstvenie zložené z deštruovanej kupoly. Zachované zvyšky oboch pecí oddeľuje vrstva tmavohnedej zeminy, ktorá dosahuje hrúbku takmer 25 cm.

Správnosť výberových kritérií použitých pri typologickej analýze pyrotechnologických zariadení podporuje ich priestorové umiestnenie (obr. 2). Pece 42, 110 a 116 z prvej skupiny by akiste neboli v sídliskovom zhľuku C iba náhodne líniovo zoradené 11 m a 14 m od seba. Ako pec 29 s blízkym exteriérovým ohniskom 20, tak aj pec 160 sú v segmentoch D a A osamotené. Napriek tomu významom prevyšujú ostatné objekty, keďže medzi nimi chýbajú obydlia.

Líniová pozícia pecí 85 a 176 z tretej skupiny bola odsunutá do voľného priestoru severozápadne od sídliskových zhlukov.

Predchádzajúce rozdiely nie sú schopné preukázať odlišné využitie analyzovaných pecí. Preplavovaním získané organické zvyšky i pozícia voči obilným zásobnícom niečo naznačia, ale nepotvrďia očakávanú súvislosť. Medzi obilninami z objektu 29 a 160 je napríklad najčastejšie žito a jačmeň. Môže ísť o taxóny, ktoré sa do predpecných jám presunuli náhodne počas ukladania i vyberania zásob z obilníc vzdialených od pecí takmer 2 m (Hajnalová, M./Mihályiová 2005). V tomto prípade mohli byť agroprodukty teplotne upravované na konzumné účely v kúrenisku pod kupolou i v otvorenom ohnisku s kamenným obkladom z koncovej časti predpecnej jamy (tab. XVI).

Inšpiratívne podklady k spresneniu možného využitia exteriérových pecí neboli zverejnené ani v novej odbornej literatúre. Naďalej tak zostávajú v platnosti názory o ich prednostnom využívaní k príprave stravy varením a pečením (Fusek 2000, 128; Habovštiak 1985, 100–103; Takács 1998, 183–186). Takéto pece sčasti preberali úlohu interiérových kúrenísk, pričom znižovali zadymenie obytných priestorov. Takáto interpretácia je prijateľná v sídliskovom zhluku C s dvomi polozemnicami vybavenými iba ohniskami, no tromi kupolovými pecami v exteriéri (obr. 2). V segmente A a D sa popri jamovitých zástupcoch hospodárskeho využitia žiadne obydlie nezistilo, rovnako tak ani pri odsunutej peci 176. Po vyčerpaní vypovedacích schopností dostupných faktov možno dospieť k spochybneniu o funkčnej predurčenosti odlišných typov pecí. Rozdiely v ich tvare, rozmeroch a orientácii nemuseli vzniknúť zámerne, pretože každý variant v dostatočnej miere napĺňal potreby užívateľov. S istotou sa však nedajú vylúčiť snahy po hľadaní vyššej efektivity ich fungovania v miestnych pomeroch.

Identický prístup nebol s určitosťou uplatnený pri budovaní pece 85 (tab. XI). Jej zložky nie sú iba sčasti pozmenené, ale presvedčajú o uplatnení odlišnej stavebnej koncepcie. Základným prvkom je valcovité pecné teleso vybudované v strede priehlbne. Jej účel zdanlivo uniká. Do úvahy prichádza príležitosť uľahčujúca obsluhu tohto zariadenia, pretože dno kúreniska ležalo iba 15 cm nad podlahou predpecného priestoru. K pochopeniu fungovania takéhoto objektu chýbajú potrebné analógie. Príbuzný model sa nevyskytol ani v Trenčíne-Belej (Vojteček 2014, tab. IX), Slovenskej Novej Vsi a Zelenči (Hanuliak/Mináč/Pavúk 2008, obr. 3; 6) a Zlatých Moravciach (RuttKayová/RuttKay 2002, 450), kde sa odkryl vyšší počet exteriérových pecí horizontálneho typu využívaných na bežné

účely v stredovekých domácnostiach. Chýba takisto podobnosť sledovaných zložiek s pestrejšou skladbou zástupcov doložených v hrnčiarskych peciach (Galuska 2003, 591–596; Goš 1982, 26–30; Havrda/Matějková 2014, 42–46, obr. 17; Krajíc 1982, 271–275; Nekuda 2000, 110; Snášil 1982, 3–8; Vágner 2007, 84–94; Zatloukal 2000, 62–68).

Pôvodné využitie beckovskej pece 85 v zdokumentovanej podobe zostáva neznáme taktiež aj preto, lebo sa z preplavenej zeminy nezískali organické zvyšky. Z najbližšieho okolia nepochádzajú nástroje, výrobný odpad s nepodarkami a prejavmi pracovnej činnosti. Podomácky zhotovená hrncovitá nádoba a sedem zlomkov z iných tvarov sotva niečo naznačia (tab. XI: 1, 2). Informatívnejšie môže byť umiestnenie pece do priestoru mimo sídliskových zhlukov, tesne na okraj ľavého brehu pôvodného koryta Rybnického potoka. V súvislosti s tým sa natíska otázka či objekt 85 nepredstavuje hybridný tvar šachtovitej pece využívanej na sušenie ovocia či zvlhnutého obilia, údenie mäsa a rýb (Fusek 2000, 29; RuttKay 2002, 261–263; Takács 1998, 184). Chov domácich zvierat prezentujú na lokalite kosti z kuchynského odpadu, konzumáciu rýb zasa šupiny získané preplavovaním zeminy. Ich prítomnosť sa prekvapivo preukázala v 11 objektoch z celkového počtu 13 zástupcov s preplavenou výplňou. Zaradenie objektu k šachtovitým peciam podporuje oválny otvor dymovodu zachovaný v kupole. Existenciu nadstavby slúžiacej k umiestneniu ohňom či dymom upravovaných produktov možno predpokladať aj napriek chýbajúcemu svedectvu z nálezovej situácie (RuttKay 2002, 262, 263). Vybudovanie novej pece na znefunkčnenom telese staršej zrejme súvisí so snahou o ušetrenie fyzickej námahy vynaloženej na hĺbenie ďalšej objemnej manipulačnej priehlbne.

Kolové jamy

V sídliskovom areáli sa preskúmalo 215 objektov označených ako kolové jamy (Varsik/Hanuliak/Kovář 2006, 205). Väčšina z nich sa nedá chronologicky zaradiť pre chýbajúci datovací materiál i neraz ťažko odlišiteľné sfarbenie výplní spájané s dobou rímskou a stredovekom. Výnimku z tejto skupiny predstavujú objekty 26, 44, 320, 337 a 352 (tab. I; VI; XIX; XXII; XXIV). Z ich výplne sa získali sporadické zlomky vrcholnostredovekých nádob (tabela 9).

K odčleneniu týchto zástupcov od neveľmi odlišných zásobných jám 1. typu prispeli určujúce znaky, ktoré tieto objekty odsunuli do horných priečok kombinatorickej tabely. K nim patrí kruhovitité ústie s priemerom 45–56 cm, s plochou 0,2–0,3 m², zvislými stenami a objemom

Tabela 7. Beckov. Kolové jamy, základné údaje. Ústie: A – kruhové. Steny: 1 – zvislé.

Objekt					Rozmery		
Číslo	Poloha	Ústie	Steny	Priemer (cm)	Hĺbka (cm)	Plocha (m ²)	Objem (m ³)
26	S I	A	1	45	20	0,2	0,03
44	S II	A	1	55	20	0,2	0,04
320	S VII	A	1	50	20	0,2	0,04
337	S VIII	A	1	56	17	0,3	0,04
352	S VIII	A	1	48	18	0,2	0,03

Tabela 8. Beckov. Žľabovité jamy, základné údaje. Ústie: A – obdĺžnikové s vykľutými koncovými stranami.

Objekt				Rozmery				
Číslo	Poloha	Orientácia	Ústie	Dĺžka (cm)	Šírka (cm)	Hĺbka (cm)	Plocha (m ²)	Objem (m ³)
335	S VIII	SZ – JV	A	280	45–55	22	1,4	0,3
336	S VIII	Z – V	A	205	55	40	1,1	0,4

0,03–0,04 m³ (tabela 7). Zdokumentované hĺbky 17–20 cm znamenajú, že ich údaj treba zvýšiť o 25–30 cm hrubú sídliskovú vrstvu odstránenú zemným strojom. Isté pochybnosti o uvádzanom funkčnom zaradení týchto reprezentantov vyvoláva ich poloha v preskúvanom areáli. Tzv. kolové jamy totiž netvoria líniové zostavy zlučiteľné so zvyškami oplozenia, ale sú osamotené. Štyri prípady zo sídliskových zhľukov B, C a D ležia v blízkosti rôznych typov zásobných jám. Identický vzťah demonštruje aj objekt 320, ktorý bol osamotený v sídliskovom areáli (obr. 2). Z celkového pohľadu patrí päť označených reprezentantov k sporadickej skupine s nepreukázateľným vzťahom k ostatným objektom. Podľa toho i podľa zaznamenaných rozmerov nešlo o dôležité objekty bez ohľadu k ich zaradeniu ku kolovým alebo zásobným jamám s najmenšími rozmermi. Na základe materiálnej kultúry získanej z ich výplní má výnimočné postavenie objekt 44. Okrem misovitej pokrievky a črepu z ústia a tela hrncovitej nádoby patrí k hodnotným nálezom 14 zlomkov z tiel grafitových zásobníc, ktoré predstavujú 10,6 % z predmetnej kolekcie nájdenej na lokalite (tab. VI: 3–5; tabela 10).

Žľabovité jamy

Do šiestej, súčasne aj poslednej skupiny beckovských objektov, patria iba reprezentanti 335 a 336 (tab. XXI). Vyznačujú sa úzkymi a plytkými priehľbňami i súbežnými stenami. Ich šírka je 45 cm a 55 cm, dĺžka 205 cm a 280 cm, zahĺbenie do podložia dosahuje 22 cm a 40 cm (tabela 8). Tieto rozmery doplnené o rozsah plochy 1,1 m² a 1,4 m² a objem 0,3 m³ a 0,4 m³ odčleňujú tieto

útvary od zásobných jám s obdĺžnikovým pôdorysom. Následkom toho sa vytvorila samostatná skupina vzhľadom pripomínajúca napájadlá pre dobytok. Obaja reprezentanti boli vyhlbení tesne vedľa seba na západnom okraji sídliskového zhľuku C (obr. 2). Pochádzajú z identického časového rámca, hoci objekt 335 je relatívne mladší, pretože svojim výbežkom v dĺžke 20 cm sčasti porušuje objekt 336.

MATERIÁLNA KULTÚRA

V nálezových fondoch materiálnej kultúry zo stredovekých sídlisk zvyčajne dominujú exempláre z vybavenia domácností. Okrem keramických nádob ich obvykle reprezentujú nástroje a predmety každodenného využitia i súčastí stavebných konštrukcií. Zriedkavé až výnimočné sú šperky, súčasti odevu, kónského postroja a militárií.

Keramické nádoby

Pedologickej skladbe z beckovského náleziska chýbajú vlastnosti potrebné k zachovaniu výrobkov a súčastí predmetov z organických materiálov. Z drevených predmetov napríklad zjavne chýba celý sortiment nádob slúžiacich na bežné účely (Hoch 2015, 252–279; Kostrouch 2009 491–497). V nálezovom súbore z výplne objektov naopak dominujú reprezentanti keramických nádob používaní pri varení, konzumovaní jedla a nápojov, na uskladňovanie agroproduktov a potravinových článkov.

Značný počet zástupcov tohto riadu, predpokladaný na základe všestranného využitia v každo-

Tabela 9. Beckov. Počet zlomkov z tradičných častí hrncovitých nádob (zlomky zásobníc – sumárny počet) v sídliskových objektoch. Typy objektov: A – stavby; B – obilné zásobnice; C – zásobné jamy 1. typu; D – zásobné jamy 2. typu; E – zásobné jamy 3. typu; F – exteriérové pece; G – kolové jamy; H – žlabovité jamy.

Objekt		Zlomky hrncovitých nádob					Zlomky zásobníc
Číslo	Typ	Ústie	Telo zdobené	Telo nezdobené	Dno	Spolu	
1	C	1	1	2	–	4	–
20	F	5	–	1	–	6	–
24	D	–	–	5	3	8	–
26	G	1	4	6	–	11	–
28	B	1	22	29	9	61	–
29	F	9	59	147	19	234	26
34	A	7	11	5	–	23	4
36	D	5	15	20	5	45	1
38	C	2	28	44	2	76	–
39	D	2	1	2	1	6	1
42	F	2	6	4	–	12	–
44	G	1	–	–	–	1	14
45a	E	3	13	11	–	27	–
45b	B	2	4	21	–	27	1
46	C	1	–	4	–	5	–
47	E	1	3	35	2	41	–
49	B	3	11	–	8	22	–
52	A	2	8	7	3	20	9
70	D	2	21	3	1	27	–
73	D	2	13	1	4	20	–
78	B	5	1	4	3	13	5
85	F	–	2	4	1	7	–
110	F	3	12	4	–	19	–
113	E	2	4	4	–	10	–
116	F	8	28	6	2	44	1
130a	D	3	7	2	4	16	–
130b	C	2	2	2	1	7	–
139	C	1	–	2	–	3	–
159	D	1	11	2	1	15	–
160	F	1	4	3	–	8	3
161	B	4	20	11	5	40	–
162	B	2	2	1	–	5	–

Objekt		Zlomky hrncovitých nádob					Zlomky zásobníc
Číslo	Typ	Ústie	Telo zdobené	Telo nezdobené	Dno	Spolu	
166	D	1	1	3	–	5	–
176	F	–	4	6	1	11	–
187	E	3	9	3	–	15	–
218	D	–	1	2	–	3	–
230	D	–	2	5	–	7	–
274	E	2	10	1	3	16	1
276	E	1	1	2	–	4	–
281	C	–	2	5	–	7	–
289	C	2	6	7	–	15	–
301	E	2	3	–	–	5	2
320	G	–	1	1	–	2	–
322	E	–	1	3	–	4	–
331	A	8	43	6	5	62	1
332	D	–	6	2	–	8	–
333	D	1	1	3	–	5	–
335	H	1	–	1	–	2	–
336	H	1	1	1	–	3	–
337	G	–	2	1	–	3	–
338	C	1	2	–	–	3	–
339	E	–	2	1	–	3	–
344	C	1	1	–	–	2	–
346	E	1	1	1	1	4	–
349	E	2	6	3	1	12	63
352	G	2	–	4	–	6	–
353	C	–	1	2	1	4	–
398	D	1	5	2	1	9	–
448	E	–	2	3	–	5	–
456	D	–	2	2	1	5	–
493	D	–	1	3	1	5	–
513	C	1	1	–	–	2	–
520	C	1	–	2	–	3	–
XY	C	6	9	63	15	93	–
Spolu	–	122	440	530	104	1196	132

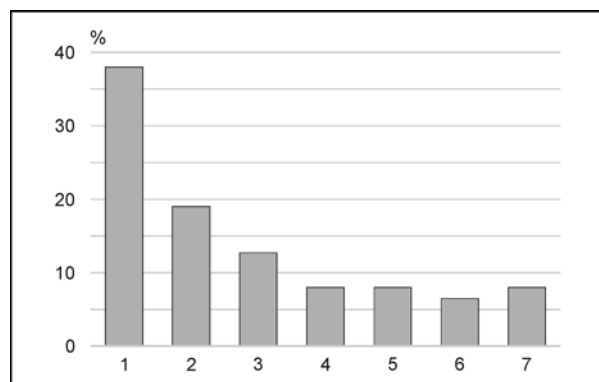
dennom živote, zvyšuje taktiež zlomkovitosť ovplyvnená fyzikálno-chemickými a mechanickými vlastnosťami (Hoššo 1983, 215). Tieto skutočnosti rozhodli, že sa zo 64 sídliskových objektov získali štyri celé nádoby a 1196 zlomkov z tradičnej zostavy kuchynskej keramiky (tabela 9). Tektonika zachovaných častí presvedča, že výrazná väčšina pochádza z hrncovitých exemplárov. Ďalší súbor tvorí 132

zlomkov z hrubostenných a hrncovitých zásobníc nájdených v 14 objektoch (tabela 10).

Napriek vysokej fragmentárnosti nestráca keramický riad patričný význam, pretože jeho reprezentanti prispeli k primárnemu zaradeniu príslušných objektov do vrcholného stredoveku, a to aj napriek tomu, že z viacerých výplní pochádzal neraz vyšší počet črepov z doby rímskej, ktoré sa do výplní

Tabela 10. Beckov. Počet zlomkov zásobnicových nádob v sídliskových objektoch. Typy objektov: A, B, D–G podľa tabuley 9 (C, H chýbajú).

Objekt		Zlomky zásobníc			Spolu
Číslo	Typ	Ústie	Telo zdobené	Telo nezdobené	
29	F	4	19	3	26
34	A	3	1	–	4
36	D	–	1	–	1
39	D	1	–	–	1
44	G	–	1	13	14
45b	B	–	1	–	1
52	A	–	3	6	9
78	B	–	–	5	5
116	F	1	–	–	1
160	F	1	1	1	3
274	E	–	1	–	1
301	E	2	–	–	2
331	A	–	1	–	1
349	E	1	4	58	63
Spolu	–	13	33	86	132

Obr. 4. Beckov. Počet zlomkov hrncovitých nádob. 1 – 1–5 kusov; 2 – 6–10 kusov; 3 – 11–15 kusov; 4 – 16–20 kusov; 5 – 21–30 kusov; 6 – 31–50 kusov; 7 – viac ako 51 kusov.

presunuli druhotne zo sídliskovej vrstvy i z rozrušených starších objektov.

Zo zlomkov hrncovitých nádob pripadá na jeden objekt takmer 19 exemplárov. Ich zástupcovia nie sú rovnomerne rozložené (obr. 4). Výrazne dominujú objekty s 1–5 kusmi (39 % prípadov), doplnené skupinou s 6–10 (19 % prípadov) a s 11–15 kusmi (12,7 % prípadov). Frekvencia zvyšných štyroch kategórií nadobúda hodnotu 6,4–7,9 %.

Cennejšie poznatky plynú z porovnania črepov uložených v rozdielnom počte objektov zaradených do skupín podľa ich tvaru, rozmerov a využitia. Kulminujúci údaj u stavieb (35 kusov) a obilných zásobníc (28 kusov) s vyšším objemom vyplní

neprekvapí. Výnimku predstavujú exteriérové kúreniská (42 kusov). K navýšeniu tejto hodnoty prispelo 234 črepov získaných z kupolovej pece 29. K zdôvodneniu takejto koncentrácie chýbajú argumenty. Po prihliadnutí k typologickej skladbe zlomkov s absentujúcimi nepodarkami a počas výroby poškodenými reprezentantmi, zástupcami väčších rozmerov z tela a dna, sa vytratia dôvody, pre ktoré by mal byť objekt považovaný za hrnčiarску pec. Prijateľnejšie vyznieva zámerné, no sotva zdôvodniteľné zhromažďovanie črepového materiálu práve v tejto predpecnej jame. Ak by sa množstvo zlomkov znížilo na úroveň zvyšných objektov z tejto skupiny, spriemerovaný výsledok by sa priblížil k hodnotám z troch vyčlenených skupín zásobných jám s 12–17 kusmi, ktoré majú priehlbne s príbuzným objemom. Takmer zanedbateľný spriemerovaný výskyt artefaktov zaznamenávame v kolových jamách (5 kusov) a žlabovitých jamách (3 kusy).

Predchádzajúce zistenia doplnené mapovaním početnosti zlomkov v objektoch skôr vylučujú, že by postrehnuté zistenia súviseli s ich funkčným využitím. Podľa toho sa nemalá časť artefaktov ocitla v exploatovaných priehlbniach druhotne a súvisí s postdepozíčnými procesmi. Aj preto sa pre zvýšenú fragmentárnosť nedala zostaviť početnejšia kolekcia reprezentantov s kompletnejším tvarom. Túto alternatívu podporujú exempláre z obilných zásobníc, v ktorých nemohol byť riad funkčne využívaný.

Konkrétnejšiu predstavu o vzhľade súčastí kuchynského riadu načrtávajú štyri ucelené tvary. Každý z nich reprezentuje v tradičnej škále súvekých reprezentantov osobitý typ. Na ilustráciu možno uviesť stredne vysokú hrncovitou nádobu súdkovitej formy z exteriérovej pece 85. K jej špecifickým prvkom patria prehnuté steny lievikovitého ústia nasadeného na výrazne zúžené hrdlo (tab. XI: 2). Maximálna vydutina je posunutá do spodnej tretiny tela. Ide takisto o jedinú nádobu z celého súboru, ktorá má nezvyčajne hrubé steny. Zistená hodnota v rozsahu 0,7–1,2 cm nezodpovedá výške 15 cm, následkom čoho nadobúda tento exemplár nadmernú hmotnosť. K osobitým prvkom patria aj hlboké vertikálne žliabky po prstoch zachované na vnútorných stenách, ktorými výrobca sčasti zahladzoval nerovnosti hlinených pásov z nálepovej techniky. Vonkajšie steny majú naopak až prekvapivo hladký povrch svetločervenej farby docielenej pri vypaľovaní nádoby v oxidačnom prostredí. Mierne vyklenuté dno obopína obvodový prstenec s vpísaným krížom, z ktorého chýba jedno rameno. Takmer celé telo až po dno pokrýva výzdoba pozostávajúca z dvoch nízkych vlniek a ôsmich horizontálnych línií.

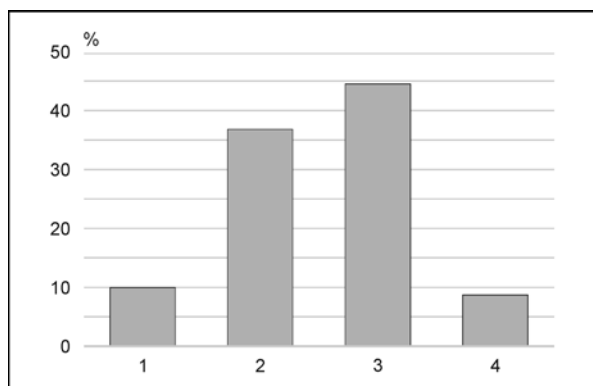
V zásobnej jame 1. typu 38 sa našla nízka nádoba misovitej formy s vydutinou umiestnenou v polovičnej výške (tab. V: 7). Jej úsek pokrývajú tri horizontálne línie. Na vyklenutom dne sa nachádza plastická značka s mrežovým motívom zloženým zo šesticie krížiacich sa línií. K mierne prehnutému hrdlu sa pripája takmer zvislo nasadené ústie, ktoré sa tektonikou sčasti odlišuje od tohto úseku zaznamenaného vo zvyšnom súbore. Do keramickej hmoty bol primiešaný vyšší obsah stredne veľkých kamienkov. Povrch je napriek tomu dostatočne zahladený.

Veľmi blízke výrobnotechnologické prvky sa vyskytli aj na nádobe zo zásobnej jamy 2. typu 398. K nim sa pripája výnimočná forma výrobku patriaceho podľa tektoniky k nízkym, súčasne i širokým misovitým tvarom s hrncovitým profilom (tab. XXV: 2). Tento prvok reprezentuje šikmá línia ústia s lievikovite zrezaným okrajom plynule napojená na prehnuté hrdlo. Horný úsek vydutiny zdobia dve horizontálne línie. Dno je iba minimálne vyklenuté, obvodový plastický prstenec je sotva čitateľný.

Na rozdiel od troch predchádzajúcich exemplárov sa nádoba z kolovej jamy 44 stotožňuje s väčšinovým súborom hrncovitých tvarov vďaka hrúbke stien, výzdobe a vyhladeniu sivo sfarbeného povrchu (tab. VI: 5). Na rozdiel od nich ide o misovitú pokrievku. Jej lievikovite roztvorené steny sa v tupom uhle pripájajú k hornej štvrtine tela s mierne vyklenutým valcovitým profilom. Táto časť je účelovo sformovaná do podoby uľahčujúcej uchopenie pokrievky. Jej horná línia nie je ideálne rovná, čo však nemuselo obmedzovať príležitostné využívanie pokrievky tak, ako to bolo bežné u misovitých zástupcov s roztvorenými stenami.

Pokrievky s rovnako sformovaným prvkom nebývajú natoľko hojné. Častejšie sú tvary s nízkym ukončením, ktoré sú blízke I. typu a II. typu ukončenému rozšírenou obrubou, ktoré vyčlenil M. Richter (1982, obr. 57) v keramickej fondě z Hradišťa u Davle. Z obytnej pozemnice 331 pochádza ďalší, súčasne i posledný reprezentant pokrievok (tab. XX: 1). Zachoval sa v podobe gombíkovitého držadla s prehnutými stenami, ktoré tvorilo súčasť plochej pokrievky s obvykle vyvýšenou kolmo nasadenou obvodovou lištou (Hanuliak/Varsik 2005, obr. 22: 9; Nekuda 2000, obr. 307: a; Unger 1994, obr. 16: 2, 3; 26: 7). Frekvencia výskytu pokrievok býva voči hrncovitým nádobám neúmerne nízka. Ich priemer je rôzny. Na väčšine lokalít zodpovedá rozmerom ústia najčastejšie doložených hrncovitých nádob.

K štandardným reprezentantom keramickej fondy z beckovského sídliska patrí takisto hrncovitá nádoba z výplne objektu 1 odkrytého v máji 2004

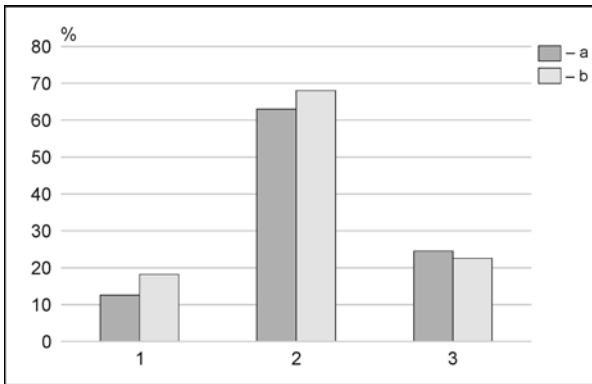
Obr. 5. Beckov. Výskyt zlomkov z tradičných častí hrncovitých nádob. 1 – ústie; 2 – telo zdobené; 3 – telo nezdobené; 4 – dno.

počas predstihového výskumu. Rozhodujúci význam má tektonika tohto tvaru i výzdoba zastúpená štyrmi nepravidelne zvlínenými líniami špirálovej závitnice (Cheben/Bielich 2006, 105, obr. 43: 11). Dôležité sú taktiež jej rozmery uľahčujúce zlučovanie hrncovitých tvarov do príslušných veľkostných skupín.

Zvyšná kolekcia kuchynskej keramiky z pracovného súboru, zložená z 1196 fragmentov, poukazuje v prvom rade na vysokú zlomkovitosť doloženú v 99,6 % prípadov. Okrem gombíkovitého držadla z plochej pokrievky chýbajú v kolekcii črepy patriace jednoznačne k misovitým nádobám alebo k pokrievkam. Podľa toho sa väčšina z nich spája s hrncovitými exemplármi rôznej veľkosti. Spomenutá zlomkovitosť obmedzuje snahu o vyčlenenie širšej škály variantných foriem častejších vo včasnostredovekom úseku.

Množstvo črepov zaradených do štyroch skupín napriek tomu zodpovedá približnému rozsahu, ktorý ich zástupcovia zaberajú na celej nádobe. Aj preto fragmenty z ústia mierne prevyšujú počet zlomkov z dna, exempláre zo stien zasa dominujú (obr. 5). Pomer zdobených a nezdobených črepov súčasne informuje o prednostnom nanášaní rytého dekoru na horné úseky tiel.

Z typologického hľadiska majú väčší význam zlomky z horných úsekov nádob ukončených ústím. Okrem tektoniky sú na nich zachytené výzdobné motívy i východiská k stanoveniu pôvodnej výšky nádob. V kolekcii 111 kusov s merateľným ústím v rozsahu 11–24 cm dominujú exempláre s priemerom 13–17 cm (63 % prípadov). Nádoby pod uvedeným medzníkom tvoria 12,6 %, prípady nad ním sú zastúpené v 24,4 % prípadov. Takmer identické hodnoty z vrcholnostredovekej osady v Slovenskej Novej Vsi a Zelenči navodzujú presvedčenie o ustálenej proporcionálnosti keramickej riady

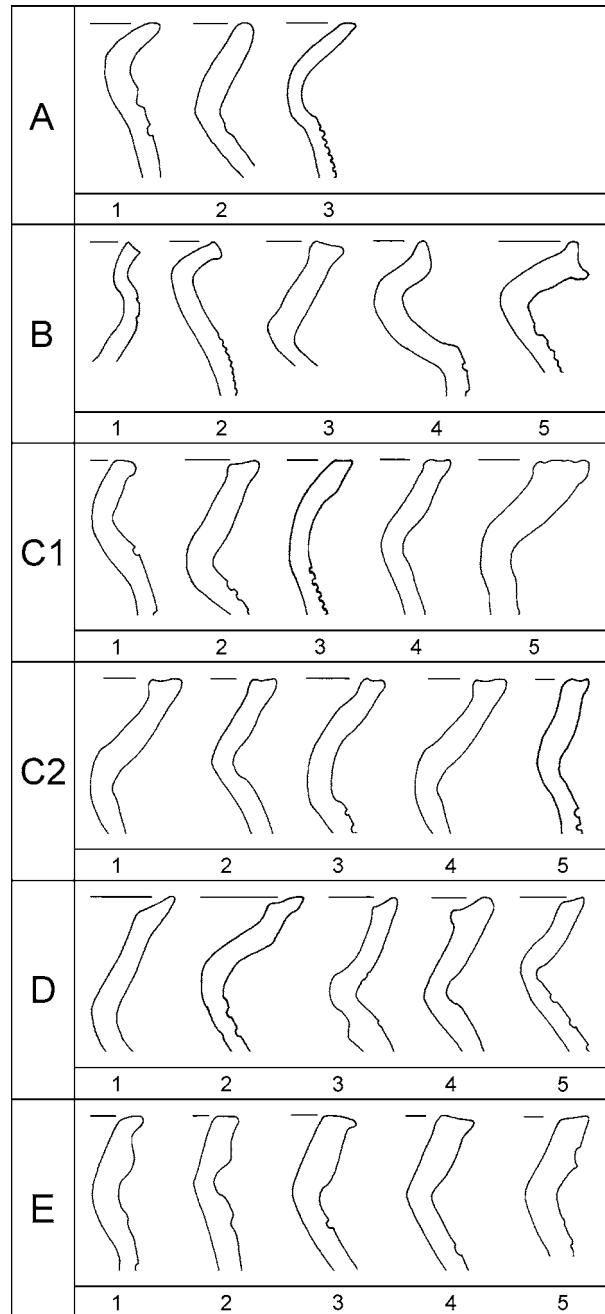
Obr. 6. Beckov. Výskyt hrncovitých nádob z troch veľkostných skupín. Veľkosť: 1 – podpriemerná; 2 – priemerná; 3 – nadpriemerná. Lokality: a – Beckov; b – Slovenská Nová Ves a Zeleneč.

zodpovedajúceho každodenným potrebám rodinných zväzkov (obr. 6; Hanuliak/Mináč/Pavúk 2008, 121). Podľa koeficientu vyčísleného na dvoch celých tvaroch patrilo 68 beckovských nádob (61,3 % prípadov) k stredne vysokým nádobám. Ich odhadovaná výška sa pohybovala od 16,5 do 24 cm. Ostatných 43 zástupcov sa podľa D. Frolíkovej-Kaliszovej (2009, 94) spája s vysokými tvarmi s kulminujúcou výškou do 33 cm.

K dôležitým znakom beckovských nádob patrí aj zvýšená homogenita porovnávaných zložiek. Tá rozhodla aj o skladbe súboru vybraného na kreslenie. Okrem štyroch celých tvarov tvorí jeho súčasť 126 zlomkov predstavujúcich v globále 11 % z nájdeného fondu. Pre zrealnenie významu tejto hodnoty treba pripomenúť, že zo súvekej vilmakertskej osady Mužle-Čenkova sa vybralo 12 % (Hanuliak/Kuzma 2012, 264, 265), zo Slovenskej Novej Vsi a Zelenča to bolo 29 % (Hanuliak/Mináč/Pavúk 2008, tabeľa 1), zo Senca-Svätého Martina až 34 % zástupcov, ktorí boli potrební k vystihnútiu dôležitých parametrov (Hanuliak 2008, tabeľa 1).

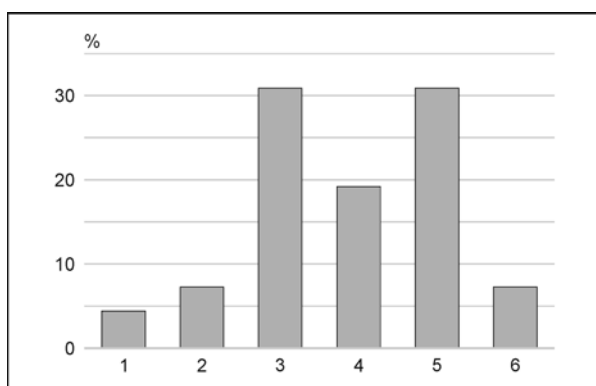
Výber reprezentantov beckovského fondu významne ovplyvnila kvalita ponúkaných informácií. Aj preto sa okrem celých nádob nakreslilo vyše 53 % črepov z ústia s najvyšším podielom prvkov využiteľných k typologickej a chronologickej špecifikácii. Zo zdobených tiel išlo zasa o kusy s vyšším podielom výzdobných prvkov, čím sa ich početnosť obmedzila na 37 %. Pri dňoch sa okrem črepov s technologicko-výrobnými znakmi uprednostnili zlomky so zvyškami plastických značiek (11 % prípadov). Zvyšné exempláre sa po zdokumentovaní patričných informácií, vrátane hrúbky stien, skladby a spracovania hmoty, úpravy povrchu a výpalu, zaradili do štatistických tabiel.

Pre definovanie keramického fondu sú v prvom rade signifikantné ostré línie napojenia ústia na

Obr. 7. Beckov. Hlavné typy ústia hrncovitých nádob. Ústie: A – vyhnuté so zaobleným okrajom; B – vyhnuté s lievikovite zrezaným okrajom; C1 – šikmo nasadené s vodorovne zrezaným okrajom; C2 – šikmo nasadené s vodorovne zrezaným a prežliabnutým okrajom; D – šikmo nasadené s dovnútra zrezaným prežliabnutým okrajom a vytiahnutou vonkajšou hranou; E – šikmo nasadené s náznakom rímsovitej profilácie.

podhrdlie. Oblúkovito prehnuté hrdlá, bežné od včasného stredoveku po 12. stor., sa vytrácajú. Napriek tomu obe skupiny zjednocuje stvárnenie okrajovej profilácie dvoch hlavných skupín (C a D; obr. 7). V prvej z nich figuruje vodorovne zrezaný

Obr. 8. Beckov. Výskyt hlavných typov ústia hrncovitých nádob (podľa obr. 7).

okraj C1, ktorý je v ďalšej podskupine C2 prežliabnutý. V skupine D sú zlúčené dovnútra zošíkmené až prežliabnuté exempláre. Títo reprezentanti tvoria vo fonde podiel s hodnotou 81 % (obr. 8).

Ich frekvenciu zvyšujú zhrubnuté okrajové časti ústia s náznakom rímsovitej profilácie typu E. S podporou datovacej schopnosti mincí zaradil M. Ruttkay (1996, obr. 14) predmetné typy do kolekcie z druhej polovice 12. až prvej polovice 13. stor. Z beckovskej skupiny sa k nim pripájajú aj sporadické kusy zo skupiny A (obr. 7; A2; A3). Napriek kuželovite zrezaným okrajom nemôžu byť vylúčené ani menej výrazné prípady zo skupiny B (obr. 7; B1; B3–B5). Pre skrátene zaoblené ústie (obr. 7; A1) z objektu 47 je zasa dôležitá výzdoba zostavená zo šikmých vrypov a horizontálnej línie (tab. VII: 8). Výnimočný je naopak profil zdobený hrebeňom s tromi zubmi (tab. I: 2), ktorý vykazuje vzťah k včasnostredovekej fáze osídlenia lokality.

S postrehnutou homogenitou korešponduje takisto skladba keramickej hmoty. Jej základom je hlina s prímiesou piesku i sludy, s premenlivým obsahom stredne veľkých kamienkov. Na profiloch črepov možno vidieť kvalitné premiešanie hmoty. Podľa hnedého až čierneho sfarbenia sa väčšinová kolekcia nádob striedavo vypaľovala v redukčnom a oxidačnom prostredí. Takmer 12 % exemplárov so svetločerveným povrchom má v jadre črepu sivé až čierne sfarbenie, čo treba spojiť s počiatočným redukčným prostredím (tab. XI: 1; X: 2; XXIII: 5). Iba v troch prípadoch boli nádoby vyhotovené z jemne plavenej hlíny bez iných prímiesí (tab. X: 2; XX: 1; XXI: 6).

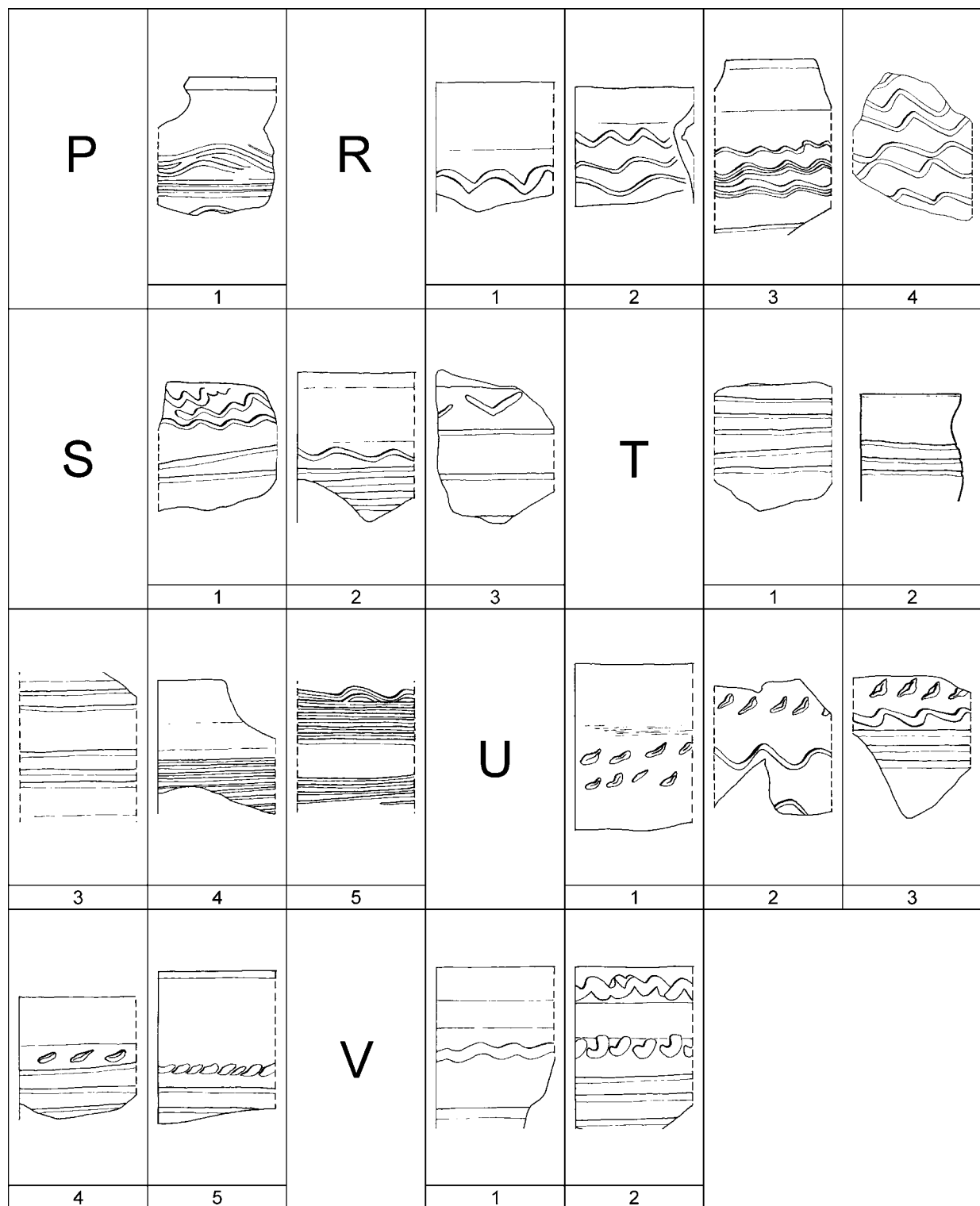
Vonkajší povrch nádob je dokonale zahladený napriek tomu, že zhruba v tretinovej časti vystupujú stredne veľké kamienky. S nižšou dôslednosťou boli hladené aj horné úseky vnútorných stien. Výnimočný prípad sa vyskytol iba v hrncovitej

nádobe z exteriérovej pece 85 (tab. XI: 2), ktorá má na vnútorných stenách hlboké vertikálne žliabky po prstoch. Vonkajšie steny sú napriek tomu kvalitne zahladené. Uvedené indikátory poukazujú na zhotovovanie beckovských nádob na kruhu s vyššou rotáciou. So spomenutým výrobným postupom súvisia aj aplikované výzdobné prvky nanášané rydlom s jediným hrotom.

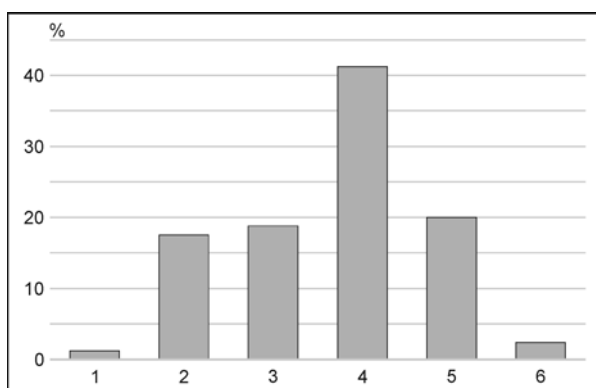
K vystihnútiu škály evidovaných motívov sa ich zástupcovia zlúčili do šiestich skupín. V každej z nich sa okrem nosných typov dekóru pripojili aj príbuzné variantné obmeny (obr. 9). Napriek tomu je isté, že skutočný rozsah zdobených a nezdobených jedincov i tektoniky stien možno usúdiť, že sa dekór nanášal prednostne na ich hornú polovicu. Túto zásadu porušuje hrncovitá nádoba z exteriérovej pece 85 (tab. XI: 2) a dva iné exempláre z predstihového výskumu (*Cheben/Bielich 2006*, obr. 43: 9, 10)

Z identických príčin uniká príležitosť k sledovaniu pravdepodobných kombinácií štyroch základných vzorov zastúpených vlnovkou, horizontálnou líniou, pásom šikmých vrypov a širšími žliabkami. Z logického pohľadu však nemožno pochybovať, že práca s rydlom na kruhu s vyššou rotáciou predurčovala dodržiavanie kánonu hrnciarskeho rukopisu. V súlade s tým sa pravidelnejšie línie vlnoviek a pásov šikmých vrypov vhodne aplikovali v hornej štvrtine, zatiaľ čo horizontálne ryhy a nízke vlnovky vo zvyšných častiach. Vzdialenosť horizontálnych línií sa v dolných úsekoch nádob zväčšovala.

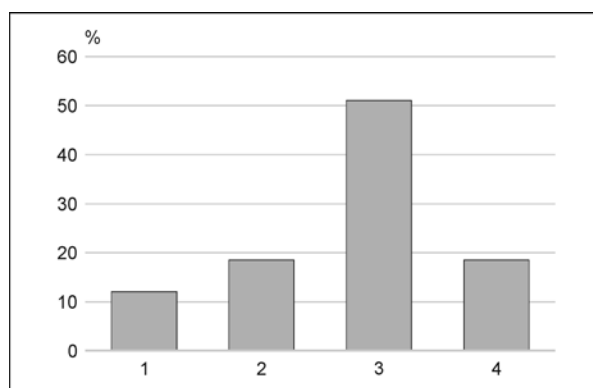
Z evidovanej škály zlomkov sa profiláciou ústia vymyká vyššie spomenutý exemplár zdobený hrebeňom s tromi zubmi spájaný s včasnostredovekým osídlením lokality (obr. 10: 1; tab. I: 2). Maximálna početnosť sa naopak spája s črepmi s horizontálnymi ryhami zlúčennými do skupiny T so širšou variačnou škálou zástupcov (obr. 10: 4). Línie sú pritom nanesené v rôznych rozostupoch, vo zväzkoch i husto zoradených pásoch (obr. 9: T/1–T/5). Zhruba o polovicu boli zriedkavejšie ich kombinácie s nízko štylizovanou vlnovkou (obr. 9: S/1–S/3), alebo mierne nepravidelné vlnovky s rozdielnym počtom línií (obr. 9: R/1–R/4; 10: 2, 3). Skôr prekvapivá je zvýšená obľuba pásu so šikmými vrypami sprevádzaného ďalšími motívmi (obr. 9: U/1–U/5; 10: 5). Efemérne sa objavili črepy so zhrubnutým ústím zdobeným nízkou vlnovkou či zásekmi (obr. 9: V/1–V/2; 10: 6). Ak sa zohľadnia iba najčastejšie výzdobné prvky doložené zhruba v 70 % prípadov, zjavne dominuje typ T/1. Ďalšie tri varianty R/2, S/2, U/3 nedosahujú ani polovicu prvého zástupcu (obr. 11).

Obr. 9. Beckov. Hlavné motívy výzdoby hrncovitých nádob.

Obr. 10. Beckov. Výskyt skupín s hlavnými motívmi rytej výzdoby hrncovitých nádob. Skupiny: 1 – P; 2 – R; 3 – S; 4 – T; 5 – U; 6 – V (podľa obr. 9).

Obr. 11. Beckov. Výskyt najčastejších typov rytej výzdoby hrncovitých nádob. Typy: 1 – R/2; 2 – S/2; 3 – T/1; 4 – U/3 (podľa obr. 9).

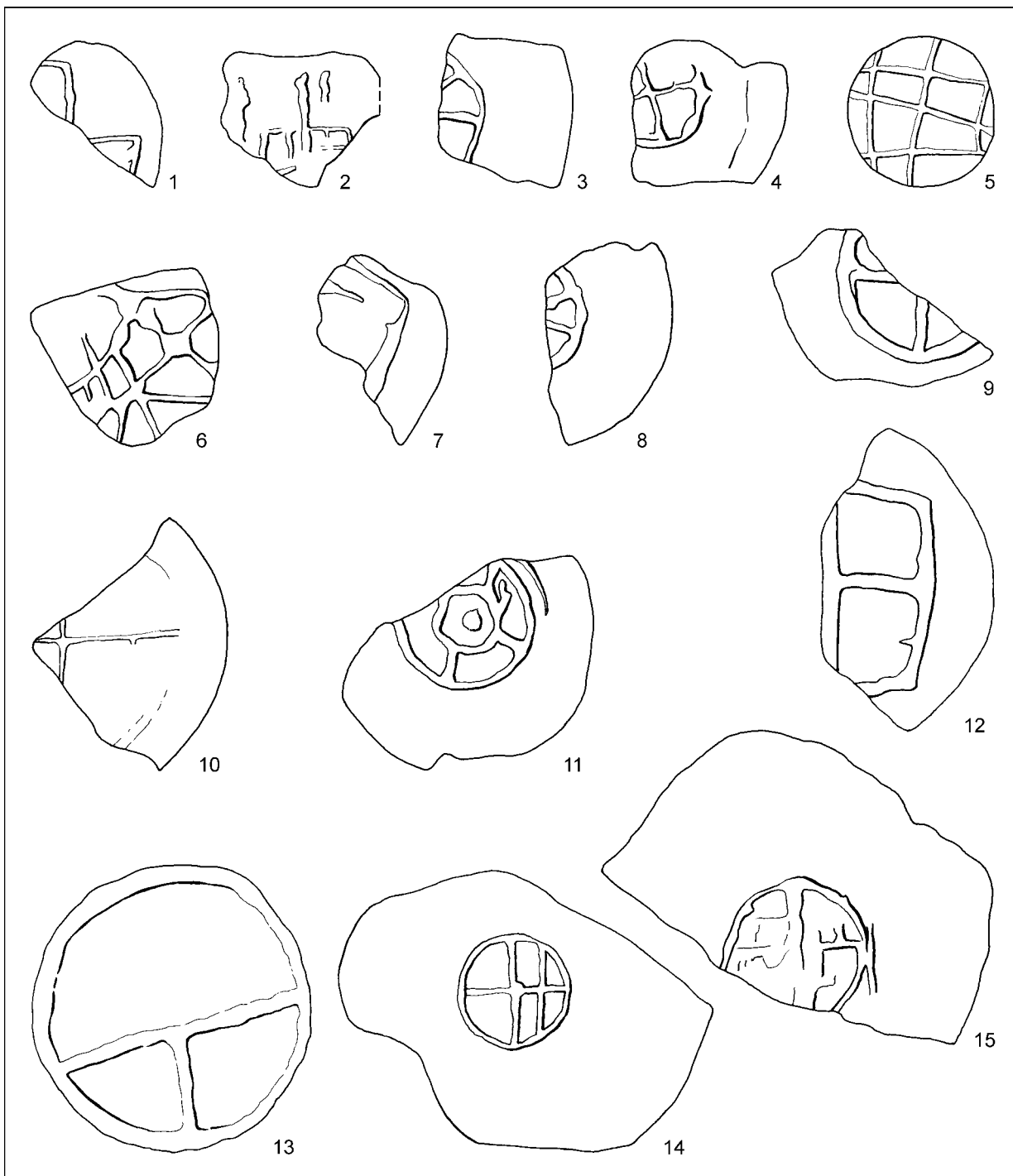
Príklady uvádzanej homogenity keramikého fondu nemožno prehliadnuť. Napriek tomu sa v požadovanej miere nepodaril preukázať jednotnejší pracovný rukopis istých producentov identifikovaný pomocou ustálenej kombinácie tektoniky ústia, výzdobného dekóru, farebnosti povrchu a spôsobu výpalu. V pozitívnom prípade by sa zjednodušila metodika spracúvania keramikého fondu v regionálnych pomeroch. Podľa toho zostáva súčasné bádanie na úrovni tradičnej analýzy a opisov bez konkrétnejšieho výsledného efektu.

S podobnými problémami sa stretávame aj v prípade nedoriešeného významu reliéfnych značiek zaznamenaných na dnách nádob. Napriek nespornej dekoratívnej presvedčivejšie vyznieva ich spájanie s počiatočnou etapou zhotovovania výrobkov na hrnčiarskom kruhu. Podľa rôznorodnej škály odtlačkov na vyklenutých dnách sa dajú od seba oddeliť náhodné prvky od prejavov výrobných postupov dopĺňaných výzdobnými motívmi s dosiaľ nespresiteľným významom (*Fusek 2009*, 99–104; *Měřínský 1985*, 54; *Váňa 1973*, 206–212). Aj z týchto príčin väčšina bádateľov nepovažuje pertraktované odtlačky za spoľahlivý datovací prostriedok (*Hoššo 1981–1982*, 31, 32; *Nekuda 2000*, 236; *Ruttkaý/Cheben 1992*, 113), resp. za východisko k sledovaniu distribúcie hrnčiarskych výrobkov z centrálnych dielní do vidieckeho prostredia (*Richter 1982*, 150–153; *Varadzin 2007*, 53–67).

Informácie o príčinách výskytu reliéfnych odtlačkov na niektorých nádobách bez rozdielu ich veľkosti a výrobnéj kvality, nie sú k dispozícii. K dôvodom akiste nepatrí značná variabilita základných motívov, ktoré sa v identickej forme neopakujú v regionálnych pomeroch, ani v rámci lokalít s nadmerne početnými keramikými súbormi (*Hanuliak/Kuzma 2015*, 69–71).

Napriek uvedeným skutočnostiam bádatelia nestrácajú záujem o publikovanie predmetných reprezentantov dúfajúc, že sa situácia v tomto smere časom zmení. Aj to rozhodlo o rámcovej klasifikácii vybraných beckovských zástupcov s čiastočne zachovanými líniami. Z ich kolekcie sú najčastejšie kríže s dvomi až tromi ramenami vpísané do kruhu (obr. 12: 3, 4, 8, 9, 11, 13–15), ktoré dopĺňajú tri prípady z predstihového výskumu (*Cheben/Bielich 2006*, obr. 43: 9–11). Táto skupina tvorí v súbore 61 %. V troch ďalších prípadoch ide o zložitý geometrický útvar bez možnosti definovania pôvodnej formy (obr. 12: 6, 7). Menej častá je hviezdička vpísaná do štvorca (obr. 12: 2). Maltézsky a rovnoramenný kríž a mrežový motív bez obvodového prstenca sú ojedinelé (obr. 12: 1, 5, 10). Vypovedaciu schopnosť predmetnej kolekcie znižuje na jednej strane vysoká zlomkovitosť diel so značkami, pre ktorú sa ucelený motív mohol sledovať iba v dvoch prípadoch. Druhým nedostatkom je nízky podiel evidovaných prípadov obmedzený na 14,4 %. V Trenčine-Belej ide naproti tomu o 20,4 % (*Vojtech 2014*, 110) a v Beluši o 23 % (*Vlkolinská 2007*, 43).

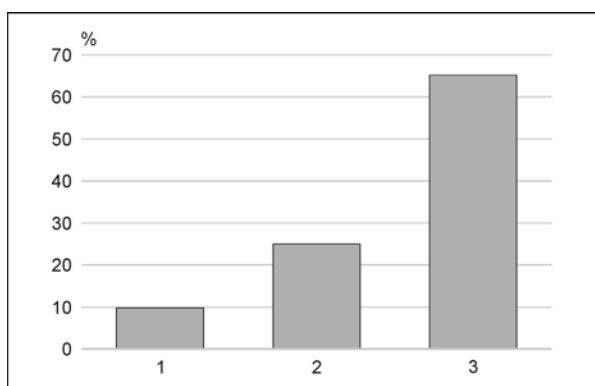
Do beckovského keramikého fondu patrí takisto kolekcia zásobnicových nádob. Ide o nepočtetnú skupinu zloženú zo 132 zlomkov, ktorá tvorí v spracúvanom súbore diel s hodnotou 6,2 %. Jej reprezentanti sa našli v 14 priehlbniach (tabela 10). Nepreukázalo sa ich častejšie spojenie s niektorým typom sídliskových objektov. Až v 10 prípadoch pripadá na jeden objekt 1–5 kusov. Najvyššia koncentrácia sa zaznamenala v zásobnej jame 3. typu 349 s obdĺžnikovitým pôdorysom (63 kusov) a v kupolovej peci 29 (26 kusov). Z nej pochádza takisto najviac črepov z hrncovitých tvarov. Prvý objekt patrí do sídliskového zhľuku B, druhý sa spája so segmentom D. Tri črepy pochádzajú z objektu 160 zo zhľuku A, iné dva z osamoteného

Obr. 12. Beckov. Výber z evidovanej kolekcie značiek na dňach keramických nádob.

objektu 301. Zvyšných 38 fragmentov sa získalo z desiatich objektov sústredených v zhluku C. Tie sú od seba vzdialené 2–24 m. S výnimkou zásobných jám s obdĺžnikovitým ústím sa sledované črepy nespájajú s objektmi s porovnateľným objemom výplní. Platnosť naznačeného vzťahu spochybňuje takisto 14 zlomkov nájdených v kolovej jame 44, ktorej objem je obmedzený na 0,04 m³.

V predmetnom súbore síce chýbajú zlomky z dna, no opäť dominujú časti z nezdobených stien nad zdobenými telami a fragmentmi z ústia (obr. 13). Do tabuľkových príloh príspevku sa prednostne zaradilo 12,1 % zástupcov reprezentujúcich typovú škálu dôležitých zložiek. Vzhľadom na rozmery sú črepy prezentované v mierke zmenšenej na 33 % voči reálnej veľkosti.

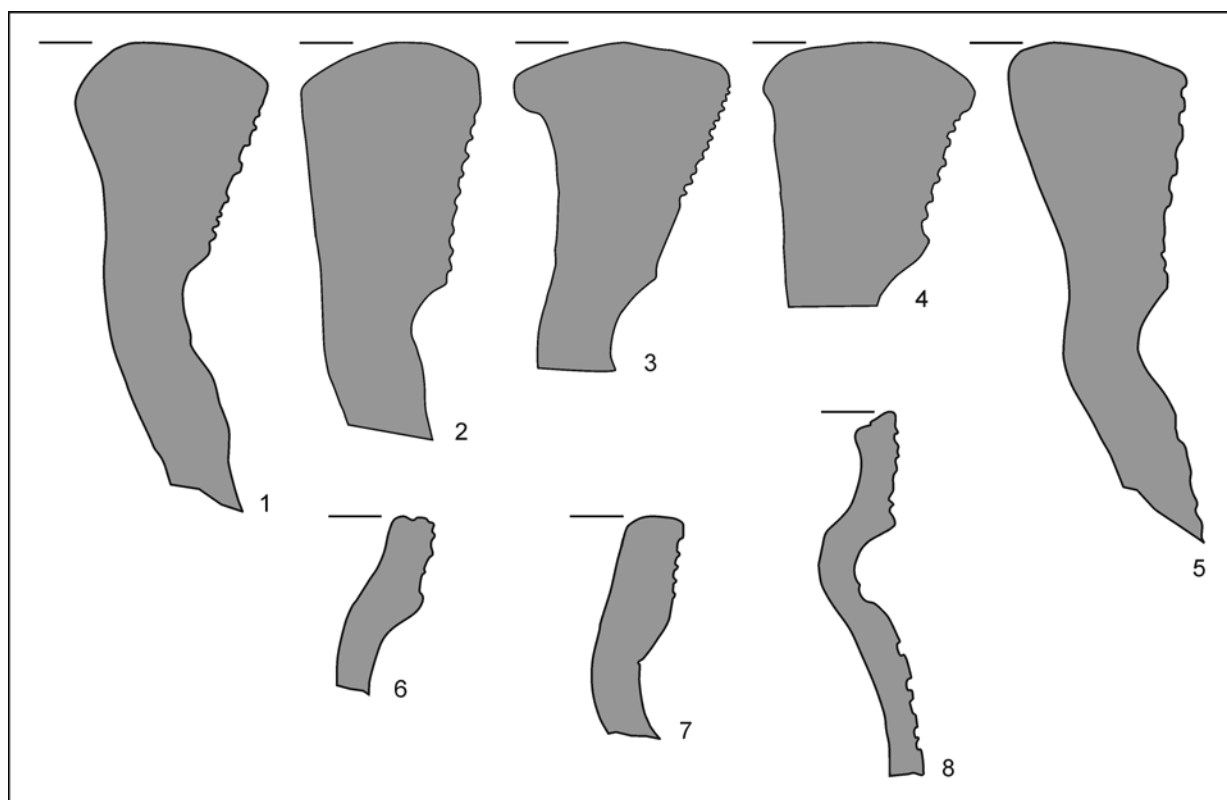
Obr. 13. Beckov. Výskyt zlomkov z tradičných častí zásobnicových nádob. 1 – ústie; 2 – telo zdobené; 3 – telo nezdobené.

Okrem grafitu primiešaného do keramickej hmoty sú pre celú skupinu typické výzdobné motívy, hrúbky stien a profily ústia so zväčšeným priemerom. V prípade hrncovitých nádob z väčšinouvej kolekcie napríklad dominujú steny s hrúbkou 0,6–0,8 cm, rozmery do 0,5 cm sú sporadické, miery nad 0,9 výnimočné. U zásobnicových nádob sa hrúbka črepov pohybuje v rozmedzí 1,5–3,4 cm. Signifikantnejšie sú priemery ústia. Podľa nich sa dajú z kolekcie vyčleniť štyria reprezentanti s prie-

merom 40 cm (objekty 29 a 34), piati s priemerom 35 cm (objekty 29, 34, 160 a 349), ústie s priemerom 27 cm sa vyskytlo v troch prípadoch (objekty 39, 116 a 301).

Nádoby s najrozmernejším ústím patria k typickým zástupcom masívnych zásobníc. Reprezentuje ich predovšetkým kyjovito zosilnený okraj zaoblený na hornej strane. Zadná línia môže byť dovnútra vyklenutá alebo zvislá (obr. 14: 1–5). Prednú stranu ústia zdobí pás viacnásobnej vlnovky zloženej zo siedmich až jedenástich línií (tab. III: 2, 5; XV: 4; XXIV: 2) nahradený v jednom prípade viacnásobným horizontálnym pásom (tab. V: 2). Pod mierne prežliabnutým okrajom sa objavujú pásy zo šikmých línií alebo vrypov (tab. III: 5; XV: 4; XXIV: 2).

Do keramickej hmoty bol primiešaný drvený grafit s časticami rôznej veľkosti. Na základe makroskopického pozorovania sa nedá spresniť jeho podiel. Miestami postrehnuté striebřité úseky pripúšťajú zvýšený obsah, ktorý akiste neprevyšuje hodnotu nad 30 % (*Fusek/Spišiak 2005, 295; Nekuda 2000, 239*). Podľa hrúbky patrila k týmto okrajovým črepom zrejme väčšina zo spracúvaných tiel zdobených pásmi viacnásobných hrebeňových vlnoviek alebo širokých žliabkovaných línií a vlnoviek (tab. IX: 1, 2; XVII: 8; XXIII: 7; XXIV: 1).

Obr. 14. Beckov. Hlavné typy ústí zásobnicových nádob.

Chýbajúce styčné línie stien s rôznorodo stvárneným dekórom spochybňujú, že by tieto exempláre patrili ku konkrétnej nádobe. Takúto možnosť neprípúšťa ani svetločervená povrchová vrstva postrehnutá iba na niektorých črepoch. Na základe predchádzajúcich údajov sú zaznamenané prvky najviac blízke zástupcom masívnych zásobníc zo skupiny IIIA používaných v moravskom prostredí (Goš/Karel 1979, 166; obr. 1; *Nekuda 2000*, 239).

Do druhej skupiny zásobnicových nádob patria dvaja zástupcovia s priemerom ústia 27 cm. Ich mierne kyjovito zhrubnutý okraj s obdĺžnikovitým profilom zdobí viacnásobná vlnovka (obr. 14: 6, 7; tab. XIX: 2, 3). Do keramickej hmoty bol primiešaný nižší objem mletého práškového grafitu. K týmto nádobám mohli patriť steny zdobené viacnásobnými vlnovkami alebo horizontálnymi pásmi (tab. III: 3; VI: 3; XX: 5). Z typologického hľadiska sú postrehnuté charakteristiky najviac blízke zásobniciam zo skupiny IIA používaným v moravskom prostredí (Goš/Karel 1979, 168; obr. 1).

Na základe ústia s priemerom 27 cm, jeho výzdoby a prítomnosti mletého grafitu v keramickej hmote by sa mohol k dvom predchádzajúcim reprezentantom pripojiť väčší zlomok z hornej časti nádoby z objektu 116 (obr. 14: 8; tab. XII: 8), a to aj napriek tomu, že nádoba tektonikou tela pripomína hrncovité zásobnice doložené napríklad v nálezovom fonde z Beluše (*Vlkolinská 2007*, tab. VII: 7_11; XI: 15_12; XII: 16_31).

Postrehnuté znaky spájajú nepočetnú kolekciu zásobnicových nádob z beckovského sídliska s moravským prostredím, kde sa dá minimálne od 12. stor. sledovať ich kontinuálna vývojová línia. Tu sa postupne pretvorili do bežných nádob z vybavenia domácností slúžiacich na uskladnenie obilia, múky, rôznych sypkých a tekutých látok, ako aj iných agroproduktov (*Belcredi 2006*, 333, 334; *Nekuda 1975*, 120). Na Slovensku patria nádoby tohto druhu k importom s hojnejším výskytom v jeho západných regiónoch od Považia po Nitriansko, ktoré boli s územím Moravy previazané čulejšími obchodnými stykmi (*Fusek/Spišiak 2005*, 307, 308; obr. 15). Na našom území navyše chýbajú ložiská grafitu, doklady výrobného procesu, dielenské zariadenia i osobité autochtónne formy nádob, ktoré by vznikali na základe starších predlôh. Aj vzhľadom na to sú nachádzané iba nádoby známych moravských typov, aj to v nadmerne obmedzenom zastúpení v rozsahu 1,35–5,1 % (*Fusek/Spišiak 2005*, 313; *Hanuliak 2008*, 318, 319; *Hanuliak/Mináč/Pavúk 2008*, 121; *Vojteček 2014*, graf 4). V beckovskom súbore podiel artefaktov narástol na 6,2 %. Vzhľadom na počet zlomkov z ústia s rozdielnym priemerom a črepov z tiel pochádzajú títo zástupcovia nanajvýš zo siedmich či ôsmich zásobnicových nádob.

Ostatné predmety materiálnej kultúry

Na rozdiel od keramickeho fondu pochádza takmer zo všetkých stredovekých dedinských sídlisk sporadickejšia kolekcia ostatných predmetov materiálnej kultúry. Jej zástupcovia zvyčajne neprevyšujú diel s hodnotou 5 %. Túto skutočnosť mohlo ovplyvniť postupné opúšťanie osady s uvážlivým odnášaním hodnotnejšieho mobiliára. Dôležitú úlohu zohrávali takisto vlastnosti oboch základných materiálov, z ktorých bol inventár zhotovovaný. Predmety, resp. ich časti z organických materiálov podliehali dekompozícii, exempláre z oveľa hodnotnejšieho železa boli zasa pretavené do nových výrobkov. Aj z týchto príčin sú pri archeologických výskumoch nachádzané bezvýznamné zlomky a väčšie kusy, ktoré sa odhodili, stratili alebo inak unikli pozornosti. Aj vyhodnocovaná kolekcia budí dojem, že jej skladbu mohli ovplyvniť uvedené okolnosti. V globále totiž ide o 41 exemplárov z výplne 19 sídliskových objektov a troch zástupcov zo sídliskovej vrstvy. Ďalších desať kusov zo sídliskovej vrstvy, nájdených pomocou detektora kovov, pochádza z novoveku, t. j. z mladšieho obdobia ako vyhodnocované objekty datujú keramické nálezy.

Z nálezového fondu je najpočetnejšia typologicky nesúrodá skupina predmetov každodenného využitia (41 % prípadov), ktorá zďaleka nevystihuje činnosti vykonávané v dedinských domácnostiach. Vyšší podiel majú spomedzi nich nože z piatich objektov (38, 45a, 52, 176 a 352). V prevahe ide však o krátke zlomky z čepele, koncovej časti, zaobleného alebo trojuholníkovitého hrotu (tab. XVI: 6; XXIV: 4). V celosti zachovaný nôž sa našiel iba vo vrstve medzi objektmi zo sídliskového zhľuku D. Tento exemplár s vyklenutým chrbtom, hrotom zaobleným k rovnému ostriu a obojstranne odsadeným predĺženým trňom patrí podľa celkovej dĺžky 13 cm k najčastejšie používaným nožom zo strednej kategórie (tab. XXVII: 1).

Početnejšie sú takisto kamenné brúsy nájdené v objektoch 113 a 130b, z obilnej zásobnice 45b pochádzajú dva kusy. Títo zástupcovia z pieskovca a dolomitického vápenca, využívaní na brúsenie ostria železných predmetov, majú hranolovitý tvar s obdĺžnikovitým a štvorcovým prierezom a dvomi brúsnymi stranami (tab. VII: 4; XI: 3; XIII: 9). Ihlancovitý tvar s trojuholníkovitým prierezom s jednou brúsnou stranou je ojedinelý (tab. VII: 3). Celková dĺžka v rozsahu 6,3–11 cm je dostatočná a nespochybňuje využívanie brúsov na predurčené účely.

Svedectvo o súkaní priadze poskytujú tri prasleny. Prvý z nich má lichobežníkovitý tvar a pochádza z dna, druhý s kruhovitým tvarom zo

steny keramickej nádoby. Rovnaký typ sa našiel na lokalite aj počas predstihového výskumu (*Cheben/Bielich 2006*, obr. 43: 2). Obdobným spôsobom zhotovované prasleny nie sú na súvekých sídliskách zriedkavé (*Nekuda 2000*, 272). Neobvyklé sú naopak prasleny kuželovitej formy (tab. IX: 6), ku ktorým patrí zástupca z obytnej polozemnice 52. O jeho využívaní na predurčené účely niet pochýb aj napriek tomu, že ide o predmet zhotovený na lokalite počas doby rímskej. Potvrďuje to aj desať iných kusov identickej formy zo sídliskových objektov kvádskeho etnika (*Varsik/Hanuliak/Kovář 2006*, 206). Akiste nie je náhodné, ak sa praslen tohto typu našiel takisto na dne obytnej polozemnice 17 zo včasnოსlovanského obdobia (*Hanuliak 2015*, 122).

Z dvoch zásobných jám a exteriérovej pece (objekty 116, 130a, 159) pochádzajú úštepy pozdĺžneho, mandľovitého a lichobežníkovitého tvaru z kremenca a rohovca (tab. XII: 6; XIII: 4; XIV: 6). Očakávané využitie na zakladanie ohňa by podporili železné ocieľky, ktoré na súvekých sídliskách takmer chýbajú. Naznačuje to aj *M. Slivka (1980, 232)*, ktorý uvádza nálezy z hradných areálov. Na lokalitách zvyšných typov mali byť tradičné tvary nahrádzané tyčovými ocieľkami alebo nožmi.

Včasnostredoveké typy šidiel upravených z kostí chovaných zvierat nahradili vo vrcholnom stredoveku oveľa sporadickejšie exempláre zo železa. V prevahe sú to obojstranne zahrotené tyčinky s kosoštvorcovým prierezom tela, zhrubnuté v druhej tretine dĺžky, s horným koncom vsadeným do drevenej rúčky. Rovnaký tvar mal aj nález z obytnej polozemnice 331 (tab. XXI: 1) patriaci k III. typu *R. Krajica (2003, tab. 124)*, ktorý mohli využívať obyvatelia tohto príbytku na prerážanie dierok do kožených a textilných materiálov.

Sanicové hladidlo z kosti konskej končatiny predstavuje naopak súčasť odpadu uloženého v obilnej zásobnici 339 (tab. XXII: 7). Predmet má sčasti upravené kĺbové hlavice, pracovná plocha sa vyhladila počas manuálnej úpravy zvieracích koží a prípadných textílií (*Kavánová 1995, 159; Slivka 1984, 399*). Z posledného obdobia sú z Nitry-Janíkoviec známe tri exempláre hladidiel, jeden z nich mal identický tvar ako beckovský nález (*Ruttkay/Ruttkayová/Bielich/Zajacová/Nemergut 2016, 46; obr. 7*).

Druhú najpočetnejšiu kolekciu (33,3 % prípadov) tvoria železné súčasti drevených dielcov. Okrem dvojramennej skoby zo železného pásika z objektu 36 (tab. IV: 3) slúžili k spájaniu dreva takisto klince získané zo štyroch objektov (36, 52, 139 a 161). Za zmienku stojí iba exemplár s krídlovou hlaviceou (tab. IX: 7) a ďalší s vertikálne upravenou hlaviceou

(tab. XIV: 2). V piatich prípadoch sa zachovali iba krátke zlomky s kvadratickým prierezom tela, ktoré neboli zaradené do kresbových tabuliek.

Z objektov 274 a 331 zasa pochádza kruhový (tab. XVII: 6) a neuzavretý oválny článok (tab. XXI: 2). Oba predmety nepredstavujú ohnivká reťaze. Pôvodne zrejme tvorili súčasť klinovitej skoby, resp. závlačky s rozdelenými ramenami slúžiacej k upevneniu najrôznejšieho mobiliára a iných konštrukčných dielcov. Neistota panuje pri spresňovaní využitia plechového železného pásu s rovným i lichobežníkovitým tvarom a platničky so zvinutým koncom z objektov 161, 274 a 349 (tab. XV: 2; XVII: 7; XXIII: 2). Potrebnú informáciu mohli poskytnúť otvory po klincoch, ktoré sa však na týchto zlomkoch nenachádzajú. Napriek tomu niet pochýb o využití týchto dielcov na rôznych častiach vnútorného vybavenia domácností.

K súčastiam odevu patrí esteticky zaujímavá opasková pracka polkruhovitého tvaru. Jej tyčinkovité telo zo železa zdobia šikmé záseky. Prekvapivo početná je skupina šperkov, pretože v súvekom rurálnom prostredí sa táto kategória nálezov vyskytuje iba výnimočne (porovnaj *Nekuda 1975, obr. 39: 7, 9; 2000, 267; Snášil 1971, 101*). Aj v zemepanskom sídle zo Zalužian tvorili šperky veľmi sporadickú skupinu (*Polla 1962, 142*). Beckovské nálezy sa kumulujú v obytnej polozemnici 52. Patrí k nim prostá krúžková náušnica z mosadzného drôtu (tab. IX: 5), ktorej priemer zodpovedá veľkostiam esovitých záušnic z 13. stor. (*Hanuliak/Nešporová 2001, obr. 4; 5*). Na rozdiel od nich patria prosté krúžkové náušnice v tomto období k výnimočným zjavom.

Unikátny nález predstavuje liata oválna náušnica s dvomi guľovitými bubienkami vyrobená zo zliatiny s prevahou olova a cínu, ktorou sa imitoval ušľachtilý strieborný vzhľad. Jej priemer je oveľa menší ako u vtedajších záušnic. Z tohto obdobia takisto nie sú známe akékoľvek náušnice zdobené podobnými dekoratívnymi prvkami. Treba však doplniť, že z kostolného cintorína v Krásne pochádzajú tri zaujímavé šperky zdobiace hlavu. V hrobe 177 sa našli dve bronzové esovité záušnice s tromi elipsovými košíčkami patriace podľa mincí do polovice 12. stor. (určil J. Hunka). Z hrobu 995 pochádza záušnica s jediným košíčkom, ktorý v hrobe 1098 nahradil valcovitý korálik (*Krupica 1978, tab. XXII: 4, 5; XXVIII: 8; XXIX: 17*). Vcelku prijateľný je predpoklad, že takáto kombinácia prvkov mohla vytvoriť inšpiratívnu predlohu pre beckovskú náušnicu z objektu 52, u ktorej korálik nahradili dva liate bubienky.

Korálik oválneho tvaru s kosoštvorcovým prierezom z bledozeleného skla z obytnej polozemnice (tab. IX: 3) zasa imituje tvarom príbuzné koráliky

z ametystu, ktoré na spomínanom kostolnom cintoríne tvorili súčasť troch náhrdelníkov (*Krupica 1978*, tab. XXII: 1; XXVI: 19; XXXII: 1). Aj štítkový prsteň z exteriérovej pece 29, zdobený rytým a vybijaným motívom rozety (tab. II: 4), má priamu analógiu na kostolnom cintoríne v Krásne (*Krupica 1978*, tab. XXVI: 9), a tiež v Martine (*Budinský-Krička 1944*, tab. XIII: 1). Uvedení zástupcovia patria do početnej skupiny štítkových prsteňov zdobených geometrickými, rastlinnými a zoomorfnými motívami, ktoré nosili príslušníci oboch pohlaví vrátane detí (*Krupica 1978*, 290). Strieborný vzhľad beckovského prsteňa sa imitoval zliatinou s významným podielom cínu.

Akiste s mužskou populáciou treba spojiť plechové okutie pošvy sečnej zbrane neurčeného typu (tab. XXIV: 7). Ide o nález identického tvaru, aký pochádza aj z Hradišťa u Davle (*Richter 1982*, 165; obr. 109: 4) a Sezimovho Ústí (*Krajíc 2003*, 178; obr. 137). Beckovský exemplár ležal vo výplni kolovej jamy 352, ktorá tvorila súčasť sídliskového zhľuku B. Podľa hrúbky prehnutého železného plechu bola pošva v šírke 5,2 cm zhotovená z kože.

K súčasťami bojovníckeho, resp. jazdeckého výstroja patrí takisto ostroha. Našla sa na okraji sídliskového areálu. Jej priamy vzťah k miestnym obyvateľom nie je dostatočne potvrdený. Rozhodujúca je preto chronologická pozícia ostrohy. V tomto smere je dôležitá celková dĺžka ostrohy 13 cm, dĺžka bodca 3,2 cm, výraznejšie prehnutie ramien ukončených kruhovými očkami spojenými pri koreni do tvaru V (tab. XXVII: 13). Chýba však koliesko s predpokladanými šiestimi lúčmi dôležité k potvrdeniu špecifikácie predmetného typu. Zachovala sa naopak polkruhová pračka s plechovou platničkou upevnenou pôvodne na remienok. Z ekonomického hľadiska je zaujímavá disproporcja medzi subtilnosťou ramien zhotovených iba zo železnej tyčinky a ryhovaným dekórom na polkruhovo zdurenom ukončení bodca.

Ostrohy s kombináciou vymenovaných znakov, ktoré sa podľa *P. Košovej (2004, 530–536; tab. 1; 2)* objavujú v 13., sporadicky v 14. stor. nadobudli prevahu. Po zoradení poznatkov do vývojovej línie zistíme, že sa ostrohy predmetného typu objavujú po polovici 13. stor., ako to uviedol už *M. Richter (1982, 163, 164)*, *J. Unger (1994, 37)* a *R. Krajíc (2003, 122, 123)*.

Z tohto pohľadu môže ostroha zo sídliskovej vrstvy súvisieť v tamojšom osídlení a poskytuje jednu z dôležitých opôr k datovaniu. Ešte výstižnejšia informácia sa spája s postriebrenou medenou mincou reprezentujúcou napodobeninu viedenského feniga Přemysla Ottakara II. (1251–1276; *Hunka/Kolníková 2006, 98*), ktorá pochádza takisto z vrstvy zo sídliskového zhľuku A.

Jej poloha je od miesta nálezu ostrohy vzdialená necelých 25 m.

Prítomnosť ľahších jazdeckých koní na lokalite môžu potvrdiť dve podkovy zo zásobných jám 36 a 349 (tab. IV: 4; XXIII: 3). Ide o zlomky z ľavého a pravého ramena podkov vyrobených z masívneho železného plátu hrubého 0,3 cm. Pre ich typologické zaradenie je dôležitá šírka ramien, dĺžka obvodu zrekonštruovaná na 26 cm doplnená obdĺžnikovitým, resp. štvorcovým ozubom a obdĺžnikovitými otvormi pre klince (*Kaźmieczyk 1978*, obr. 41; 46). Podľa tvaru a rozmerov nejde o výrobky identickej formy. Napriek tomu sú najviac blízke podkovám III. typu *P. Baxu (1981, 431)* používaným po polovici 13. stor. O rovnakom datovaní uvažuje v súbore z Hradišťa u Davle aj *M. Richter (1982, 166, obr. 113)*, čo v zásade neodporuje zisteniam *R. Krajíca (2003, 105)*. Z praktických dôvodov je skôr prvoradá veľkosť podkov, podľa ktorej sa obe spájajú s koňmi nižšieho vzrastu využívanými na jazdenie (*Miňo 2010, 87*). Podľa toho nemusia v plnom rozsahu platiť predstavy o prednostnom využívaní ťažnej sily koní v rurálnom prostredí a v sídlach s vyšším sociálnym statusom na jazdenie (porovnaj *Nekuda 1985, 131*).

S prítomnosťou koní na spracúvanej lokalite môže súvisieť železná tyčinka s kosoštvorcovým prierezom ukončená očkom z exteriérovej pece 116 (tab. XII: 7). Ukončenie hákovitého úseku z opačného konca je odlomené. V prípade kruhového tvaru môže ísť o súčasť najjednoduchšieho zubadla s rozdielnou dĺžkou ramien ukončených krúžkami, ktoré je blízke typu 1 *R. Krajíca (2003, 114; obr. 98; tab. 100)* používaného dlhodobo od 13. stor.

Z nálezového fondu nebol dosiaľ spomenutý amorfný a bochníkovitý tvar bronzovej zliatiny dlhý 4,4 cm a 6,3 cm (tab. XIII: 7, 8). Oba kusy sú zrejme ingotmi príslušného kovu predurčeného k šperkárskej výrobe. Vo vrcholnostredovekých objektoch sa nezistili doklady po takejto činnosti. Reálnejšie vyznieva jej spojenie s dlhodobým osídlením lokality vo včasnohistorickom úseku. Aj dva črepy skla z tenkostenných nádob z objektov 139 a 349 zrejme súviseli s touto etapou, keďže sa pri exploatacii objektu 10 našiel takisto sklenený roh používaný na pitie (*Varsik/Hanuliak/Kovář 2006, 206; obr. 127: 9*). K nálezom neznámeho účelu a časového zaradenia patrí zvinutý bronzový pásik ukončený drôtom z objektu 29 (tab. II: 5) a zvltný bronzový pásik lichobežníkovitého tvaru z objektu 159 (tab. XIV: 7).

Počas postupného odstraňovania nadložných vrstiev zeminy Tatrou UDS sa vďaka detektoru kovov našlo 13 predmetov. Vyššie spomenutý nôž, minca a ostroha (tab. XXVII: 1, 6, 13) sa

po dôkladnom zhodnotení okolností pripojili k vrcholnostredovekému horizontu. Zvyšné predmety sú späté s novovekom. K nim patria predovšetkým dve medené falzá denárov z 50.–60. rokov 16. stor. a zlomok strieborného denára Ferdinanda I. (1526–1264) z roku 1555 (tab. XXVII: 5, 9, 11; *Hunka/Kolníková 2006*, 98).

Do tohto obdobia, bez možnosti detailnejšieho vymedzenia pozície, môže hypoteticky patriť aj liaty gombík vajcovitého tvaru s plastickým špirálovým rebrovaním a závesným uškom z medi, no s postriebreným povrchom (tab. XXVII: 4), rovnako tak aj gombík s vyklenutým kruhovitým telom zdobený rozetovým motívom zo zliatiny s dominujúcim podielom olova a cínu (tab. XXVII: 10). Identické exempláre sa podľa *E. Toranovej (1976, 62, 64; obr. 56; 76)* objavujú na šľachtických portrétoch zo 16.–17. stor., na ktorých zdobili okraje vrchného alebo lemovanie spodného odevu. *H. Johnová (1986, 30, 31)* pozná mladšie deriváty, ktoré boli v 19. stor. našité na ľudovom odevu pozdĺž predných okrajov živôtikov, mentiek a kožuchov. K ľudovému šperku nesporne patrí aj prevliečka z medeného plechu s kosoštvorcovým telom a otvorom po upevňovaní nite (tab. XXVII: 8). Cez jej zámček sa prevliekali remence na nohaviciach, kabelách, kabaniciach a krpcoch (*Johnová 1986, 28*).

Zo železných predmetov má novoveký pôvod takisto zlomok konskej a volskej podkovy (tab. XXVII: 3, 7; *Polla 1986, 256*), kliniec s vertikálne upravenou hlavnicou a dlhý kliniec s horizontálne upravenou obdĺžnikovitou hlavnicou (tab. XXVII: 2, 12).

CHARAKTERISTICKÉ PRVKY OSÍDLENIA

Poznatky získané analýzou najvýznamnejších zložiek nálezového fondu, obohatené o ďalšie doplnkové informácie, dotvorili solídnu východiskovú pozíciu k načrtnutiu rámcového obrazu o spracúvanej lokalite prostredníctvom jej chronologickej špecifikácie, štruktúry sídliskového areálu, hospodárskych aktivít obyvateľov a pozície lokality v mikroregióne.

Chronologická špecifikácia lokality

Východiskové informácie k datovaniu poskytuje kolekcia keramických nádob každodenného využitia. Z evidovaných prvkov nadobúda prvoradý význam sformovanie horných úsekov hrncovitých tvarov. V ich zostave by sme márne hľadali hojnejší počet prípadov s plynule prehnutou líniou hrdla a krátkym ústím vyťahnutým pod odlišným

uhlom so zaobleným, zvislým, lievikovite či kužeľovite zrezaným okrajom. Tieto prejavy zo včasnostredovekej keramickej kolekcie z 9.–10. stor. sa výrazne obmedzili (*Hanuliak 2015, obr. 44; 105; 2016, obr. 11*). Posledná etapa ich výskytu sa spája so sídliskovou keramikou z 11.–12. stor. (*Hanuliak 2008, obr. 8; Hanuliak/Mináč/Pavúk 2008, obr. 7; Ruttkay/Ruttkayová/Bielich/Zajacová/Nemergut 2016, 53, 54; obr. 12; 13; 15*).

Už v tejto etape sa však v náznakoch vyskytujú aj progresívnejšie prvky vymykajúce sa z väčšinového štandardu. V prípade Slovenskej Novej Vsi a Zelenča ide o zhrubnutie ústia dopĺňané v niektorých prípadoch prežliabnutím alebo skosením niektorej hrany (*Hanuliak/Mináč/Pavúk 2008, obr. 7: 17–19, 27–29, 38*) a šikmé nasadenie ústia (*Hanuliak/Mináč/Pavúk 2008, obr. 7: 13–15, 22, 26, 33*). V Senci-Svätom Martine sa náznaky šikmo nasadeného ústia vyskytli na artefaktoch zo šiestich objektov (*Hanuliak 2008, tab. I: 7, 9; II: 5; IV: 7; VII: 1; IX: 8, 10*).

V beckovskom súbore šikmo nasadené ústia predĺžené na viac ako 2 cm zasa dominujú. Plynule prehnuté hrdlo sa vytráca. V niektorých prípadoch je ústie nasadené priamo na podhrdlie (obr. 7: B/3, C1/2, D/3–D/5). Podľa vysokej homogenity evidovaných charakteristík nadobúda postrehnutá profilácia hornej časti nádob určujúci význam pri ich chronologickej špecifikácii. Pomocou analogických prejavov zistených v Nitre-Párovských Hájoch, datovaných mincami Bela III. (1172–1196) a Ondreja II. (1205–1235), patria artefakty do horizontu z konca 12. až prvej polovice 13. stor. Súčasne reprezentujú prejavy nastupujúcej vrcholnostredovekej keramickej produkcie (*Ruttkay 1995, 563, 565; obr. 6: a*).

O dožívaní opísaných prejavov v druhej polovici 13. stor. informujú nálezy z Partizánskeho-Šimonovian datované mincami Ladislava IV. (1272–1290). Pertraktovanú menšinovú časť zastupuje kolekcia s profiláciou II: a (*Ruttkay 1996, 265; obr. 14*). Zástupcovia s nábehom na rímsovú profiláciu by mohli na beckovskom sídlisku reprezentovať záverečnú etapu miestneho vývoja hrncovitých nádob posunutú do záveru 13. stor. (III: 1; VII: 2; XX: 10; XXI: 7; XXVI: 4; *Loskotová/Procházka 1996, 205, 209*). Prijateľnosť datovania nepriamo potvrdzujú misovité pokrievky zdobené horizontálnymi ryhami doložené v oboch porovnávaných súboroch i v beckovskej kolovej jame 44 (tab. VI: 5). S ich výskytom možno podľa analógií z českého prostredia rátať okolo polovice 13. stor., resp. v jeho druhej polovici (*Procházka/Peška 2007, 223; Richter 1982, 121; Sedláčková 2015, 192*). Z beckovskej polozemnice 331 pochádza navyše gombíkovité držadlo z plochej kotúčovej pokrievky, ktorá sa v českom prostredí datuje

do druhej polovice 13. stor. (*Procházka/Peška 2007, 229; Sedláčková 2015, 202*). Naopak s kuželovitými pokrievkami, nahrádzajúcimi dva predchádzajúce typy od prelomu 13. a 14. stor. (*Belcredi 2006, 325; Unger 1994, 42*), sa ani v jednom z porovnávaných súboroch nestretávame.

Oveľa nižšiu datovaciu schopnosť majú výzdobné prvky. Vlnovky, horizontálne ryhy a šikmé vrypy vyhotovované hrnčiarskym nástrojom s jediným hrotom sa vyskytujú už na hrncovitých nádobách z 11.–12. stor. (*Hanuliak/Mináč/Pavúk 2008, tab. I–XI; Ruttkay/Ruttkayová/Bielich/Zajacová/Nemergut 2016, obr. 5; 6; 12; 13; 15*). Takýto dekór, sprevádzaný vlnovkami, zriedkavejšie šikmými vrypami a horizontálnymi pásmi nanesenými hrebeňom s viacerými zubmi, sa v 13. stor. zjednodušuje. Obluba horizontálnych línií narastá na úkor úbytku vlnoviek a vrypov, hrebeňové motívy sa vytratil (obr. 9–11; *Ruttkay/Ruttkayová/Bielich/Zajacová/Nemergut 2016, obr. 1; 2; 4; 6; 7; 9; 10*).

S menším úspechom sa dajú v zlomkovitých súboroch zaznamenať zmeny v tektonike hrncovitých nádob (*Procházka/Peška 2007, 220*). Na celých a neúplných tvaroch sa však prejavuje úbytok maximálnej vydutiny z horných úsekov a jej presun do strednej časti i úplné vymiznutie pertraktovaného prvku (*Ruttkay 1995, obr. 3*). Z beckovského sídliska sa tento trend prejavil na nádobe z objektu 85 (tab. XI: 2) a na exemplároch z predstihového výskumu (*Cheben/Bielich 2006, obr. 43: 10, 11*).

Hrubostenné grafitové zásobnice nemajú autchtónny pôvod. Patria k výrobkom z územia strednej a severnej Moravy (*Fusek/Spišiak 2005, 319; Vlkolinská 2008, 291–293; Vojtěček 2014, 113*). Aj preto je potrebné zohľadňovať pri ich datovaní princípy z uvedeného prostredia. Zásobnice s priemerom ústia 35 a 40 cm z objektov 29, 34, 160 a 349 (obr. 14: 1–5; tab. III: 2, 5; V: 2; XV: 4; XXIV: 2) sa podľa staršej schémy stotožňujú s typom III A, ktorého počiatky siahajú do druhej polovice 13. stor. Zásobnice z objektu 301 (obr. 14: 6, 7; tab. XIX: 2, 3) sú najviac blízke typu II A s počiatkami v druhej polovici 11. stor. (*Goš/Karel 1979, 168, 169; obr. 17*). Podľa neskoršej schémy sa rozmernejšie zásobnice stotožňujú s typom IV A s počiatkami v prvej polovici 13. stor., dva okrajové fragmenty z objektu 301 sú taktiež blízke typu II A, ktorý je však datovaný od druhej polovice 11. do 12. stor. (*Nekuda 2000, 239, 240; obr. 305*). Beckovské zlomky napriek tomu presvedčajú o ich prežívaní aj v priebehu 13. stor. Takýto posun môže byť vcelku reálny ak sa zohľadní sformovanie okrajov blízkyh rímsovitému prierezu, vyznievajúcich na zásobnicových nádobách v 13. stor. (*Fusek/Spišiak 2005, 302*).

Postriebrená medená minca Přemysla Ottakara II. (1251–1276; *Hunka/Kolníková 2006, 98*) predsta-

vuje významný datovací prostriedok, ktorý exaktne potvrdzuje pokračovanie osídlenia lokality aj v druhej polovici 13. stor. Súčasne dotvára dôležitý medzník späť s prvotným výskytom niektorých železných predmetov v rurálnom prostredí 13. stor. Ide predovšetkým o ostrohu s výrazne prehnutými ramenami s predpokladaným, no chýbajúcim lúčovitým kolieskom na sklonenom bodci, získanú zo sídliskovej vrstvy (tab. XXVII: 13; *Koášová 2004, 530–540; Krajíc 2003, 122, 123; Richter 1982, 163, 164; Unger 1994, 37*). V druhom prípade sa k spomenutému termínu pripájajú dva zlomky podkov z objektov 36 a 349 (tab. IV: 4; XXIII: 2), ktoré mali byť vyrábané po polovici 13. stor. (*Baxa 1981, 431; Krajíc 2003, 105; Richter 1982, 16*). Zvyšným typom predmetov zo spracovanej kolekcie chýba exaktnejšia datovacia schopnosť, pretože sa niektoré z nich zhotovovali bez postrehnuteľných zmien od 10. stor., iné exempláre zasa počas 13.–15. stor. K nim môže patriť aj zlomok zubadla z objektu 116 (tab. XII: 7).

Zo spomenutej chronologickej špecifikácie nálezového fondu vyplynie, že osídlenie beckovskej lokality vyplní úsek 13. stor. Jeho počiatky sa nedajú exaktnejšie stanoviť. Presvedčivejšia je azda záverečná etapa, ktorá vyznieva v poslednej štvrtine 13. stor. Podľa odhadovanej trvácností obydli a predpokladanej dvojgeneračnej štruktúry rodinného zväzku možno počiatky osídlenia lokality posunúť do druhej štvrtiny 13. stor.

Štruktúra sídliskového areálu

Zbežný pohľad na celkový plán preskúmaného sídliska zachytáva v prevahe rozptýlený systém umiestnenia sídliskových objektov s črtajúcimi sa zhlukmi. Toto zistenie nadobudlo reálnejšiu podobu, ak sa na pracovnom pláne obrisy objektov zvýraznili odlišnými farbami typickými pre príslušnú skupinu. Následne sa zviditeľnili štyri zhluky sídliskových objektov (A–D), ktoré doplnili zástupcovia rozptýlení v areáli bez vzájomnej väzby, s nepreukázateľným vzťahom k sídliskovým segmentom (obr. 2; tab. 11).

Zo sídliskových zhlukov je najvýznamnejší zástupca C. Pričinil sa o to nielen najvyšší počet objektov dosahujúci podiel 40,9 %, ale i kulminujúce množstvo reprezentantov v rámci každej z vyčlenených skupín odlišného využitia. Najdôležitejšie sú z nich dve obytné polozemnice 52 a 331, vďaka ktorým sa tento segment spája s dvomi rodinnými zväzkami. Zvýšenú pozornosť si takisto zasluhuje hospodárska polozemnica 34 s nezvyčajným kruhovitým pôdorysom a obilnou zásobnicou 78 v interiéri. Jej dôležitosť zvyšuje umiestnenie stavby

Tabela 11. Beckov. Výskyt vyčlenených typov objektov v sídliskovom areáli. Typy objektov podľa tabuľky 9.

Pozícia objektov	Typ objektu								Spolu	%
	A	B	C	D	E	F	G	H		
Sídliskový zhluk A	–	2	–	4	1	1	–	–	8	12,5
Sídliskový zhluk B	–	–	2	–	2	–	1	–	5	7,8
Sídliskový zhluk C	3	3	4	4	6	3	2	2	27	42,1
Sídliskový zhluk D	–	1	–	3	–	2	1	–	7	11,0
Rozptýlené objekty	–	–	7	4	3	2	1	–	17	26,6
Spolu	3	6	13	15	12	8	5	2	64	100,0

do vrcholu trojuholníkovej zostavy vo vzdialenosti 4 m a 11 m od obytných objektov.

S výnimkou zásobnej jamy 36 je priestor s rozlohou 165 m², vymedzený spojnicami troch objektov voľný, pretože bol predurčený na spoločenské aktivity miestnych obyvateľov. Identické zostavy boli doložené vo vidieckej osade z Chľaby, vo veľkomoravskom opevnenom sídle z Mužle-Čenkova už počas druhej polovice 9. a začiatku 10. stor. (*Hanuliak 2016*, 122, 123; *Hanuliak/Kuzma 2015*, obr. 134; 135). Až konča tohto priestoru, severozápadne od násvia, boli na beckovskom sídlisku umiestnené zásobné jamy všetkých troch typov (objekty 332, 333, 338, 339 a XY), dve žlabovité jamy (objekty 335 a 336) a kolová jama 337.

Objekty rozdielneho využitia sa do nepravidelnej zostavy sformovali takisto juhovýchodne od hospodárskej polozemnice. Patria k nim dve obilné zásobnice (objekty 45b, a 49) s celkovým objemom 4,9 m³, zásobné jamy troch typov (objekty 36, 38, 39, 45a, 46 a 47), exteriérová pec 42a i kolová jama 44. Nemožno prehliadnuť, že exteriérová pec 42 a zásobné jamy 3. typu 45a a 47 vytvorili základ pre líniovú zostavu ďalších piatich objektov rovnakého využitia. Tie sú umiestnené v dvoch súbežných radoch v okrajovom priestore tohto sídliskového zhluku. Dôležité charakteristiky segmentu dopĺňa obdĺžnikovitý obvod s približnými rozmermi 43 x 27 m a výmerou 1160 m². Z nej sa nepreskúmal iba malý úsek ležiaci mimo výskumnej plochy.

V ďalších troch zoskupeniach s vymedziteľným obvodom chýbajú obydlia. Neprekvapí, že v skladbe objektov nefigurujú ani reprezentanti všetkých štandardných typov objektov nevyhnutných k ich plnohodnotnému využitiu obyvateľmi trvalejšie sídlaciami v tomto priestore. Chýba takisto sofistikované umiestnenie objektov v rámci mikroareálov. Segment B je od príľahlej strany zhluku C vzdialený iba 6,5 m. Existencia prieluky napriek tomu vylučuje, že by išlo iba o sčasti odsunutý úsek susediacej zostavy. V štvorcovom priestore segmentu B, s dĺžkou strán 13,5 m a výmerou 182 m², figurujú štyri zásobné jamy 1.

a 3. typu (objekty 139, 346, 349 a 353) a kolová jama 352.

V kompletne odkrytom zhluku A s trojuholníkovým obvodom a výmerou 258 m² dominuje exteriérová pec 160 s dvomi obilnými zásobnicami (objekty 161 a 162), s celkovým objemom 1,6 m³, vyhlbenými po stranách kupoly. V okolí nachádzame takisto štyri zásobné jamy 2. typu (objekty 159, 166, 456 a 493) a zásobnú jamu 3. typu 448. Ich poloha prezrádza, že zistenú pozíciu neusmerňovali zásady uplatnené v segmente C. Zjavne tu chýba obytný objekt, ktorý by umožnil sídliskový zhluk A označiť za počiatkové jadro vznikajúcej usadlosti. Viac svetla do riešenia problému môže poskytnúť prijatie tézy o príslušníkoch miestnej komunity, ktorí do dvoch obilníc uschovávali cereálie a neskôr ich upravovali v príľahlej kupolovej peci.

Sídliskový zhluk D sa podarilo iba sčasti odkryť, pretože leží na okraji výskumnej plochy. Azda aj preto v rámci obdĺžnikovitého obvodu, s odhadovanou plochou do 500 m², chýbajú zásobné jamy 1. a 3. typu. Napriek tomu sa pri kupole exteriérovej pece 29 nachádza opäť obilná zásobnica 28 s objemom 3,5 m³, v jej susedstve využívané otvorené ohnisko 20 a tri zásobné jamy 3. typu (objekty 24, 70 a 73) s kolovou jamou 26. Ani v tomto prípade sa nedarí stotožniť predmetný segment s počiatčným jadrom vznikajúcej usadlosti.

Na zvýšenie ekonomických aktivít vlastníkov sídliskových zhlukov mohlo slúžiť takisto 17 súvekových objektov rozptýlených v areáli (obr. 2; tabuľka 11), pričom ich poloha nevykazuje užší vzťah ku konkrétnym mikroareálom. Príkladne to demonštruje 14 zásobných jam 1. až 3. typu. Dve exteriérové pece (objekty 85 a 176), so špecifickjším využitím ako ich reprezentanti z koncentrovaných zostáv, mohli v rovnakej miere využívať všetci vlastníci. K zrealizovaniu funkčného využitia rozptýlených zástupcov chýbajú obydlia, hospodárske stavby a obilné zásobnice. Tie sa vyskytli iba v zostave segmentov A, C a D.

Sídliskové zhluky, označované za predchodcov intravilánových dvorov, sa odkryli aj na

vrcholnostredovekom sídlisku v Trenčíne-Belej. Na rozdiel od beckovských zástupcov majú pravidelnú obdĺžnikovitú formu, zväčšenú výmeru i adekvátne vyšší počet objektov. Areál 3 je výnimočný tým, že sa v jeho zreteľne vymedzenom priestore nenašiel obytný objekt rovnako, ako aj v beckovských segmentoch A, B a D (Vojteček 2014, 122, 124; obr. 7).

Viacere skutočnosti z analyzovaných zhlukov sa vyskytli aj na sídlisku z druhej polovice 11.–12. stor. v Mstěniciach. Tieto usadlosti s výmerou do 200 m² sa podľa V. Nekudu (2000, 128–141) takisto vyznačujú príbuznou skladbou objektov i nepravidelnou zástavbou bez dokladov účelového vymedzenia ich obvodu. Trojrozmerná rekonštrukcia osady potvrdila výskyt neustálenej pozície obytných a hospodárskych stavieb, ktorých pozdĺžne osi neboli súbežné s obvodovými líniami (Nekuda 2000, obr. 137).

Verifikovaná nálezová situácia potvrdila uplatnenie predchádzajúcich zásad aj na beckovskom nálezisku. V oboch prípadoch sa vyskytla nepravidelne kumulovaná zástavba segmentov s takými typmi objektov, ktoré zodpovedali prevádzkovým potrebám obyvateľov (Ruttikay 1999, 17; obr. 29). Naopak, nezachytilo sa vymedzenie obvodových úsekov týchto priestorov oplotením alebo prirodzeným vegetačným porastom.

Vzhľadom na jednopriestorové zahĺbené stavby bez ustálenej pozície v zhluku sa beckovské sídlisko nedá spájať s urbanistickým založením agrárnej osady podľa vtedajších zásad. Napriek tomu, že obvodové línie mikroareálov v prevahe korešpondujú s korytom niekdajšieho Rybnického potoka, ich poloha nie je blízka modelu radovej potočnej dediny. Podľa zistenej pozície sa k segmentom nemohli pripájať ani zodpovedajúce poľnosti. Skutkový stav presvedča, že odkrytý celok nereprezentuje niekoľko decénií trvajúcu nultú etapu rodiaceho sa útvaru, ktorá pre skorý zánik neprerástla do regulárnej formy radovej dediny s priliehajúcimi dvorovými parcelami (Klápště 2005, 220, 247).

K preukázaniu etapovitého osídlenia majú určujúci význam superpozície objektov 38/39, 45a/45b a 335/336 sústredené v zhluku C. Podľa nich predstavuje tento segment jediné trvalo obývané sídliskové jadro, ktoré možno stotožniť s primárnou formou vrcholnostredovekej usadlosti. Pre túto fázu je príznačná zhluková zástavba bez odčleneného obytného a hospodárskeho sektora. Počas mladšej etapy pribudlo v usadlosti ďalšie obydlie, sčasti sa zmenilo pôvodné rozmiestnenie objektov, do juhovýchodného priestoru sa odsunuli líniovito zoradené exteriérové pece a zásobné jamy 3. typu.

Hospodárske aktivity

Vzhľadom na rozsah a skladbu hmotných prameňov môžu jeho reprezentanti priblížiť iba niektoré činnosti vykonávané miestnymi obyvateľmi. Početná kolekcia keramických nádob aj napriek dominantnému výskytu túto schopnosť nemá.

Zvyšné predmety patria zasa k reprezentantom využívaných iba na bežné pracovné úkony v stredovekých domácnostiach. Príkladom sú hojnejšie doložené osly späté s brúsením ostria železných nástrojov. I preto je skôr prekvapivé, že sa okrem jediného celého noža a nepočetných zlomkov nenašli iné predmety s ostrím. Prasleny zasa informujú iba o súkaní priadze do nití, nie o ich ďalšom využití pri podomáckom tkaní textílií. Ak nájdené úštepy súviseli s vrcholnostredovekou etapou, mohli s vhodným kresadlom slúžiť nanajvýš na zakladanie ohňa.

Pri obvyklých úkonoch sa zrejme využívalo šidlo zo železnej tyčinky pochádzajúce z polozemnice 331 (tab. XXI: 1). Po jeho zlúčení s kosteným sanicovým hladidlom z konskej končatiny zo zásobnej jamy 3. typu 339 (tab. XXII: 9) sa natíska možnosť ich spoločného využitia pri spracúvaní zvieracích koží a sceľovaní usní do kožených výrobkov. Takúto možnosť zreálnuje prítomnosť oboch objektov v sídliskovom zhluku C vzájomne od seba vzdialených 12 m.

K iným činnostiam zvyšujúcim sebestačnosť domácností chýbajú podporné indicie. Platí to aj pri hrncovitých nádobách a pokrievkach z keramického fondu. Ich miestnu výrobu spochybňuje nedostatok ďalších svedectiev sprevádzajúcich túto činnosť. K nim s určitou nepatří zvýšená koncentrácia artefaktov v exteriérovej peci 29. V jej predpecnej jame sa z neznámych príčin začali črepy zhromažďovať až po strate primárnej funkcie. Okrem 234 zlomkov kuchynskej keramiky sa tu našlo aj 26 zlomkov z grafitových zásobníc (tab. II: 6–10; III: 1–5; tab. 9; 10), ktoré patria k importom z moravského územia.

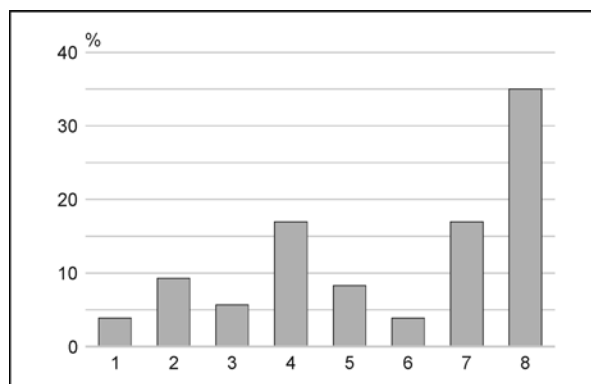
Z obilnej zásobnice 161 pochádzajúci zlomok železnej trosky súvisí akiste s včasnohistorickou etapou osídlenia lokality, rovnako ako črepy nájdené v jej výplni. S identickým úsekom by sa dali zlúčiť reprezentanti bronzovej zliatiny amorfného a bochníkového tvaru zo zásobnej jamy 130b, pretože vo vrcholnostredovekom prostredí absentujú doklady v podobe téglikov, voľných kvapkovitých zrníek alebo pripečených častíc na stenách nádob. Na druhej strane zvitok bronzového plechu široký 0,2–0,6 cm a dlhý 2,1 cm ukončený neroztrepánym drôtom (tab. II: 5) pripomína nedohotovený polotovar pásikového či štítkového prsteňa.

K dispozícii nie sú ani poľnohospodárske nástroje príznačné vo vidieckom prostredí s intenzívnou agrárnou produkciou. Chýbajú dokonca aj zlomky kosákov, ktoré patria k najčastejším nálezom danej kategórie (Borzová 2016, 63; Botík 1998, 67–71). Napriek tomu v typologickej skladbe sídliskových objektov vystupuje do popredia šesť obilných zásobníč a 40 zásobných jám troch typov, sedem exteriérových pecí a ohnisko, ktoré sa okrem skladovacej funkcie využívali k primárnej úprave agroproduktov a iných potravinových článkov do konzumovateľnej podoby a k odkladaniu nespotebovanej potravy.

Osobitité postavenie majú dva diely rotačného mlyna zhotovené z kremenca. Zatiaľ čo polovičný zlomok z behúňa s priemerom 47 cm a hrúbkou 5,5 cm ležal na podlahe hospodárskej polozemnice 34 – stodoly, ležiak s priemerom 48 cm a hrúbkou 8 cm pochádza z výplne obilnej zásobnice 49. Oba objekty sú v sídliskovom zhľuku C vzdialené od seba iba 6 m. To ich spája s identickým zariadením využívaným na mletie hladkej múky vhodnej k príprave kvaseného chleba (Beranová/Kubáček 2010, 212).

Pestovanie obilnín a strukovín na obhospodarovovaných poľnostiach prezrádza paleobotanický materiál získaný preplavovaním zeminy zo spodných úsekov siedmich zásobných jám a troch exteriérových pecí a hospodárskej polozemnice. V jeho kolekcii sa vyskytuje sedem taxónov pestovaných rastlín zastúpených 334 exemplármi. Dominantné postavenie majú zrnká žita a pšenice siatej. Menej častá je pšenica špaldová a proso. Sporadický je jačmeň, šošovica, pšenica jednozrnka (obr. 15).

Vypovedacia schopnosť nadobudnutých vzoriek by sa nemala vnímať bez patričnej rezervy. Ide o informatívne zistenie z nepočetnej skupiny objektov, ktoré nepredstavujú reprezentatívnu vzorku vhodnú k tvorbe zásadnejších uzáverov. Situáciu napríklad skresľuje prevaľa neurčených druhov semien zachovaných iba v zlomkoch. Ďalším limitujúcim faktorom je časovo obmedzená etapa preplavovania objektívne zúžená na sedem dní. Počas nej sa okrem objektov z doby rímskej nedal preplaviť adekvátny počet objektov z vrcholného stredoveku. Aj preto výsledným zisteniam chýba potrebná proporcionalita. Zo sídliskového zhľuku A sa získal iba materiál z jediného objektu s piatimi zrnkami (1,5 % prípadov). Zo segmentu C ide o 49 zrníek zo šiestich objektov (14,6 % prípadov), jediným zástupcom zo zhľuku D je exteriérová pec 29 s prekvapivým výskytom 216 zrníek (64,6 % prípadov). Zvyšné taxóny pochádzajú z objektov rozptýlených v sídliskovom areáli.

Obr. 15. Beckov. Výskyt pestovaných druhov agroproduktov získaných preplavovaním. 1 – jačmeň; 2 – proso; 3 – pšenica jednozrnka; 4 – pšenica siatej; 5 – pšenica špaldová; 6 – šošovica; 7 – žito; 8 – neurčené taxóny.

K doplnkovým zdrojom obživy miestnych obyvateľov patrilo aj mäso z domácich zvierat, ktoré boli chované, resp. sezónne ustajňované v dvanástich zásobných jamách 3. typu. Zvieracie kosti sa získali z 36 sídliskových objektov rozdielneho využitia s výnimkou kolových a žľabovitých jám. Na konzumáciu mäsitých častí poukazuje zlomkovitý stav ich zachovania, tepelná úprava ohňom je výnimočná. Okrem sanicového hladidla sa nevyskytol jediný prípad kosti upravenej do podoby pracovného nástroja alebo inak využiteľného predmetu.

Poznatky iného druhu sa nezískali, pretože predmetný nálezový fond paleozoologického materiálu nebol spracovaný z nedostatku odborných kapacít na pracovisku a chýbajúcich finančných prostriedkov pre zamestnancov z iných inštitúcií. Otázne je, či by odborné vyhodnotenie tejto kolekcie prinieslo očakávané a neskreslené výsledky, vzhľadom na značnú zlomkovitosť kostí a úroveň ich uloženia. Nebude akiste náhodné, že v 86 % prípadov ležali kosti v hĺbke 0–20 cm od nivelety zistenia. Podľa tohto sa do tejto úrovne presunuli zo sídliskovej vrstvy kontaminovanej nielen kosťami, ale aj početnými keramickými artefaktmi z doby rímskej. K výnimočným prípadom patria objekty 29, 52, 161, 311 a 398, kde boli kosti uložené vo všetkých vrstvách zásypovej výplne.

Rybie šupiny doložené vo väčšine preplavených vzoriek svedčia o častejšej konzumácii rybieho mäsa miestnymi obyvateľmi, ktorí si skladbu potravy spestrovali rybolovom v neďalekom Váhu.

Pozícia lokality v mikroregióne

Prevažná väčšina predchádzajúcich informácií radí spracúvanú lokalitu k štandardným vrcholnostredovekým sídliskám agrárneho typu.

Neobvyklé je iba jeho umiestnenie do blízkosti diaľkovej cesty smerujúcej ľavobrežným inundačným prostredím Váhu, ktoré prilieha k úpätiám Považského Inovca. Ide o významnú, súčasne aj frekventovanú trasu lemujúcu obrannú líniu považských hradov budovaných od 11. stor. v pohraničnom území Uhorska proti útokom českých a nemeckých vojenských oddielov (*Dvořáková 2010*, 99, 100).

V beckovskom mikroregióne sa k telesu spomenutej komunikácie pripája sídliskový segment D. Jeho areál je súčasne iba necelých 300 m vzdialený od lokálnej cesty ukončenej brodom spájajúcej túto trasu so súbežnou diaľkovou komunikáciou vytýčenou po pravobrežných terasách Váhu od Trnavy k Žiline. Nie je náhodné, že sa v blízkosti brodu cez riečny tok, na styku považskej trasy a regionálnej cesty z moravského územia, vytvorila križovatka so zárodkom neskoršieho Nového Mesta nad Váhom (*Lukačka 2010*, 307).

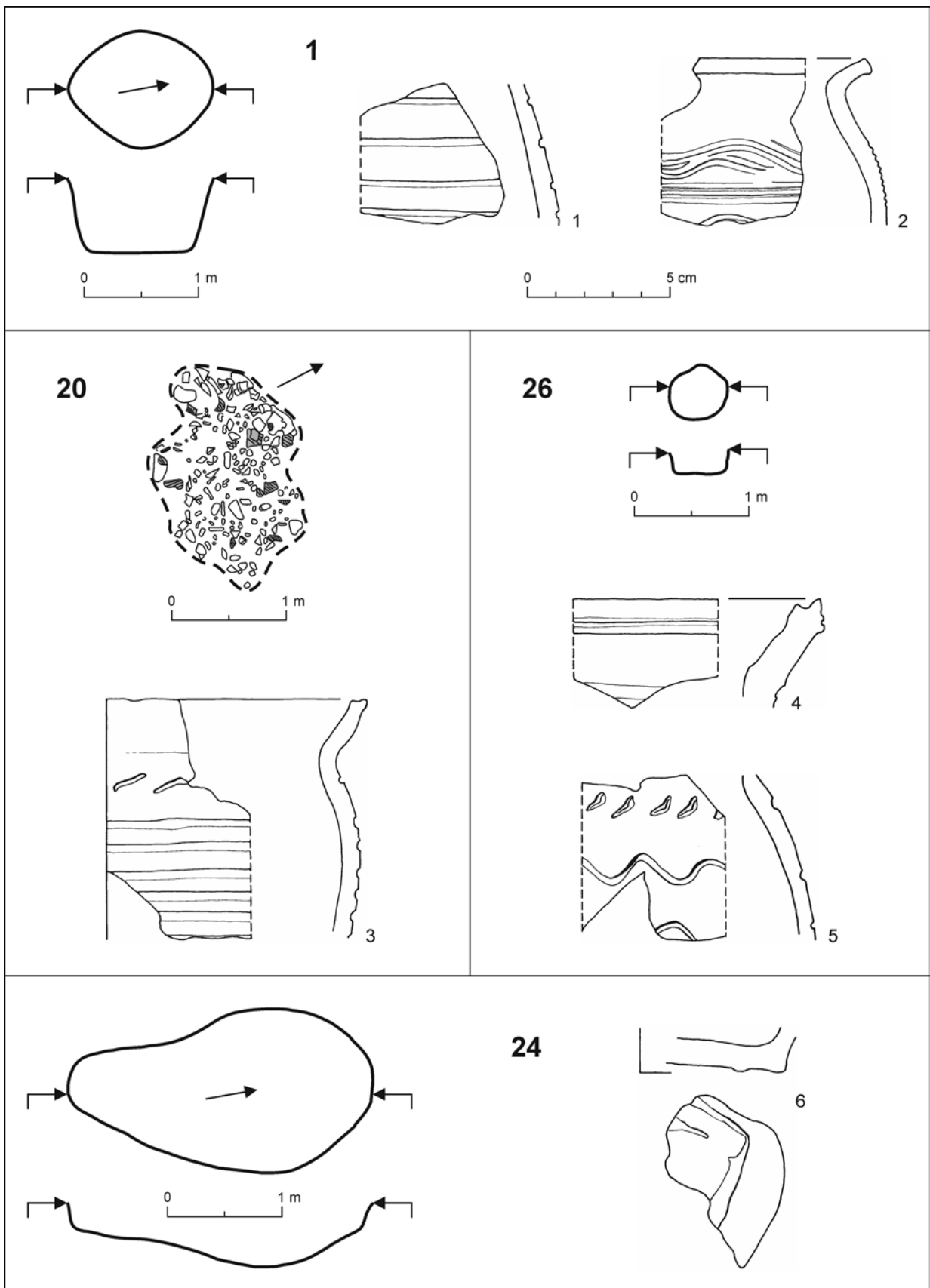
K neobvyklej lokácii beckovského sídliska by s určitou nedošlo bez reálneho dôvodu i akceptácie tohto aktu správcom beckovského pohraničného komitátu, hradného pána či panovníka, ktorému tu mala patriť značná výmera pozemkového fondu (*Dvořáková 2010*, 100; *Kodoňová/Tóthová 1995*, 7). V archeologických nálezoch sa nepostrehli prejavy devastačného prerušenia osídlenia spôsobeného mongolsko-tatárskymi vojenskými oddielmi Ordu chána koncom apríla 1241. V písomných prameňoch sa Beckovský hrad neuvádza medzi tými, ktoré sa ubránili obliehaniu, alebo boli dobyté. Podľa toho nemusela trasa lúpežiacich oddielov postupovať k Šintave pozdĺž ľavého brehu Váhu a spracúvanej lokalite sa vyhla. Jej vznik sa nespája s intenzívnym dosídľovacím procesom sporadicky obhospodarovaných území riadeným Belom IV. (1235–1270) po polovici 13. stor. (*Marsina 1986*, 226; obr. 3; *Marsina/Marek 2008*, 17; *Uličný 2004*, 13–16).

Väčší význam nadobúda snaha o hospodársko-právnu špecifikáciu náleziska. Na základe rozsahu preskúmanej plochy i osamotenej existencie agrárnej lokality v beckovskom extraviláne nemôže byť spracúvané sídlisko označované termínom *praedium* či *possessio*. Dôvodom je takisto chýbajúci listinný doklad, ktorý bol s metáciou zaznamenaný pri vytyčovaní hraničných línií väčších pozemkových držav (*Janiš/Senkýřová 2004*, 193, 194; *Lukačka 2004*, 61–63). Podľa evidovaných znakov sa zdá byť správnejší termín *sesio* spájaný

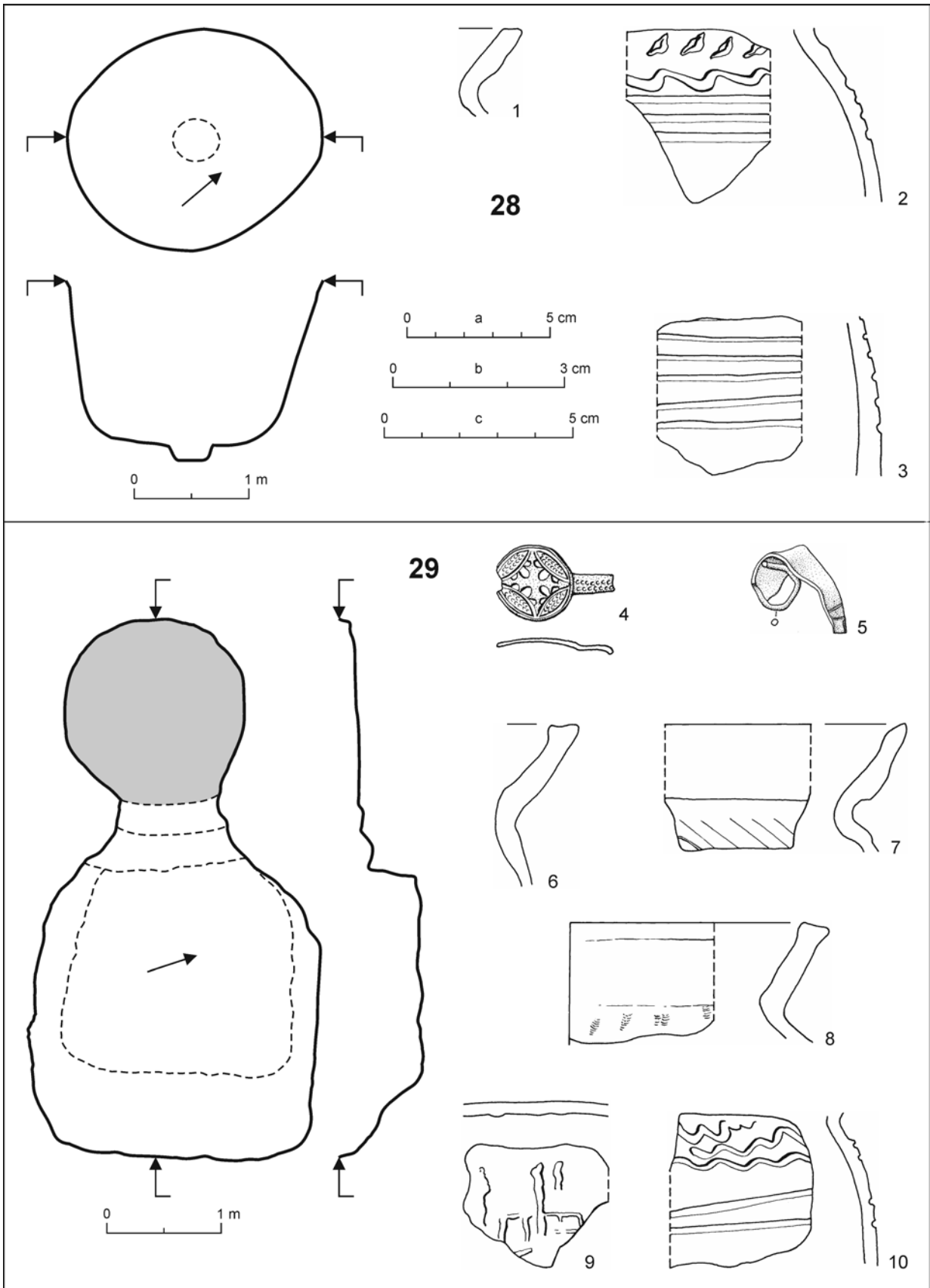
s poľnosťami menšej výmery a intravilánovým dvorom s obydlím a hospodárskymi stavbami. Najviac príbuzných znakov vykazuje sídliskový celok s najmenšou hospodárskou jednotkou uvádzanou ako *mansio*. Táto bola predurčená pre rodinný zväzok, ktorého príslušníci prevádzkovali dva majetkové diely. Výnos z prvého mal zabezpečiť vlastnú obživu osadníkov, zisk z druhého bol zasa určený k úhrade feudálnej renty a ostatných odvodov (*Marsina 1986*, 249). S takýmto modelom korešponduje štruktúra preskúmaného sídliskového areálu. V rámci neho dominovala parcela regulárnej usadlosti s obytnými a hospodárskymi objektmi sústrednými do zhluku C. V sídliskových zhlukoch A, B a D sa nevyskytli všetky typy objektov, ich počet je takisto oveľa nižší (tabela 11). Podľa chýbajúcich obydlií nepredstavujú tieto útvary jadrá nových usadlostí, keďže neboli trvalo obývané. Prijateľnejšie vyznieva názor, podľa ktorého sa dajú spojiť s rodinnými zväzkami jedincov, ktorí v nich hospodárili, no trvale nebývali. Takáto eventualita nevylučuje ani spoločné užívanie 17 sídliskových objektov rozptýlených v areáli mimo segmentov.

Po prijatí predchádzajúcej tézy o vlastníckych pomeroch dôjde na beckovskom sídlisku ku korekcii niektorých globálnych ukazovateľov. V prvom rade sa to týka množstva uskladneného obilia, ktoré v každom segmente nadobudne reálnejšie hodnoty. Z rovnakého dôvodu nebude nadštandardne zastúpená kolekcia 40 zásobných jám tvoriacich v evidovanej skupine 62,5 %.

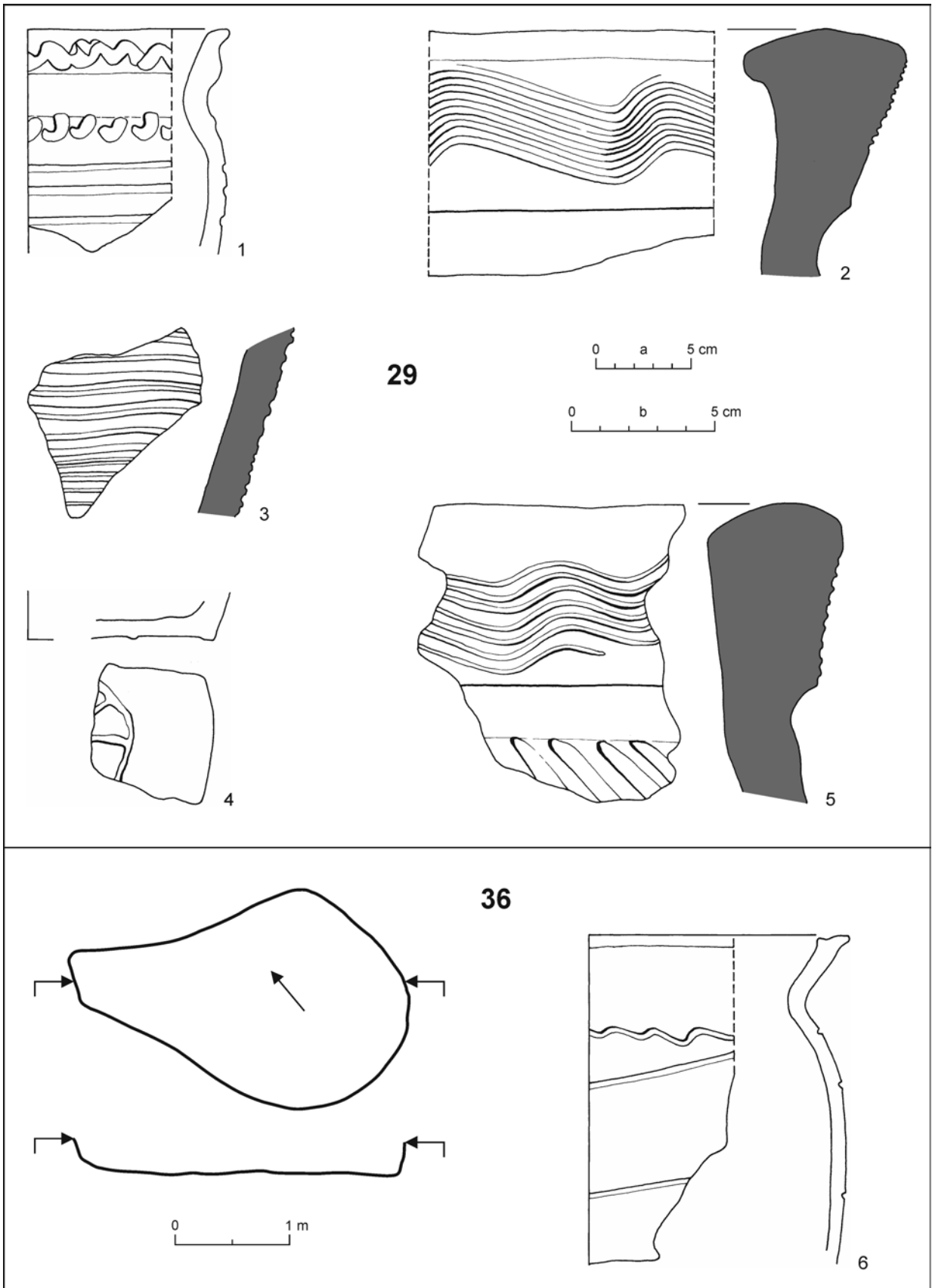
Pozícia sídliskového útvaru v blízkosti významných ciest môže hypoteticky súvisieť s udelením tohto majetku vlastníkovi, ktorý mohol pochádzať aj z písomne doložených stotníkov z vojenskej hradnej posádky (*Kodoňová/Tóthová 1995*, 7), najmä ak bol k jeho povinnostiam pripojený strážny dohľad nad prilahlou komunikáciou smerujúcou k vznikajúcemu podhradskému mestečku a kráľovskému hradu vybudovanému na skalnatom výbežku z dolomitického vápencu. Vyšší sociálny status príslušníkov tohto rodinného zväzku v náznakoch preukazuje nielen ostroha, okutie pošvy sečnej zbrane, opasková pracka, ale aj náušnice, korálik, prsteň, zlomky podkov i zbadla a minca. Vzhľadom na predchádzajúce skutočnosti a spätosti osadníkov s miestnym prostredím možno rátať s ich účasťou na bohoslužbách odbaovaných v románskom farskom kostole sv. Štefana (*Dvořáková 2010*, 102), vzdialenom od sídliska zhruba 2,5 km.

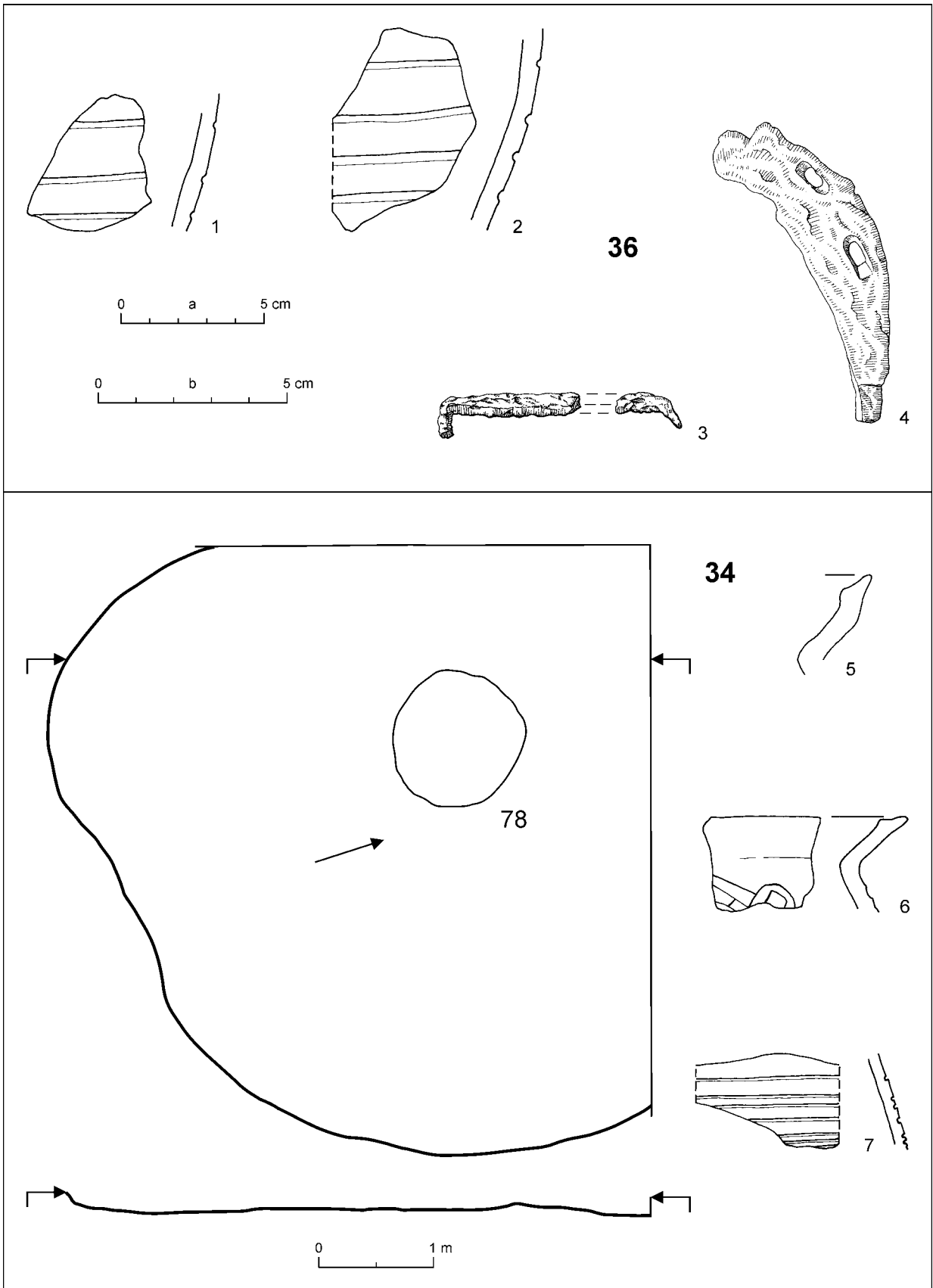
Tab. I. Beckov. Objekty 1, 20, 24 a 26, plány a nálezy.

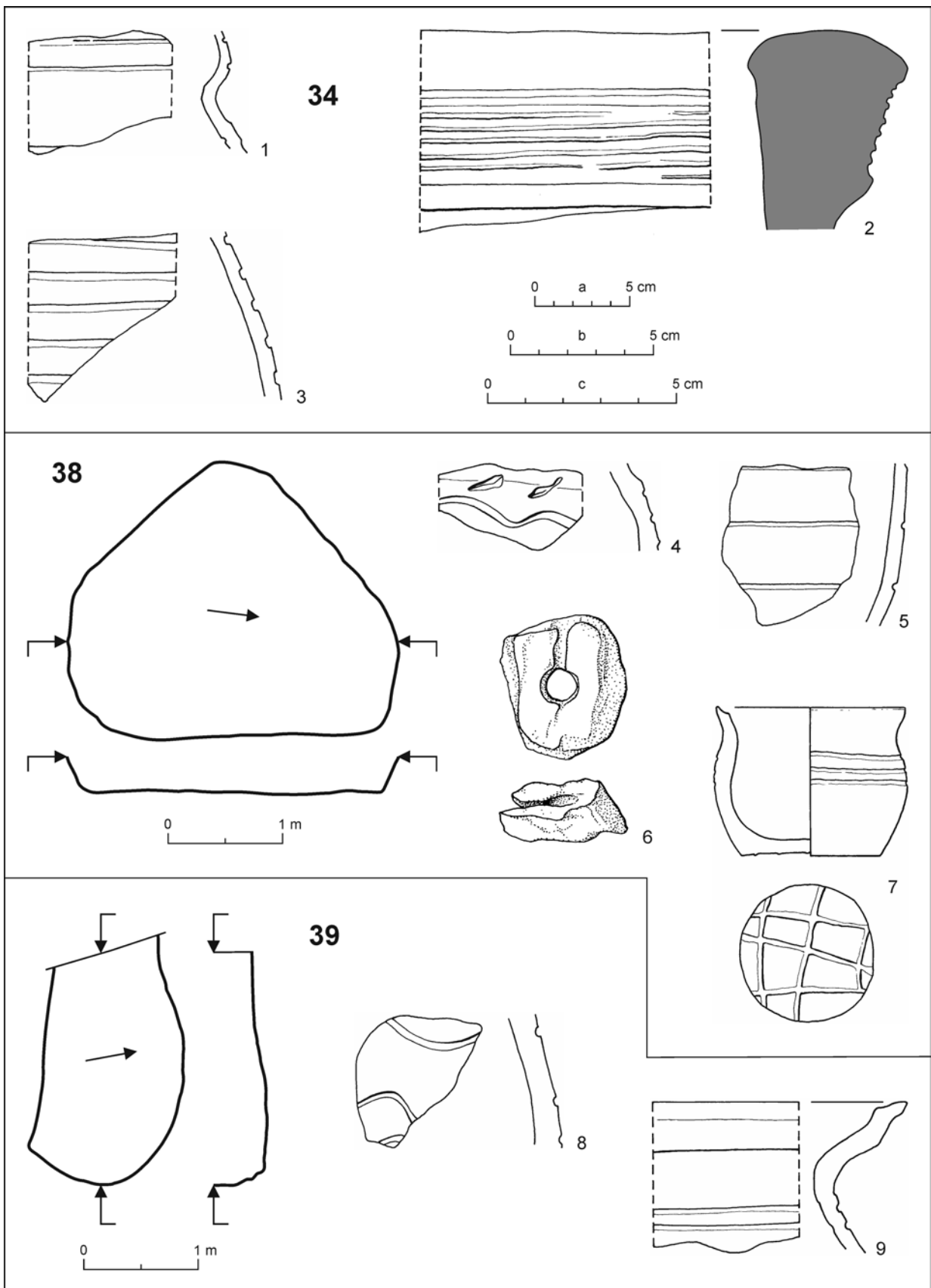
Tab. II. Beckov. Objekty 28 a 29, plány a nálezy. Mierka: a – 1–3, 6–10; b – 4; c – 5.

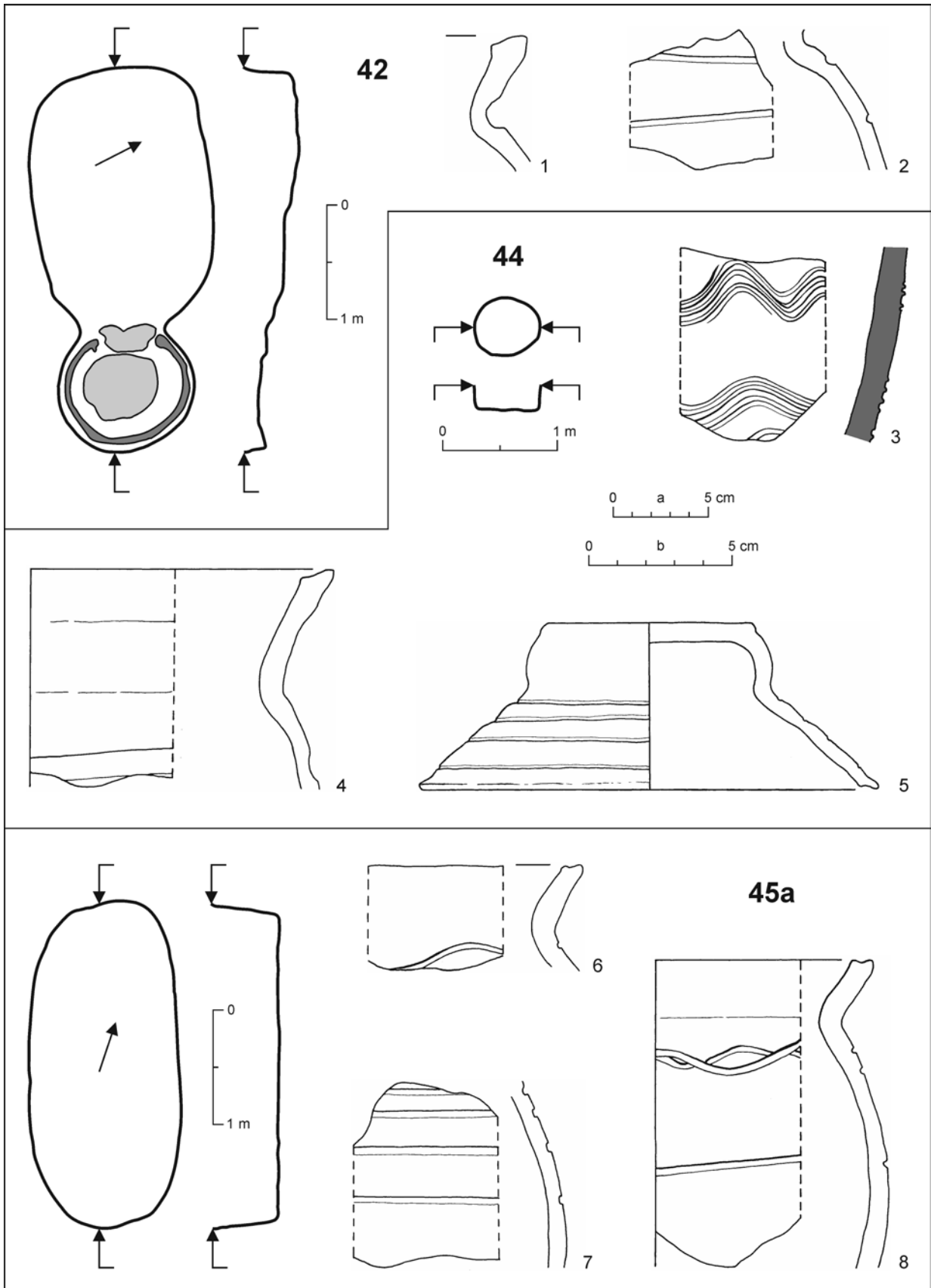
Tab. III. Beckov. Objekt 29, nálezy; objekt 36, plán a nález. Mierka: a – 2, 3, 5; b – 1, 4, 6.

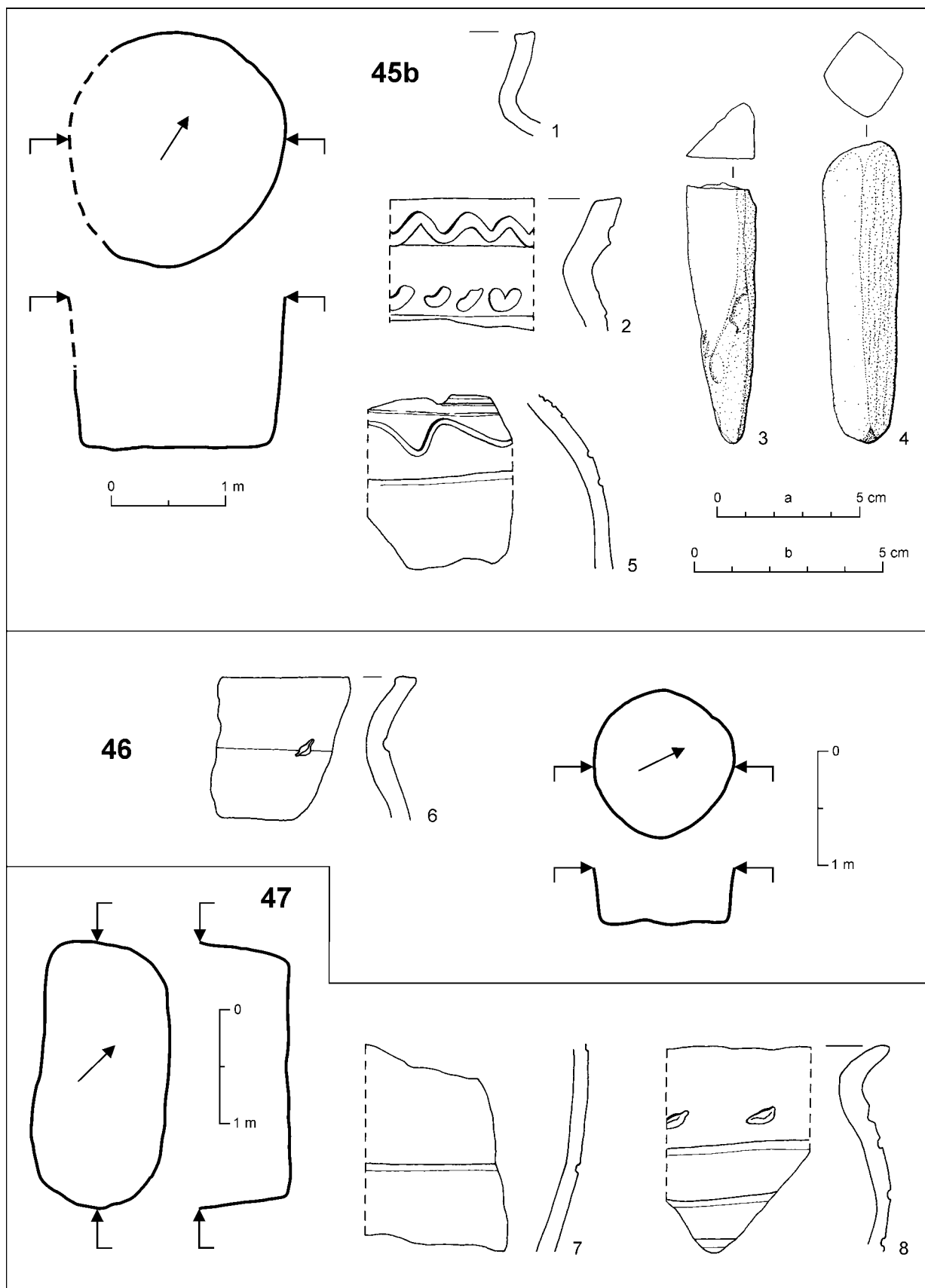
Tab. IV. Beckov. Objekt 36, nálezy; objekt 34, plán a nálezy. Mierka: a – 1, 2, 5–7; b – 3, 4.

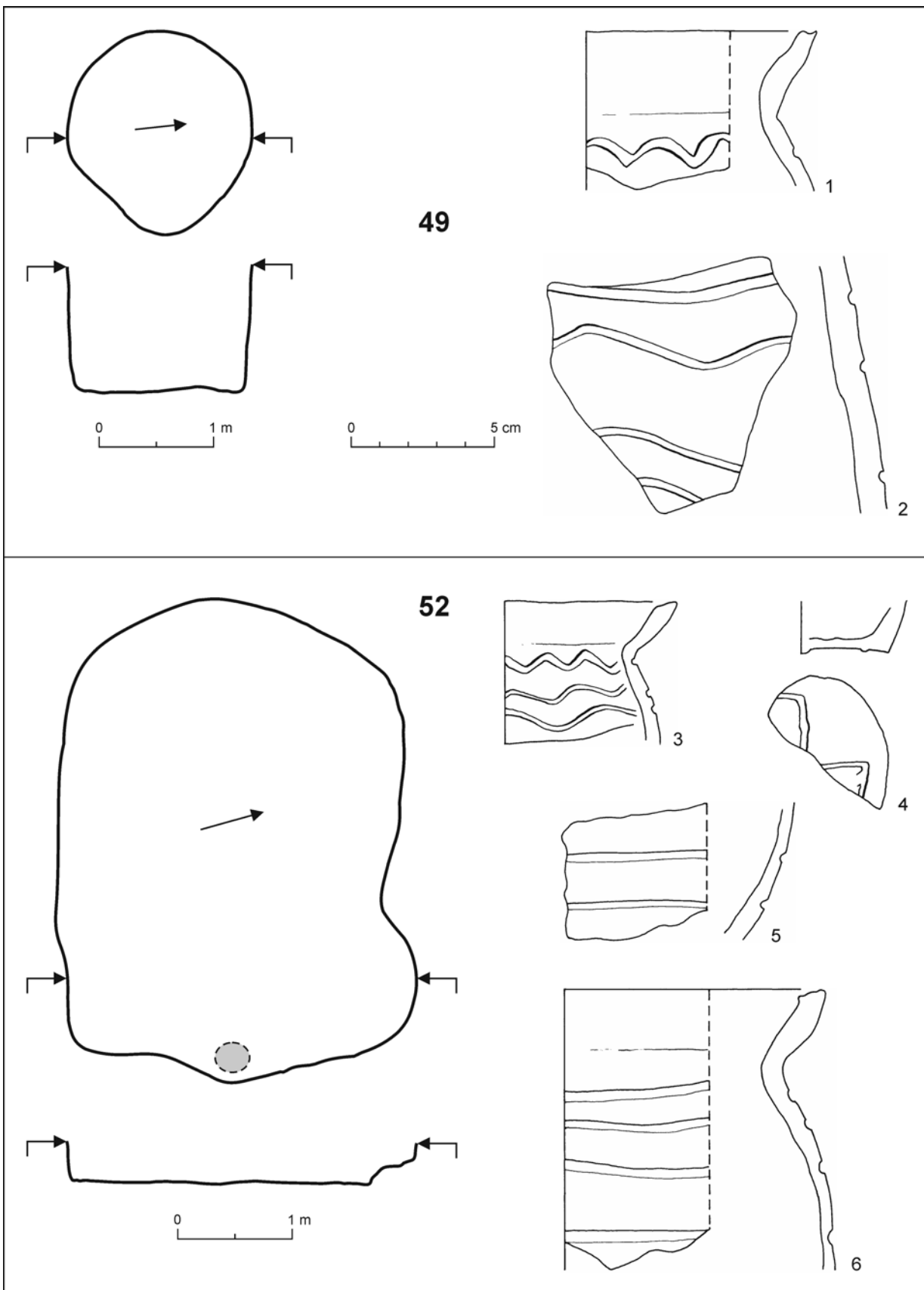
Tab. V. Beckov. Objekt 34, nálezy; objekty 38 a 39, plány a nálezy. Mierky: a – 2; b – 1, 3–5, 7–9; c – 6.

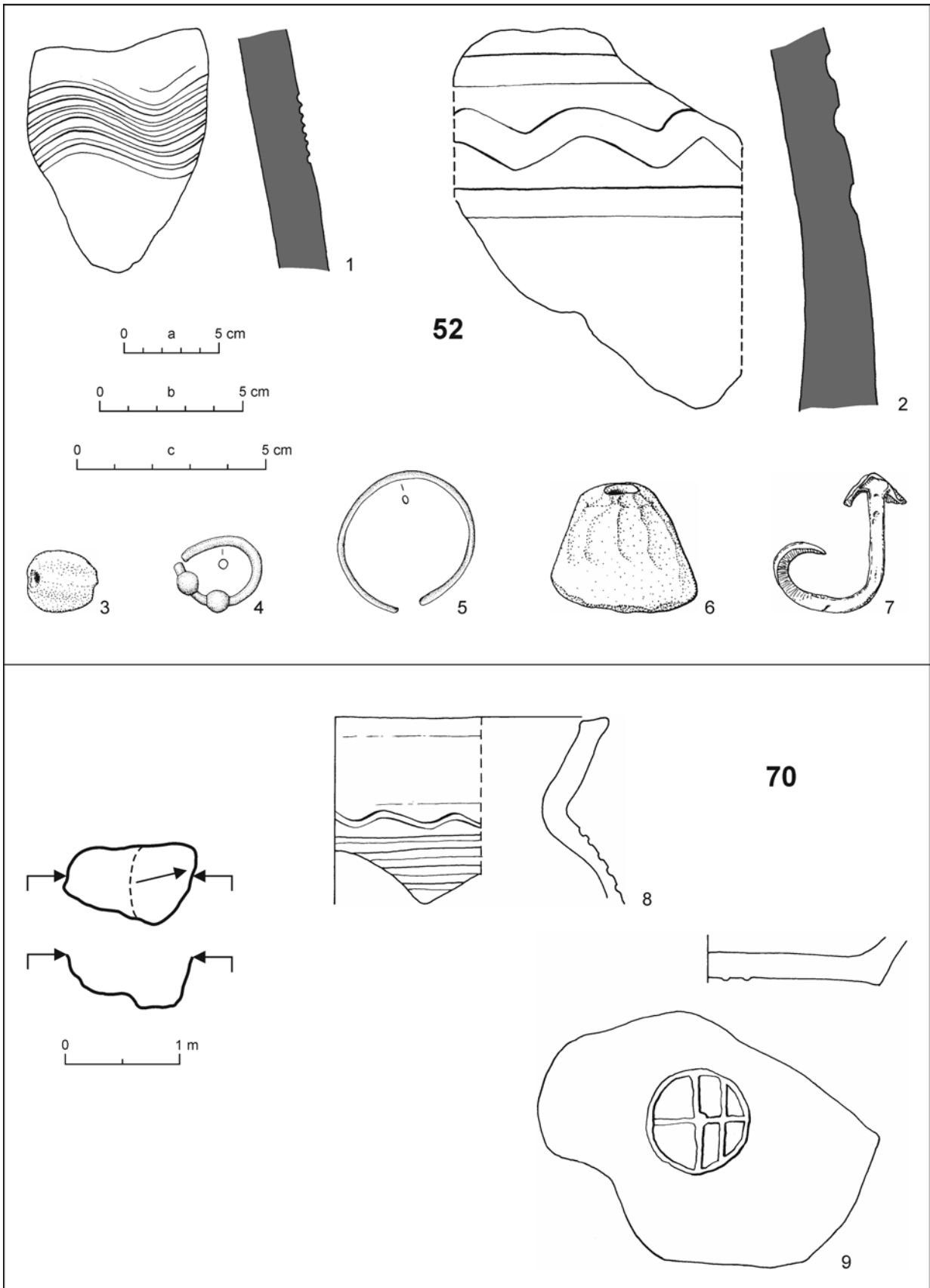
Tab. VI. Beckov. Objekty 42, 44 a 45a, plány a nálezy. Mierka: a – 3; b – 1, 2, 4–8.

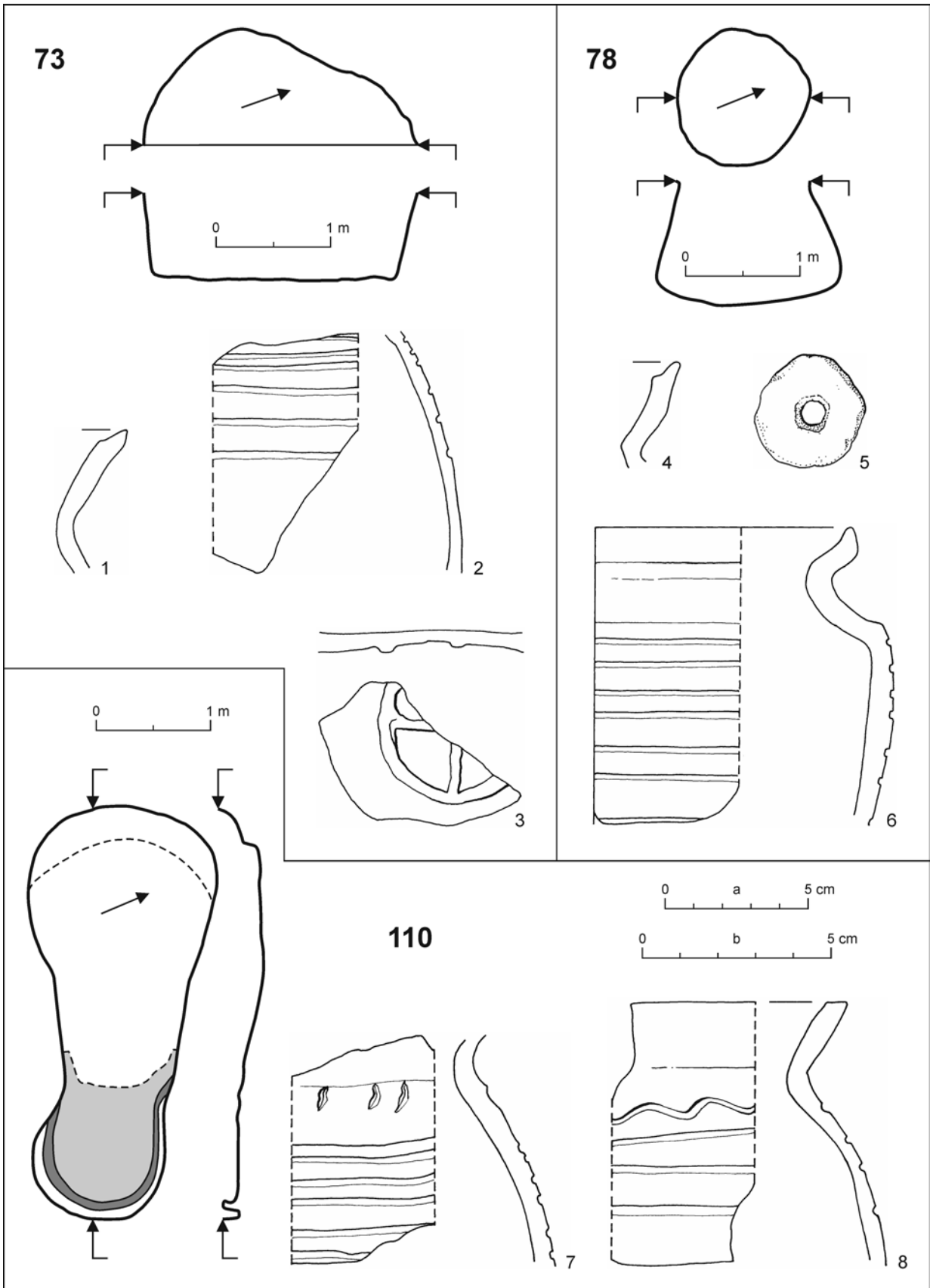
Tab. VII. Beckov. Objekty 45b, 46 a 47, plány a nálezy. Mierka: a – 1, 2, 5–8; b – 3, 4.

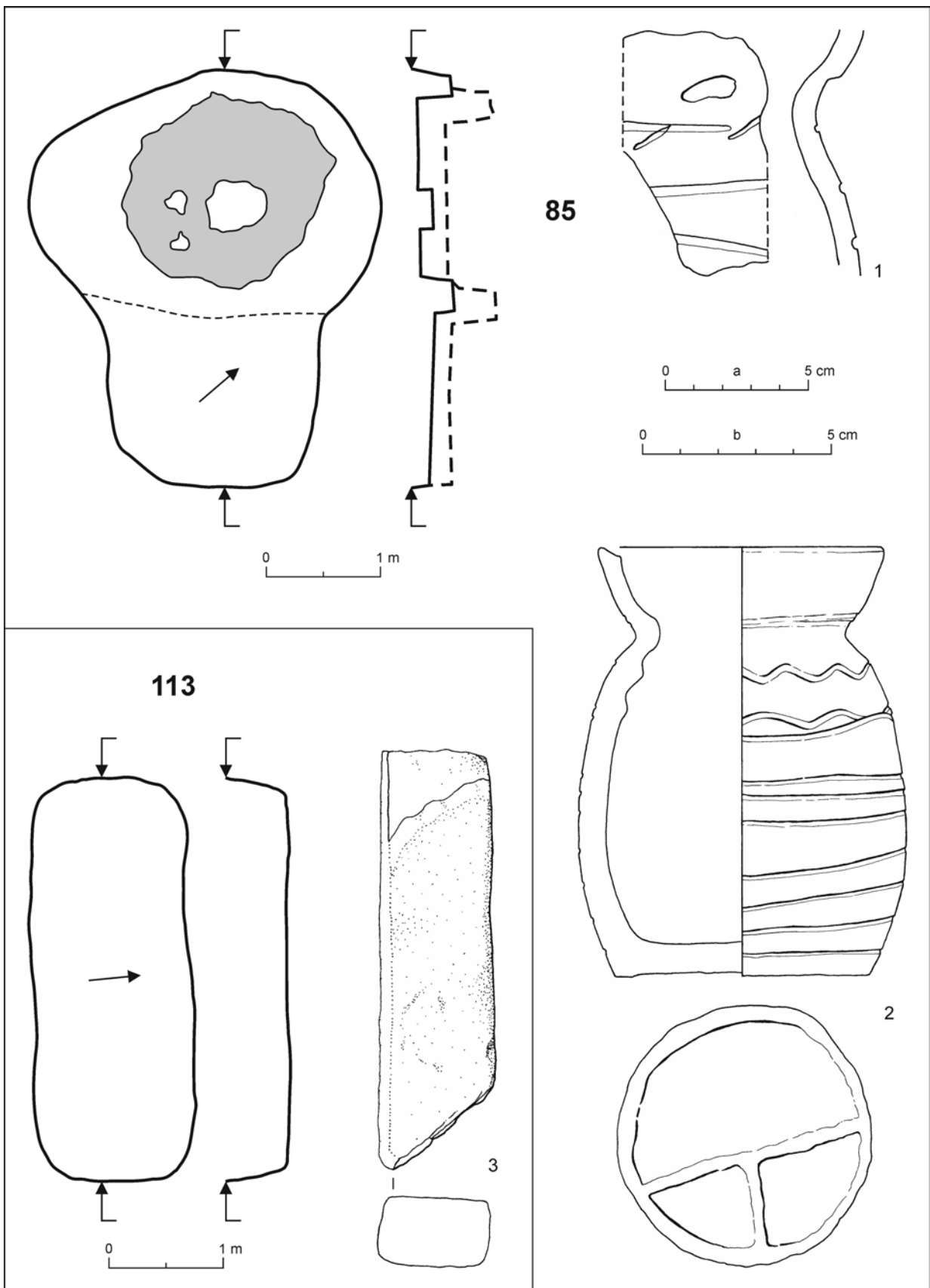
Tab. VIII. Beckov. Objekty 49 a 52, plány a nálezy.

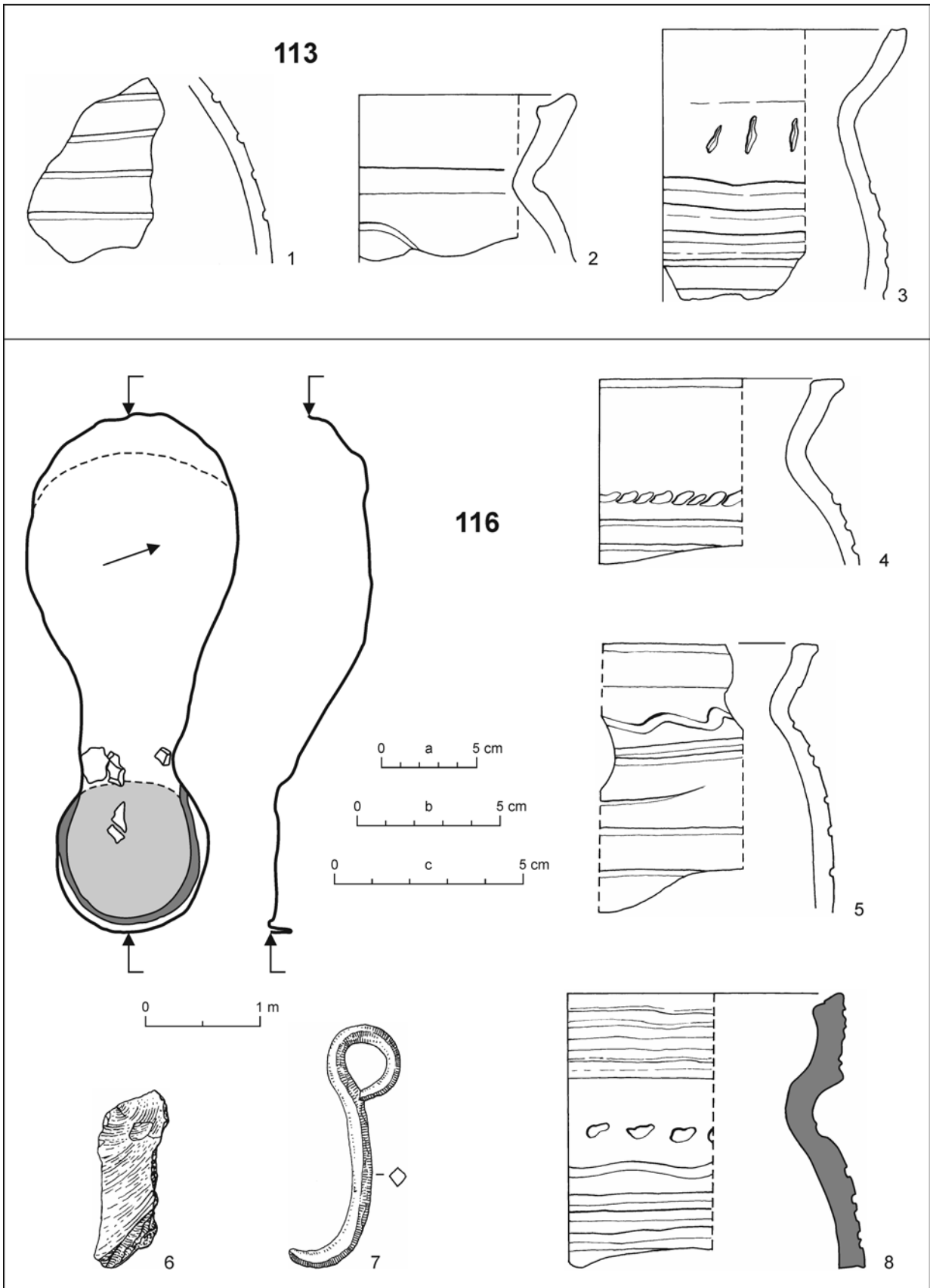
Tab. IX. Beckov. Objekt 52, nálezy; objekt 70, plán a nálezy. Mierka: a – 1, 2; b – 8, 9; c – 3–7.

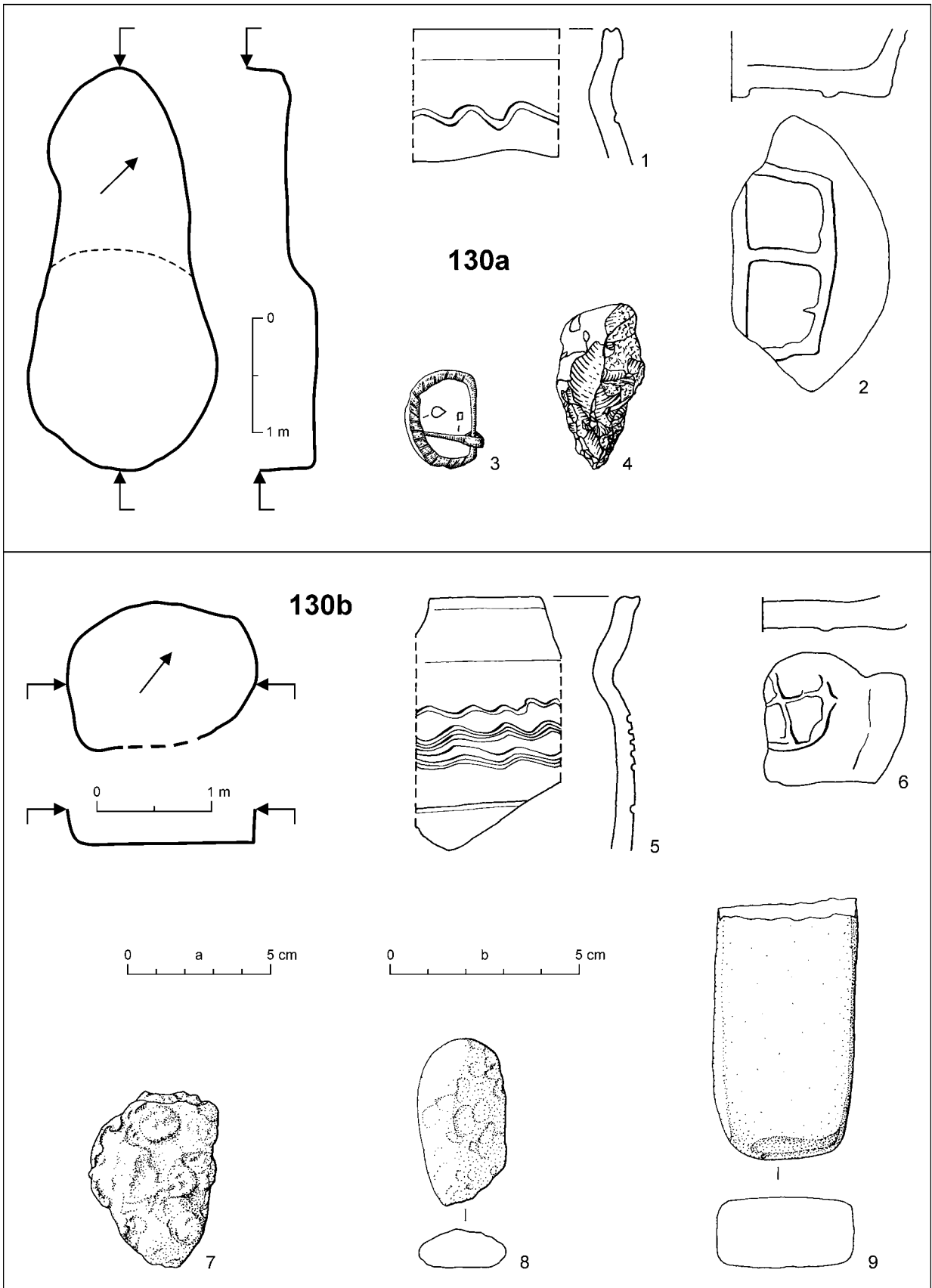
Tab. X. Beckov. Objekty 73, 78 a 110, plány a nálezy. Mierka: a – 1–4, 6–8; b – 5.

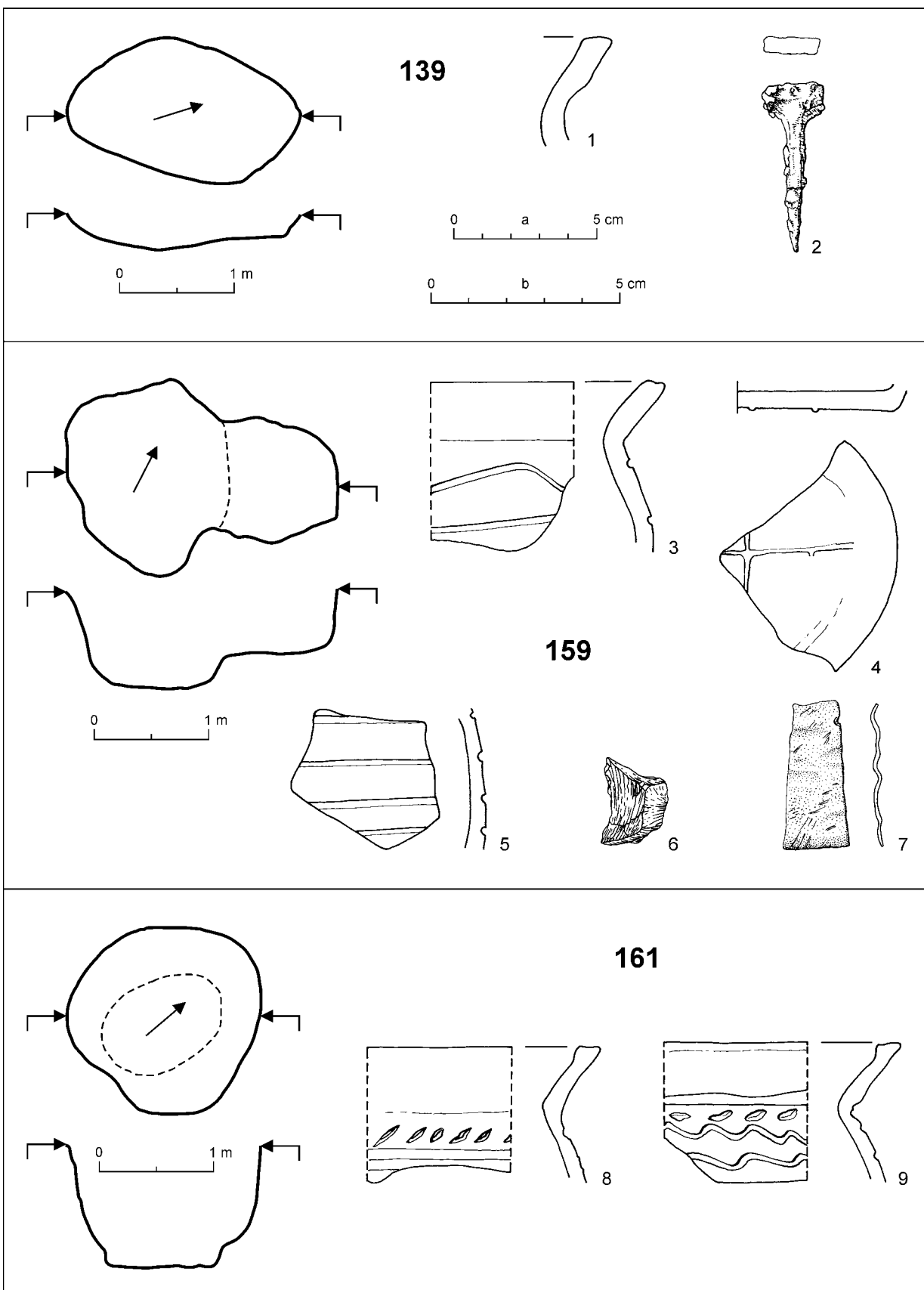
Tab. XI. Beckov. Objekty 85 a 113, plány a nálezy. Mierka: a – 1, 2; b – 3.

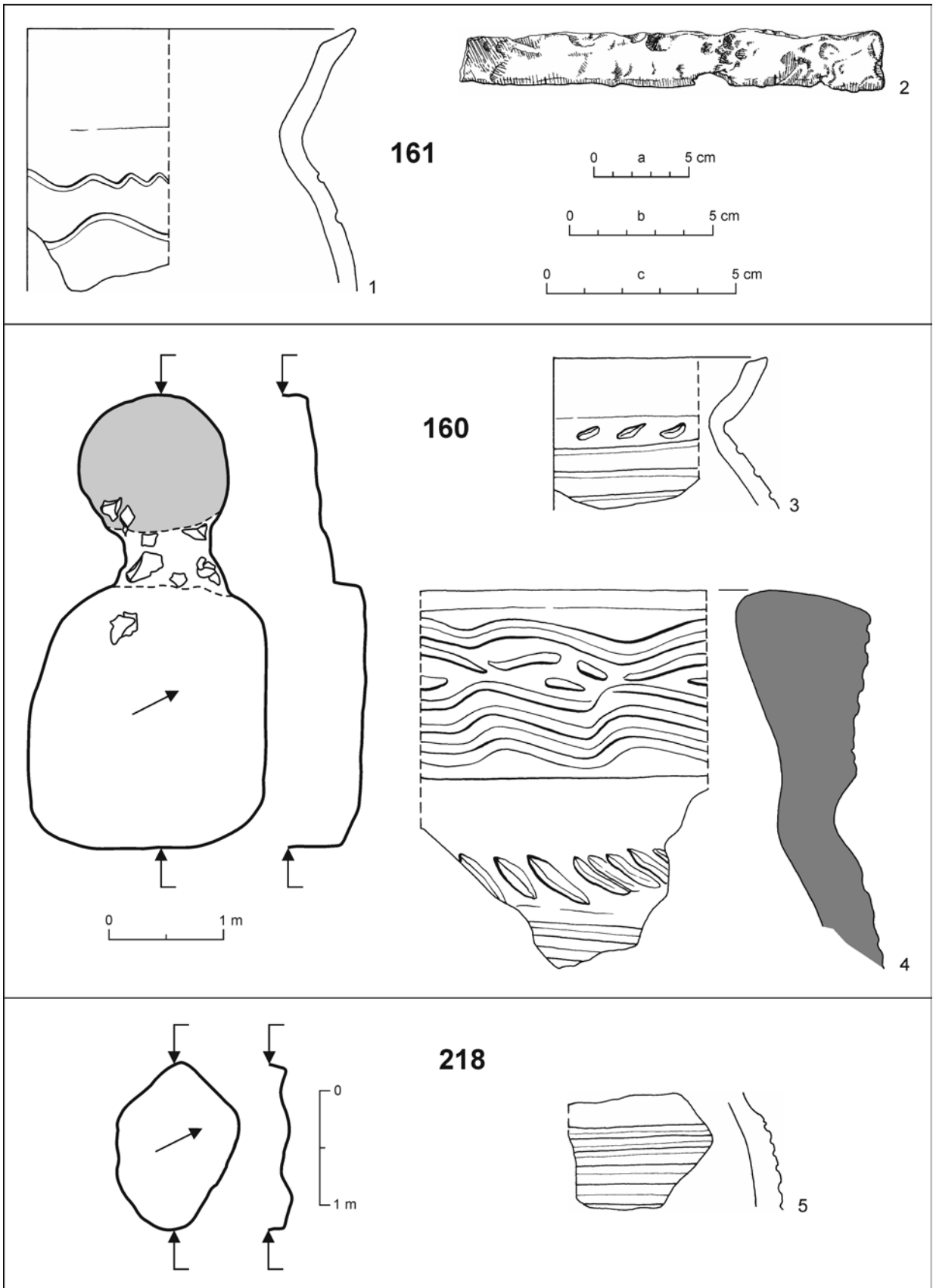
Tab. XII. Beckov. Objekt 113, nálezy; objekt 116, plán a nálezy. Mierka: a – 8; b – 1–5; c – 6, 7.

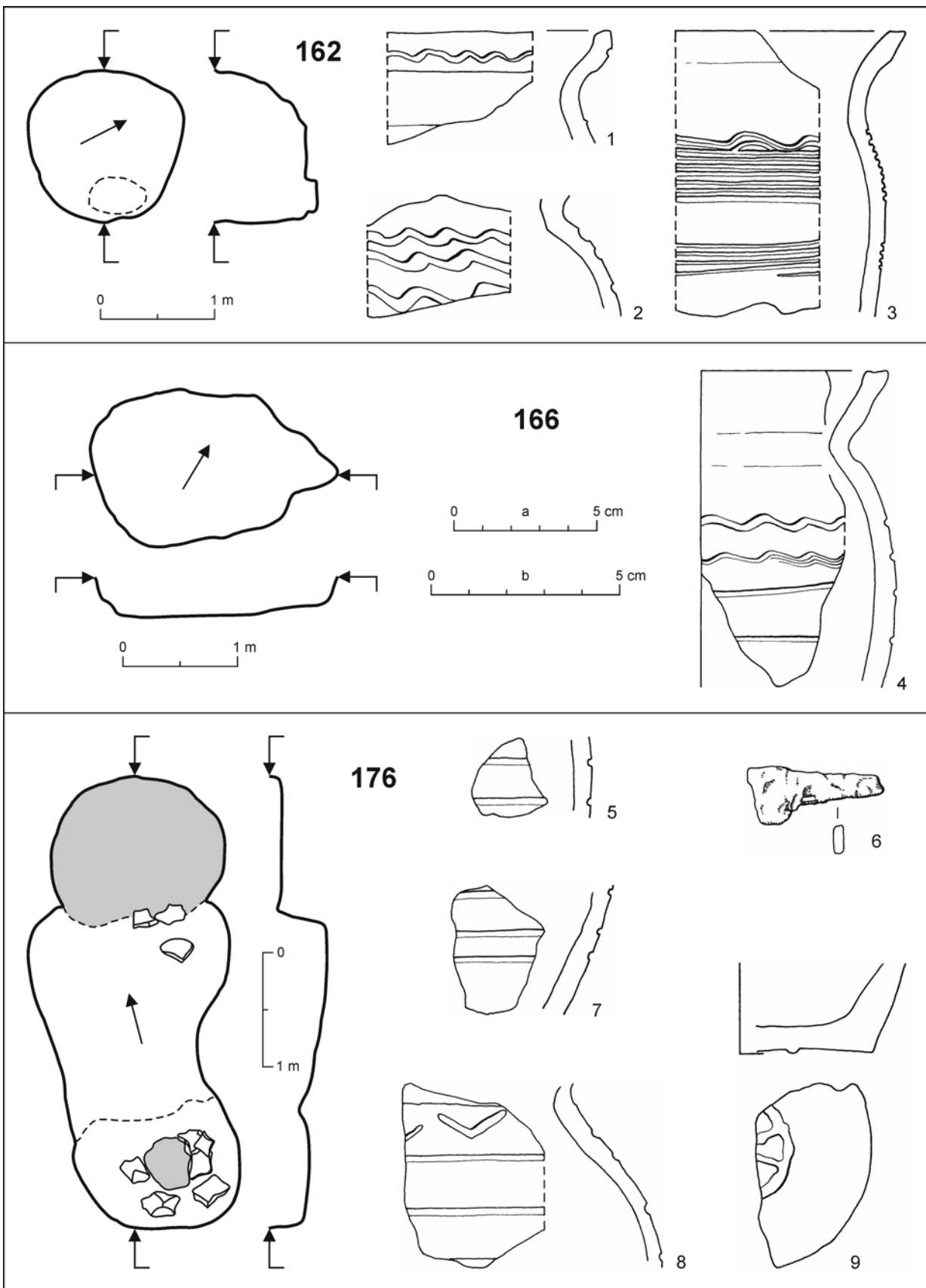
Tab. XIII. Beckov. Objekty 130a a 130b, plány a nálezy. Mierka: a – 1, 2, 5, 6; b – 3, 4, 7–9.

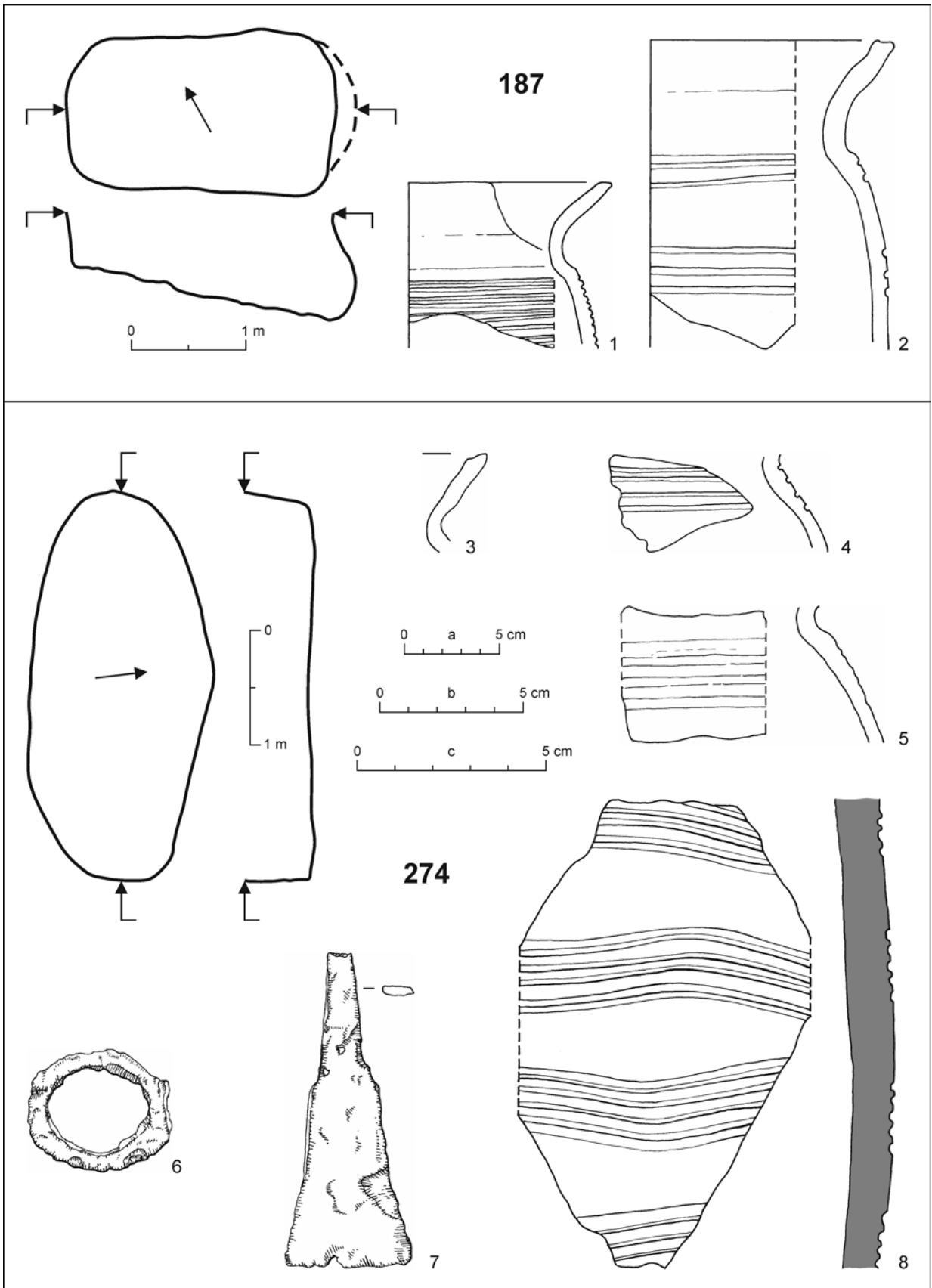
Tab. XIV. Beckov. Objekty 139, 159 a 161, plány a nálezy. Mierka: a – 1, 3–5, 8, 9; b – 2, 6, 7.

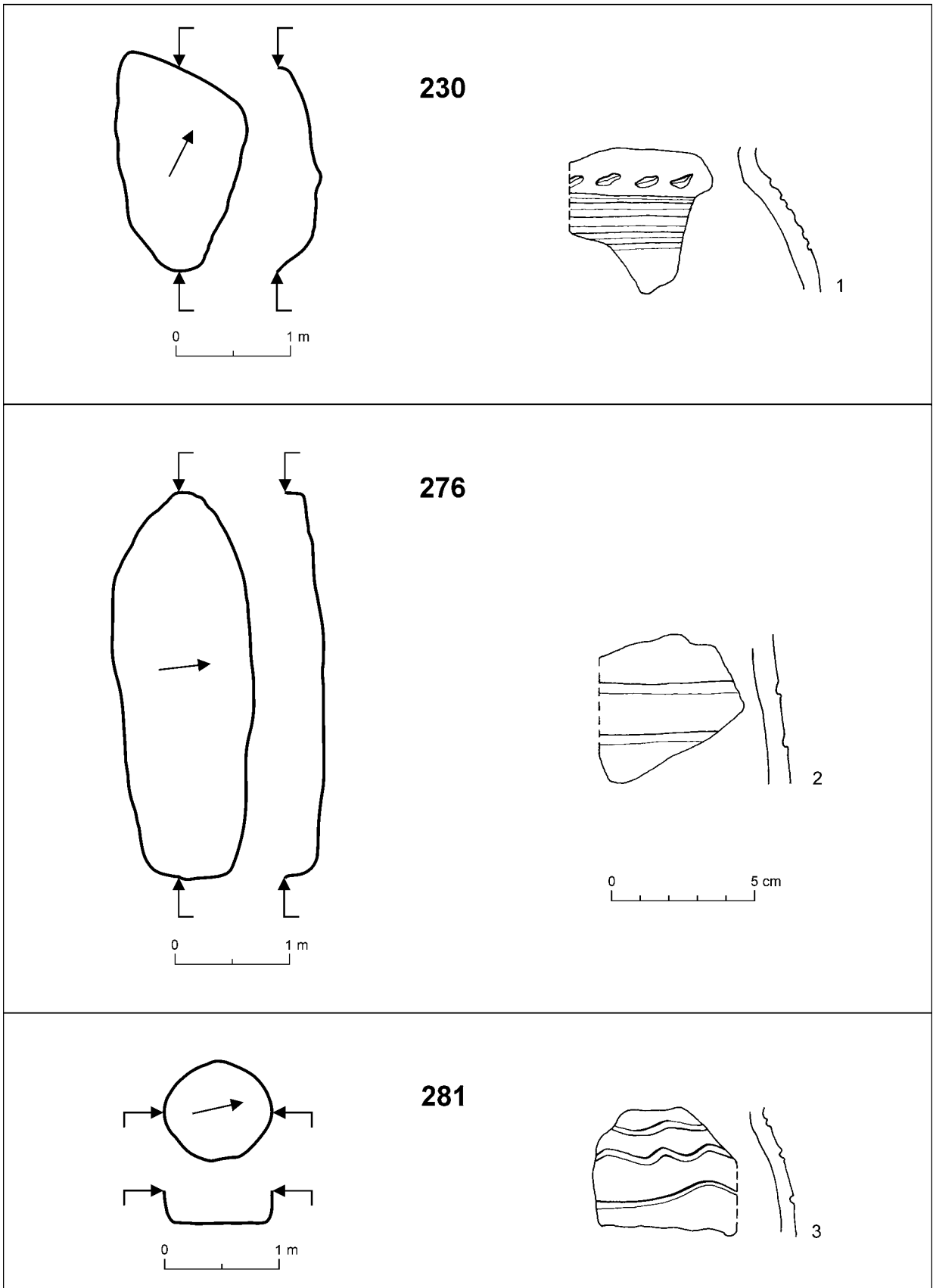
Tab. XV. Beckov. Objekt 161, nálezy; objekty 160 a 218, plány a nálezy. Mierka: a – 4; b – 1, 3, 5; c – 2.

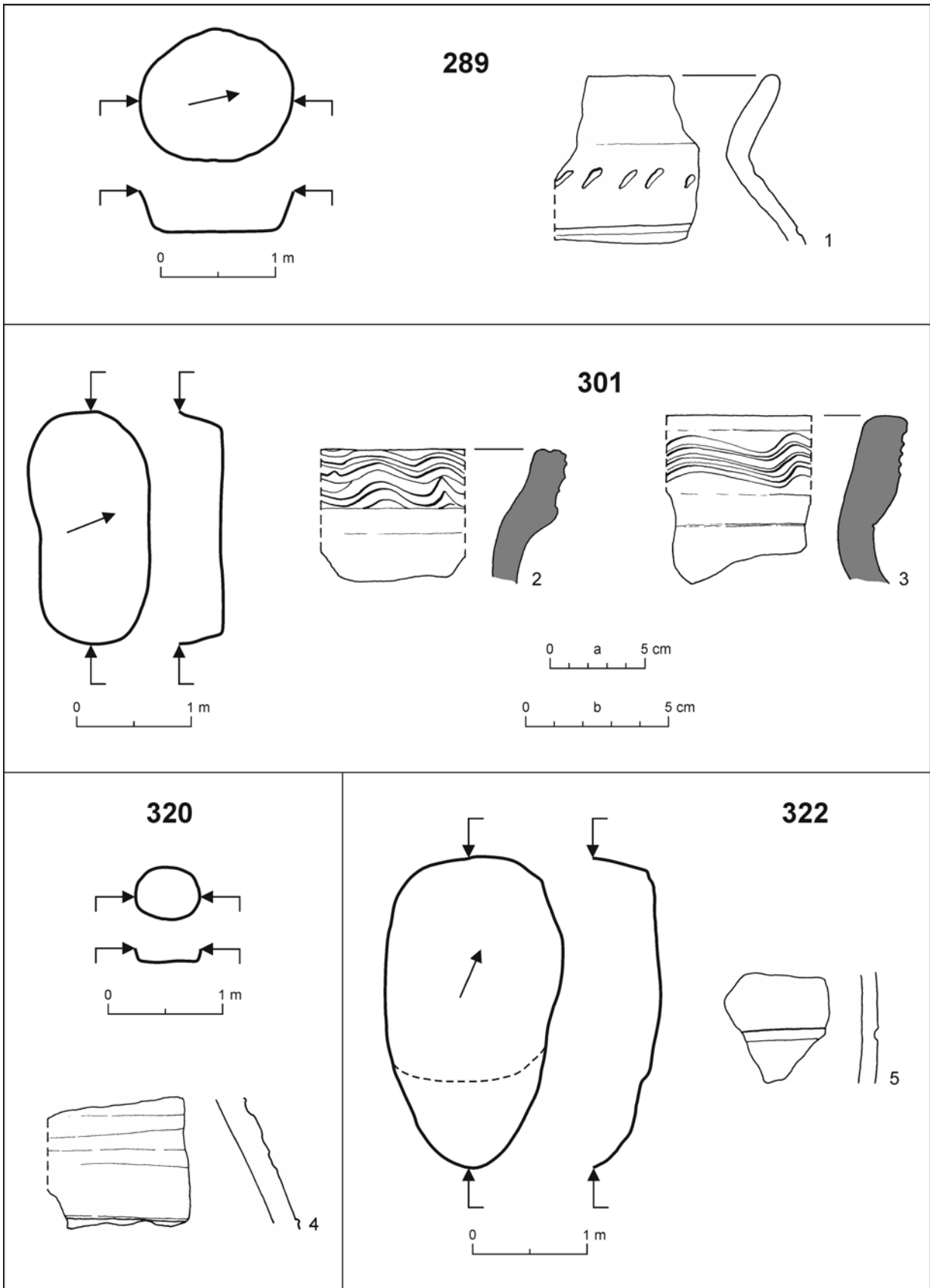
Tab. XVI. Beckov. Objekty 162, 166 a 176, plány a nálezy. Mierka: a – 1–5, 7–9; b – 6.

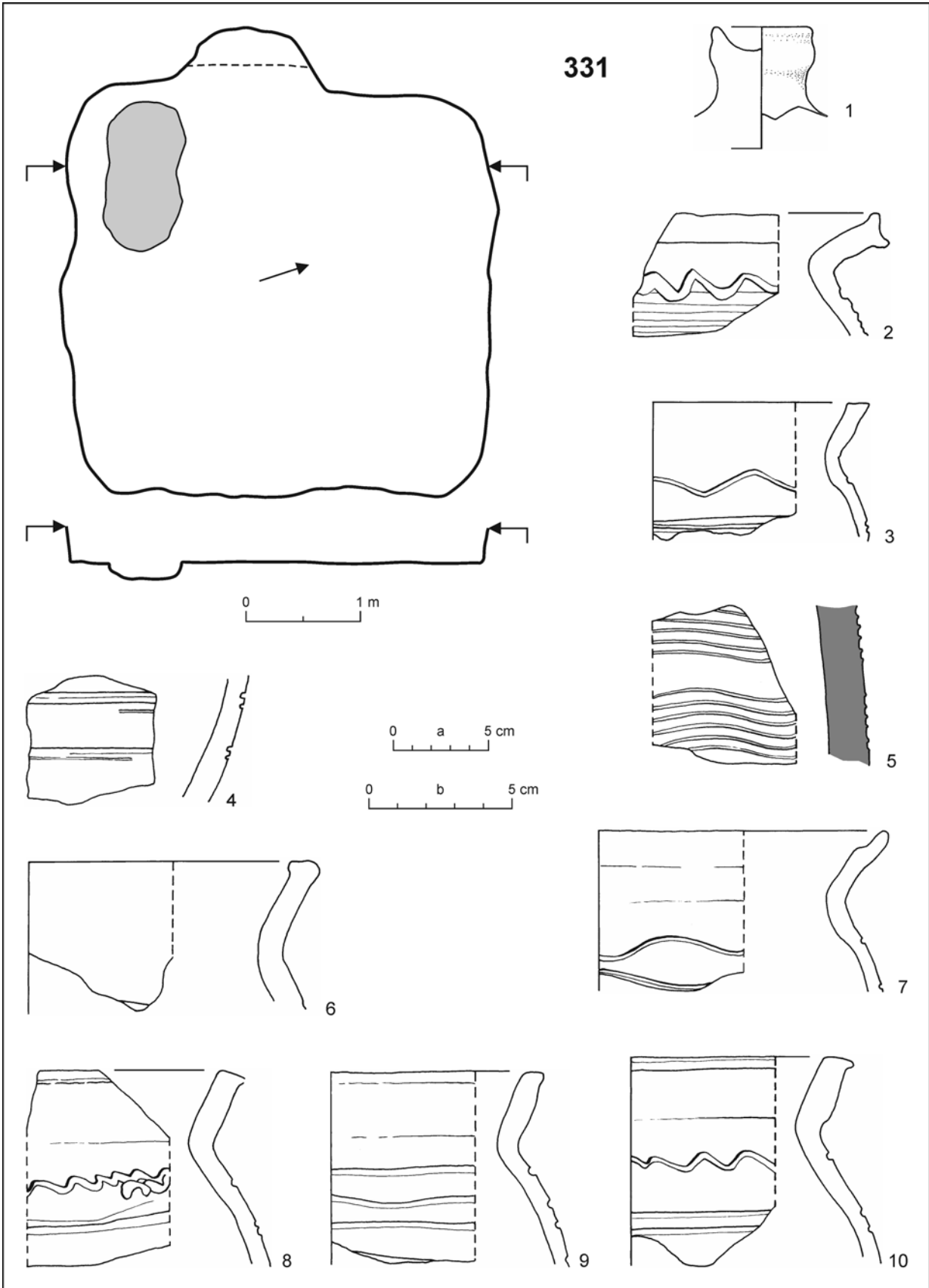
Tab. XVII. Beckov. Objekty 187 a 274, plány a nálezy. Mierky: a – 8; b – 1–5; c – 6, 7.

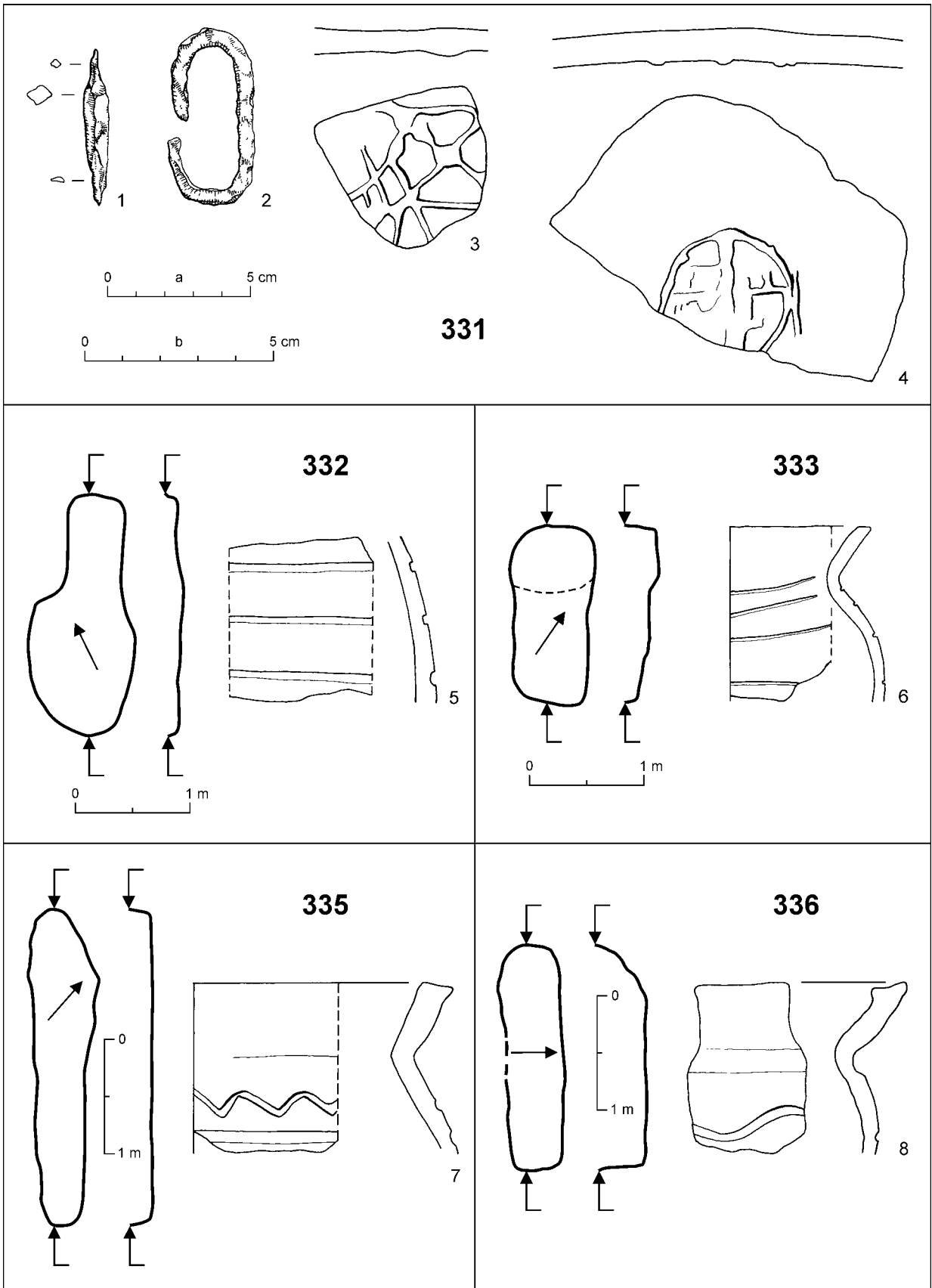
Tab. XVIII. Beckov. Objekty 230, 276 a 281, plány a nálezy.

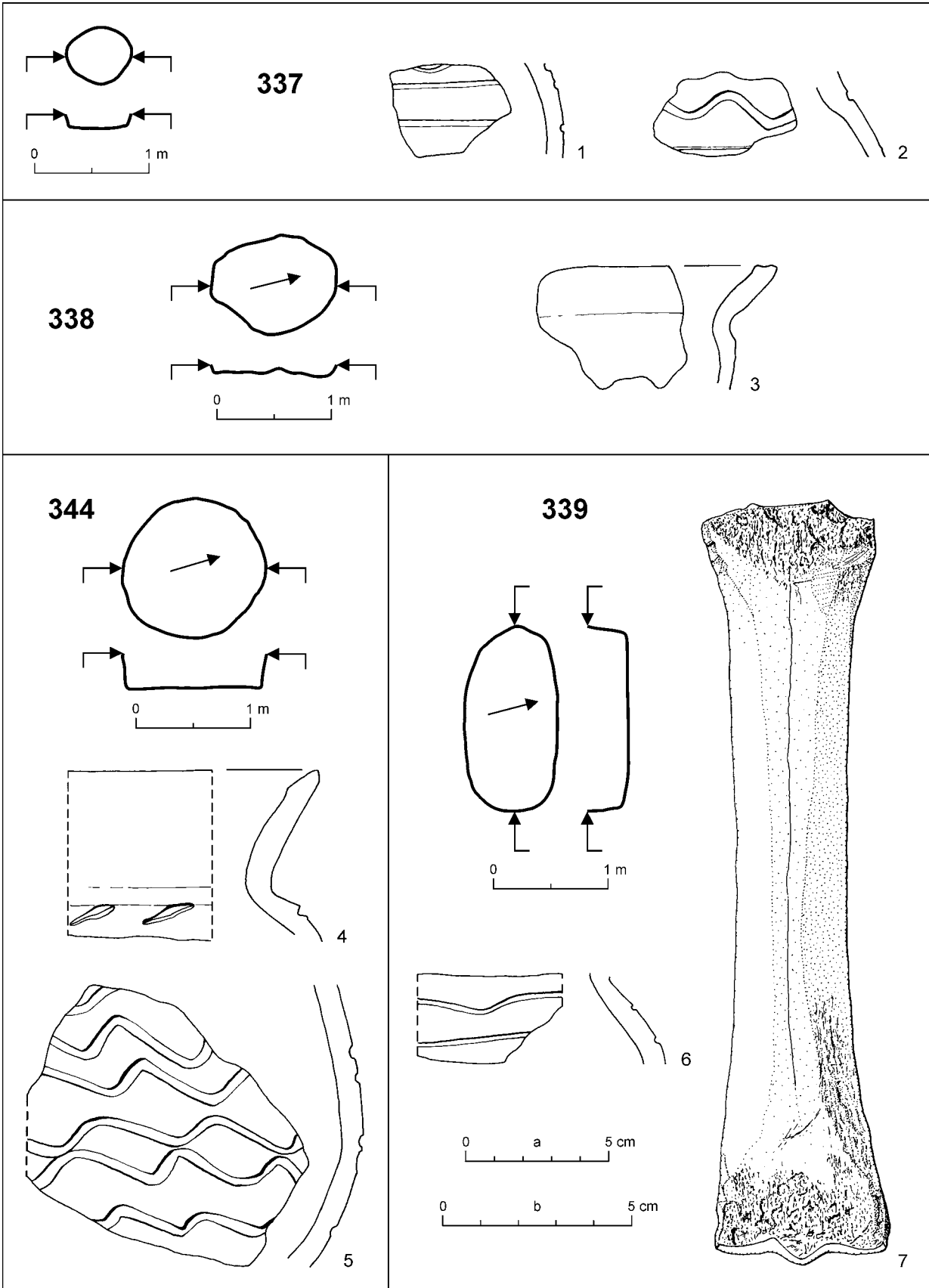
Tab. XIX. Beckov. Objekty 289, 301, 320 a 322, plány a nálezy. Mierka: a – 2, 3; b – 1, 4, 5.

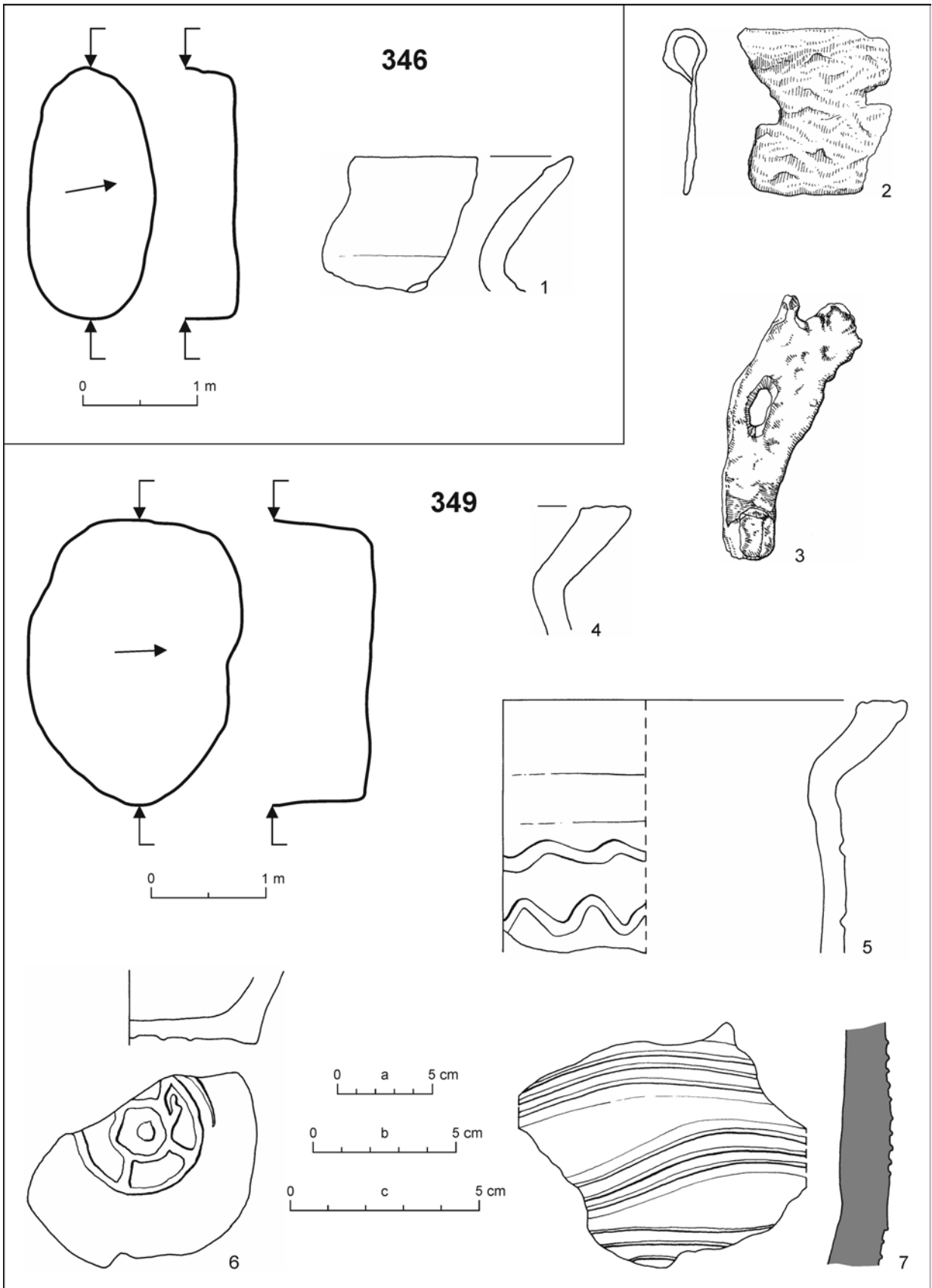
Tab. XX. Beckov. Objekt 331, plán a nálezy. Mierka: a – 5; b – 1–4, 6–10.

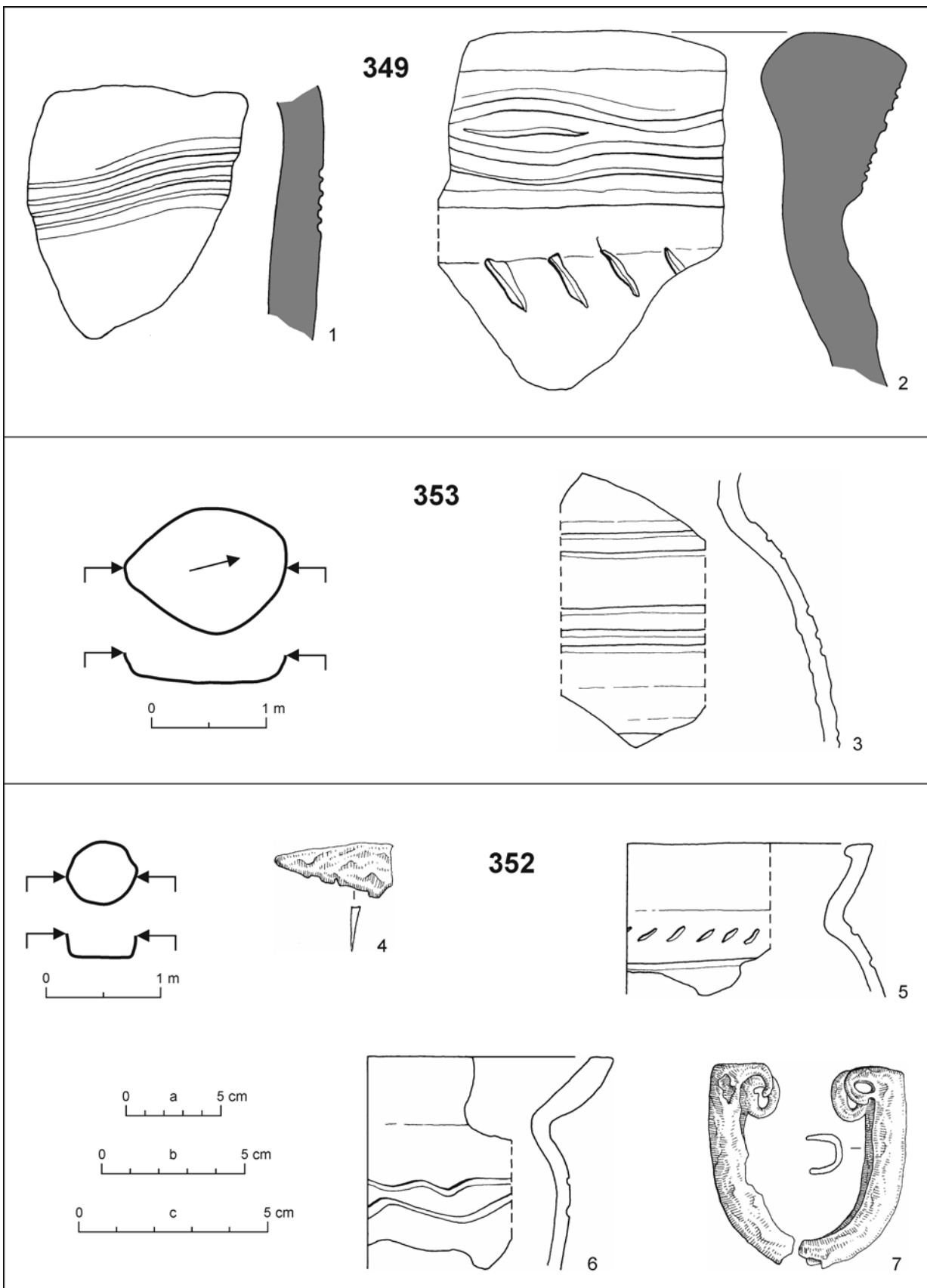
Tab. XXI. Beckov. Objekt 331, nálezy; objekty 332, 333, 335 a 336, plány a nálezy. Mierka: a – 3–8; b – 1, 2.

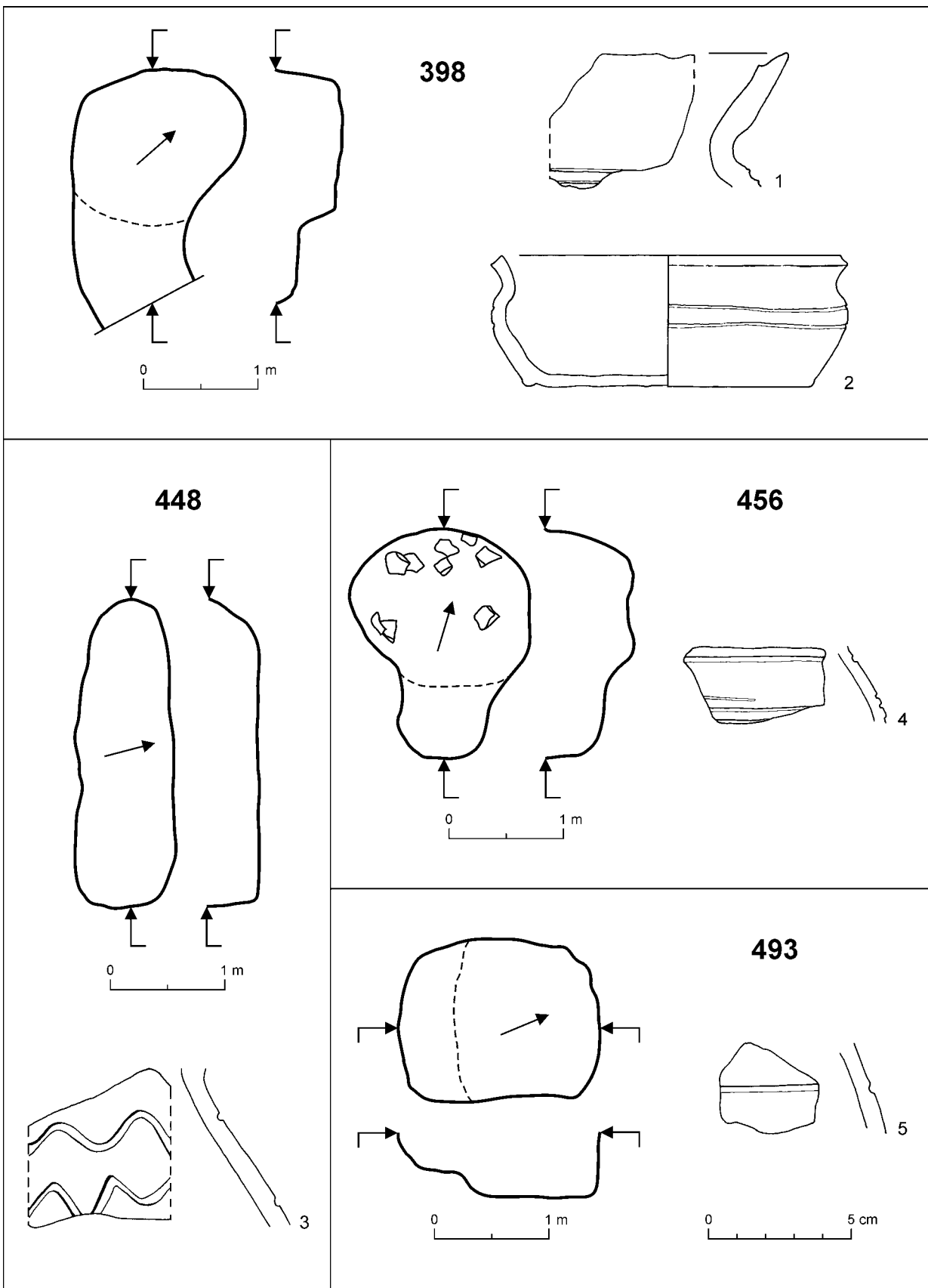
Tab. XXII. Beckov. Objekty 337, 338, 339 a 344, plány a nálezy. Mierka: a - 1-6; b - 7.

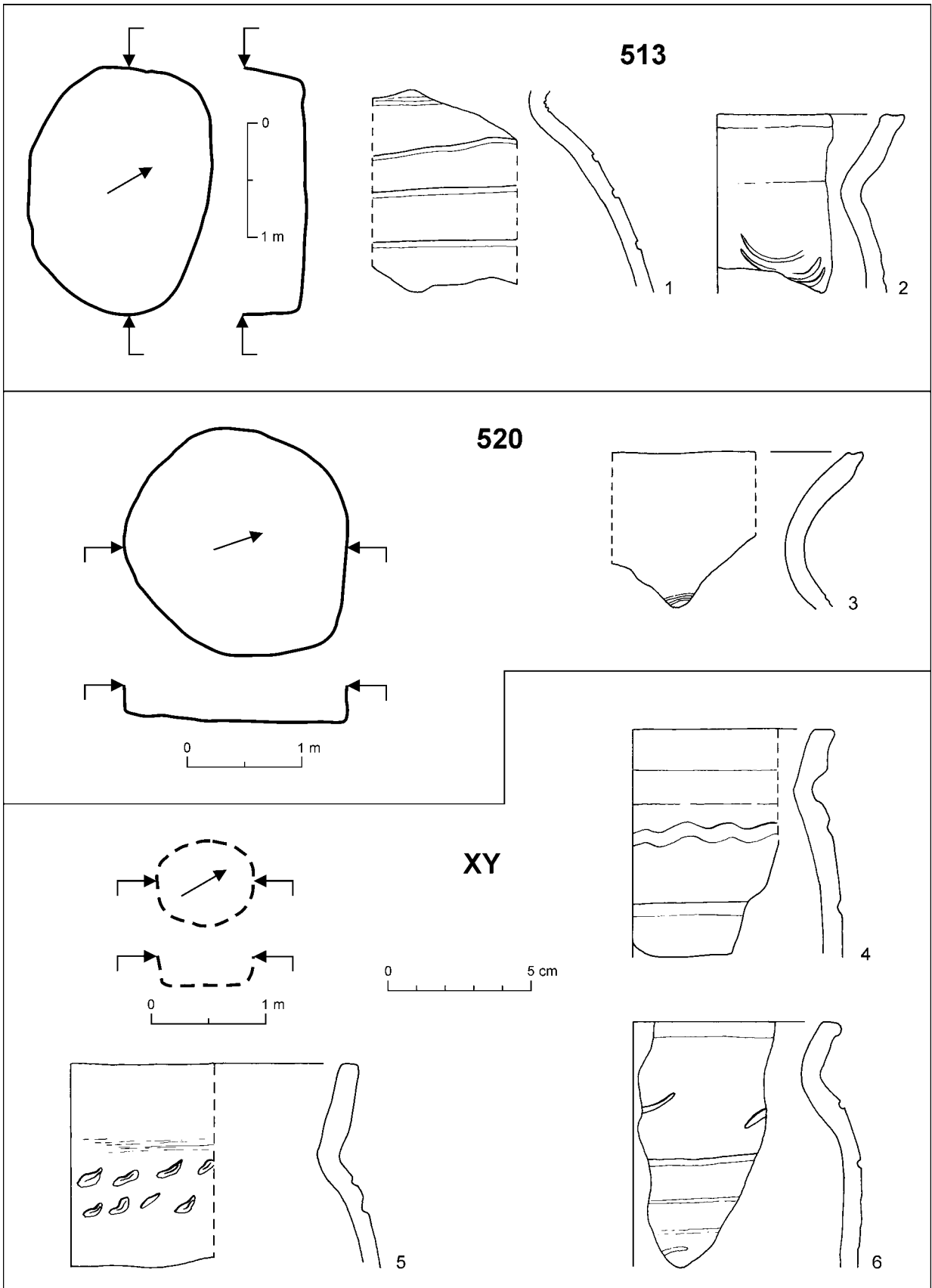
Tab. XXIII. Beckov. Objekty 346 a 349, plány a nálezy. Mierky: a - 7; b - 1, 4-6; c - 2, 3.

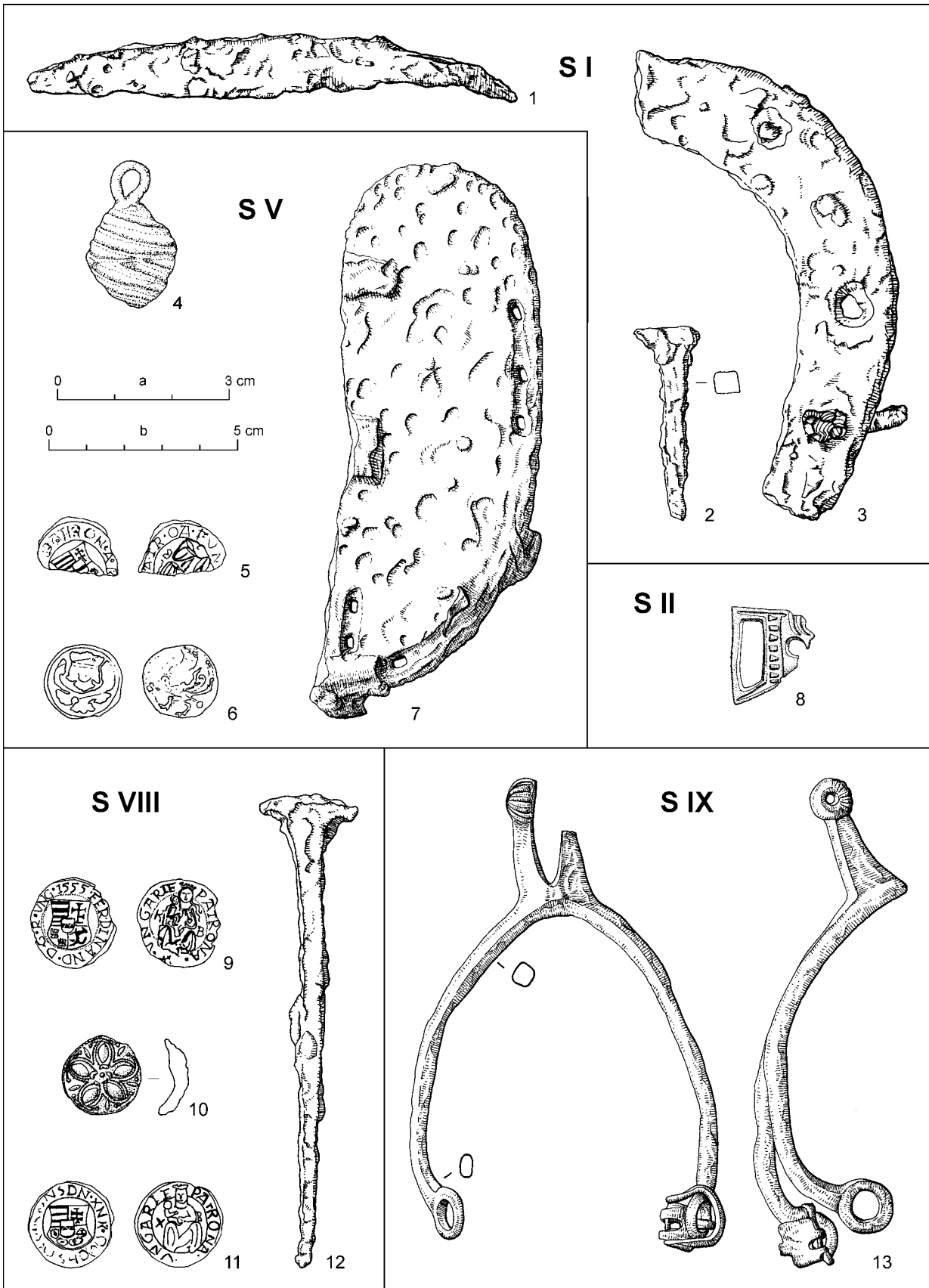
Tab. XXIV. Beckov. Objekt 349, nálezy; objekty 352 a 353, plány a nálezy. Mierky: a - 1, 2; b - 3, 5, 6; c - 4, 7.

Tab. XXV. Beckov. Objekty 398, 448, 456 a 493, plány a nálezy.

Tab. XXVI. Beckov. Objekty 513, 520 a XY, plány a nálezy.

Tab. XXVII. Beckov. S I, S II, S V, S VIII a S IX, nálezy zo sídliskovej vrstvy. Mierka: a – 5, 6, 9, 11; b – 1–4, 7, 8, 10, 12, 13.

LITERATÚRA

- Atlas krajiny 2012 – Atlas krajiny Slovenskej republiky*. Bratislava 2002.
- Baxa 1981 – P. Baxa: Podkúvanie na Slovensku. *Slovenská archeológia* 29, 1981, 425–443.
- Belcredi 2006 – L. Belcredi: *Bystřec. O založení, životě a zániku středověké vsi. Archeologický výzkum zaniklé středověké vsi na Dražanské vrchovině 1975–2005*. Brno 2006.
- Beranová 1980 – M. Beranová: *Zemědělství starých Slovanů*. Praha 1980.
- Beranová/Kubáček 2010 – M. Beranová/A. Kubáček: *Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě*. Praha 2010.
- Bialeková 1958 – D. Bialeková: Záchranný výskum slovan-
ských sídlisk v Nitrianskom Hrádku a Bešeňove, okr. Šurany. *Slovenská archeológia* 6, 1958, 388–413.
- Borzová 2016 – Z. Borzová: *Polnohospodárske náradie časného stredoveku na Slovensku*. Nitra 2016.
- Botík 1998 – J. Botík: Geografické, kultúrno-spoločenské a interetnické súvislosti ľudovej architektúry. In: J. Botík/M. Ruttkay/P. Šalkovský: *Ľudová architektúra a urbanizmus vidieckych sídiel na Slovensku z pohľadu najnovších poznatkov archeológie a etnografie*. Bratislava 1998, 67–101.
- Budinský-Krička 1944 – V. Budinský-Krička: *Prvé staroslovenské radové pohrebištia v Turci a Liptove. Prvé nálezy staroslovenských radových pohrebišť na strednom Slovensku*. Martin 1944.
- Budinský-Krička 1970 – V. Budinský-Krička: Príspevok k poznaniu včasnostredovekej dediny na východnom Slovensku. *Slovenská archeológia* 18, 1970, 167–188.
- Čaplovič 1983 – D. Čaplovič: Stredoveké zaniknuté dedinské osídlenie na východnom Slovensku. *Slovenská archeológia* 31, 1983, 357–413.
- Čaplovič 1997 – D. Čaplovič: Stredoveký dedinský dom v Uhorsku. In: J. Kubková/J. Klápště/M. Ježek/P. Meduna (ed.): *Život v archeologii středověku. Sborník příspěvků věnovaných Miroslavu Richterovi a Zdeňku Smetánkovi*. Praha 1977, 108–116.
- Dostál 1975 – B. Dostál: *Břeclav-Pohansko IV. Velkomoravský velmožský dvorec*. Brno 1975.
- Dresler/Měřínský 2009 – P. Dresler/Z. Měřínský (ed.): *Archeologie doby hradištní v České a Slovenské republice. Archaeologia mediaevalis Moraviae et Silesiana. Supplementum 2*. Brno 2009.
- Dvořáková 2010 – D. Dvořáková: Beckov. In: M. Štefánik/J. Lukačka (zost.): *Lexikon stredovekých miest na Slovensku*. Bratislava 2010, 99–104.
- Frolíková-Kaliszová 2009 – D. Frolíková-Kaliszová: Hrnce, hrnky, hrnečky. In: *Dresler/Měřínský 2009*, 93–98.
- Fusek 2000 – G. Fusek: Torzo stredovekého sídliska v Bielovciach. *Slovenská archeológia* 48, 2000, 101–158.
- Fusek 2009 – G. Fusek: Odtlačky na dnách nádob v Nitře-Šindolke. In: *Dresler/Měřínský 2009*, 99–108.
- Fusek/Spišiak 2005 – G. Fusek/J. Spišiak: Vrcholnostredoveká grafitová keramika z Nitry-Šindolky. *Slovenská archeológia* 53, 2005, 265–336.
- Galuška 2003 – L. Galuška: Zaniklá hrnčířská pec středověkého Veligradu-Starého Města – důsledek vpádu Matouše Čáka Trenčanského na Moravu roku 1315? *Archaeologia historica* 28, 2003, 591–609.
- Goš 1982 – V. Goš: Hrnčířské pece severní Moravy. *Zkoumaní výrobních objektů a technologií archeologickými metodami 2*, 1982, 25–33.
- Goš/Karel 1979 – V. Goš/J. Karel: Slovanské a středověké zásobnice severní Moravy. *Archeologické rozhledy* 31, 1979, 163–175.
- Habovštiak 1961 – A. Habovštiak: Príspevok k poznaniu našej nížinnej dediny v XI.–XIII. storočí. *Slovenská archeológia* 9, 1961, 451–482.
- Habovštiak 1985 – A. Habovštiak: *Stredoveká dedina na Slovensku*. Bratislava 1985.
- Hajnalová, M./Mihályiová 2005 – M. Hajnalová/J. Mihályiová: *Beckov-Pažitné. Nálezová správa archeobotanická. AÚ SAV 15797/05*. Nitra 2005.
- Hajnalová, E./Hunková/Šteffek 1993 – E. Hajnalová/E. Hunková/J. Šteffek: Nálezy organických zvyškov získaných preplavovaním a analýzou odtlačkov. In: Hanuliak/Kuzma/Šalkovský: *Mužla-Čenkov I. Osídlenie z 9.–12. storočia*. Nitra 1993, 101–134.
- Hanuliak 1989 – M. Hanuliak: Praveké, včasnostredoveké a stredoveké osídlenie v Chľabe. *Slovenská archeológia* 37, 1989, 151–212.
- Hanuliak 1992 – M. Hanuliak: Rozdiely v stavebnej podobe objektov na sídlisku 9.–12. storočia v Chľabe a ich význam. *Archaeologia historica* 17, 1992, 337–347.
- Hanuliak 2007 – M. Hanuliak: Vrcholnostredoveká osada v Beckove. *Archaeologia historica* 32, 2007, 335–349.
- Hanuliak 2008 – M. Hanuliak: Stredoveké sídlisko v Senci-Svätom Martine. *Slovenská archeológia* 56, 2008, 293–399.
- Hanuliak 2015 – M. Hanuliak: Včasnostredoveké osídlenie v Beckove. *Slovenská archeológia* 63, 2015, 115–149.
- Hanuliak 2016 – M. Hanuliak: Sídliská z 8.–10. storočia v Chľabe. *Slovenská archeológia* 64, 2016, 95–143.
- Hanuliak/Kuzma 2012 – M. Hanuliak/I. Kuzma: Vrcholnostredoveká osada v Mužle-Čenkove. *Archaeologia historica* 37, 2012, 257–272.
- Hanuliak/Kuzma 2015 – M. Hanuliak/I. Kuzma: *Mužla-Čenkov II. Osídlenie z 9.–13. storočia*. Nitra 2015.
- Hanuliak/Kuzma/Šalkovský 1993 – M. Hanuliak/I. Kuzma/P. Šalkovský: *Mužla-Čenkov I. Osídlenie z 9.–12. storočia*. Nitra 1993.
- Hanuliak/Mináč/Pavúk 2008 – M. Hanuliak/V. Mináč/J. Pavúk: Vrcholnostredoveká dedina zo Slovenskej Novej Vsi a Zelenča. *Slovenská archeológia* 56, 2008, 103–146.
- Hanuliak/Nešporová 2001 – M. Hanuliak/T. Nešporová: Rekonštrukcia stredovekého osídlenia v Skalke nad Váhom. *Archaeologia historica* 26, 2001, 325–342.
- Hanuliak/Varsik 2005 – M. Hanuliak/V. Varsik: Určujúce charakteristiky osídlenia vo Vlčkovciach. *Slovenská archeológia* 53, 2005, 133–168.
- Hanuliak/Vladár 2008 – M. Hanuliak/J. Vladár: Veľkomoravské sídlisko z Branča. *Slovenská archeológia* 56, 2008, 81–102.
- Havrda/Matějková 2014 – J. Havrda/K. Matějková: Hrnčíři ve středověké Praze. Výsledky výzkumu výrobních zařízení z Malé Strany v kontextu dosavadních poznatků. *Archaeologia historica* 39, 2014, 23–51.

- Hoch 2015 – A. Hoch: Dřevěné artefakty. In: *Plaček/Dejmal 2015*, 252–279.
- Hoššo 1981–1982 – J. Hoššo: Značky na keramike vrcholného stredoveku a novoveku. *Zborník Filozofickej fakulty Univerzity Komenského. Historica* 32–33, 1981–1982, 19–34.
- Hoššo 1983 – J. Hoššo: Prehľad vývoja stredovekej keramiky na Slovensku. *Archaeologia historica* 8, 1983, 215–233.
- Hrubý 1965 – V. Hrubý: *Staré Město. Velkomoravský Velehrad*. Praha 1965.
- Hunka/Kolníková 2006 – J. Hunka/E. Kolníková: Prírastky mincí v Archeologickom ústave SAV v roku 2004. *AVANS* 2004, 2006, 98–102.
- Huszár 1979 – L. Huszár: *Münzkatalog Ungarn von 1000 bis Heute*. München – Budapest 1979.
- Cheben 1987 – I. Cheben: Výskum neolitického sídliska v Patinciach. *AVANS* 1986, 1987, 51, 52.
- Cheben 1988 – I. Cheben: Ukončenie výskum v Patinciach. *AVANS* 1987, 1988, 54, 55.
- Cheben 2003 – I. Cheben: Hrobové a sídliskové nálezy z Trenčína-Biskupíc. *AVANS* 2002, 2003, 65–67.
- Cheben/Bielich 2006 – I. Cheben/M. Bielich: Stredoveké nálezy z Beckova. *AVANS* 2004, 2006, 105, 106.
- Janiš/Senkýřová 2004 – D. Janiš/J. Senkýřová: Hranice statků a pozemků – jejich zachycování v písemných (právných) pramenech. *Archaeologia historica* 29, 2004, 193–202.
- Johnová 1986 – H. Johnová: *Šperk*. Bratislava 1986.
- Kavánová 1995 – B. Kavánová: Knochen- und Geweihindustrie in Mikulčice. In: F. Daim/L. Poláček (Hrsg.): *Studien zum Burgwall von Mikulčice I*. Brno 1995, 113–378.
- Kaźmieczyk 1978 – J. Kaźmieczyk: *Podkowy na Ślasku w X–XI wieku. Studia z dziejów kultury materialnej*. Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1978.
- Klápště 2005 – J. Klápště: *Proměna českých zemí ve středověku*. Praha 2005.
- Kočár/Kočárová 2015 – P. Kočár/R. Kočárová: Rostlinné zbytky. In: *Plaček/Dejmal 2015*, 122–145.
- Kodoňová/Tóthová 1995 – M. Kodoňová/Š. Tóthová: *Hrad Beckov. Výsledky výskumu národnej kultúrnej pamiatky*. Bratislava 1995.
- Koch 1994 – B. Koch: *Corpus nummorum Austriacum I. Mittelalter*. Wien 1994.
- Kostrouch 2009 – F. Kostrouch: Středověké dýchové misky z Olomouce. *Archaeologia historica* 34, 483–499.
- Koňšová 2004 – P. Koňšová: Ku klasifikácii vrcholnostredovekých ostrôh z územia Slovenska (12.–15. storočie). *Archaeologia historica* 29, 2004, 523–547.
- König 2014 – T. König: *Nitra-Mlyny. Stredoveké osídlenie lokality*. Bratislava 2014.
- Krajč 1982 – R. Krajč: Výzkum keramické pece v Táboře. *Archeologické rozhledy* 34, 1982, 269–277.
- Krajč 2003 – R. Krajč: *Kovárna v Sezimově Ústí a analýza výrobků ze železa. Archeologie středověkého poddanského města 3. Díl I., II*. Praha – Sezimovo Ústí – Tábor 2003.
- Krupica 1978 – O. Krupica: Stredoveké Krásno. *Západné Slovensko* 5, 1978, 169–333.
- Kudrnáč 1970 – J. Kudrnáč: *Klučov. Staroslovanské hradiště ve středních Čechách*. Praha 1970.
- Loskotová/Procházka 1996 – I. Loskotová/R. Procházka: Keramik von Brno des 12./13. Jahrhunderts. *Pravěk. Nová řada* 6, 1996, 199–238.
- Lukačka 2004 – J. Lukačka: Ohraničovanie majetkových celkov v stredoveku. *Archaeologia historica* 29, 2004, 61–65.
- Lukačka 2010 – J. Lukačka: Nové Mesto nad Váhom. In: M. Štefánik/J. Lukačka (zost.): *Lexikon stredovekých miest na Slovensku*. Bratislava 2010, 307–311.
- Marsina 1986 – R. Marsina: Obdobie rozvinutého feudalizmu. Na prahu vrcholného feudalizmu. In: R. Marsina (zost.): *Dejiny Slovenska I*. Bratislava 1986, 226–382.
- Marsina/Marek 2008 – R. Marsina/M. Marek: *Tatársky vpád*. Budmerice 2008.
- Měřínský 1985 – Z. Měřínský: *Velkomoravské kostrové pohřebiště ve Velkých Bílovicích*. Brno 1985.
- Miňo 2010 – M. Miňo: Príspevok k životu v stredovekom vojenskom tábore. *Archaeologia historica* 35, 2010, 81–94.
- Nekuda 1975 – V. Nekuda: *Pfaffenschlag. Zaniklá středověká ves u Slavonic*. Brno 1975.
- Nekuda 1985 – V. Nekuda: *Mstěnice. Zaniklá středověká ves I. Hrádek – torz – dvůr – předsunutá opevnění*. Brno 1985.
- Nekuda 1990 – V. Nekuda: Vybavení a provoz venkovské domácnosti ve středověku. *Archaeologia historica* 15, 1990, 7–17.
- Nekuda 2000 – V. Nekuda: *Mstěnice 3. Zaniklá středověká ves u Hrotovic. Raně středověké sídliště*. Brno 2000.
- Nekuda 2004 – V. Nekuda: Das frühmittelalterliche Dorf in Ostmitteleuropa. *Archaeologia historica* 29, 2004, 365–414.
- Nevizánsky 1982 – G. Nevizánsky: Príbytky s jazykovitým vchodovým výklenkom v Kameníne. *Castrum Novum* 1, 1982, 63–75.
- Plaček/Dejmal 2015 – M. Plaček/M. Dejmal (ed.): *Veselí nad Moravou. Středověký hrad v říční nivě*. Brno 2015.
- Polla 1962 – B. Polla: *Stredoveká zaniknutá osada na Spiši (Zalužany)*. Bratislava 1962.
- Polla 1986 – B. Polla: *Košice-Krásna. K stredovekým dejinám Krásnej nad Hornádom*. Košice 1986.
- Procházka/Peška 2007 – R. Procházka/M. Peška: Základní rysy vývoje brněnské keramiky ve 12.–13./14. století. *Přehled výzkumů* 48, 2007, 143–299.
- Rappoport 1975 – P. A. Rappoport: Drevnerusskoje žilišče. In: *Drevneje žilišče narodov Vostočnoj Evropy*. Moskva 1975.
- Richter 1982 – M. Richter: *Hradištko Davle – městečko ostrovského kláštera*. Praha 1982.
- Ruttkay 1989 – M. Ruttkay: Výskum stredovekého osídlenia v Bajči. *Archaeologia historica* 14, 1989, 299–305.
- Ruttkay 1990 – M. Ruttkay: Pece na ranostredovekých sídliskách juhozápadného Slovenska. *Archaeologia historica* 15, 1990, 337–348.
- Ruttkay 1992 – M. Ruttkay: Sídlisko z 10.–11. stor. v Sľažanoch, okres Nitra. *Archeologické rozhledy* 44, 1992, 593–610.
- Ruttkay 1995 – M. Ruttkay: Príspevok k poznaniu stredovekej keramiky na juhozápadnom Slovensku. *Archaeologia historica* 20, 1995, 563–585.
- Ruttkay 1996 – M. Ruttkay: Die Grundveränderungen in der Keramikproduktion in 12.–14. Jh. in der Westslowakei. *Pravěk. Nová řada* 6, 1996, 261–284.

- Ruttkay 1997 – M. Ruttkay: Vykurovacie zariadenia v domoch na ranostredovekých sídliskách západného Slovenska. In: P. Michna/R. Nekuda/J. Unger (ed.): *Z pravěku do středověku. Sborník k 70. narozeninám L. Nekudu*. Brno 1997, 237–249.
- Ruttkay 1998 – M. Ruttkay: Dedina a dom vo vrcholnom a neskorom stredoveku. In: *Ludová architektúra a urbanizmus vidieckych sídiel na Slovensku z pohľadu najnovších poznatkov archeológie a etnografie*. Bratislava 1998, 37–66.
- Ruttkay 1999 – M. Ruttkay: Výskum stredovekých dedinských sídlisk na Slovensku (Stav a perspektívy). *Archaeologia historica* 24, 7–40.
- Ruttkay 2002 – M. Ruttkay: Mittelalterliche Siedlung und Gräberfeld in Bajč-Medzi kanálmi (Vorbericht). *Slovenská archeológia* 50, 2002, 245–322.
- Ruttkay/Cheben 1992 – M. Ruttkay/I. Cheben: Včasnostredoveké sídlisko a pohrebisko v Bini. *Slovenská archeológia* 40, 1992, 109–134.
- Ruttkay/Ruttkayová/Bielich/Zajacová/Nemergut 2016 – M. Ruttkay/J. Ruttkayová/M. Bielich/B. Zajacová/A. Nemergut: Sídlisko z 10.–12. storočia v Nitre-Janíkovciach. *Archaeologia historica* 41, 2016, 41–56.
- Ruttkayová/Ruttkay 2002 – J. Ruttkayová/M. Ruttkay: Záchraný výskum stredovekej osady v Zlatých Moravciach. *Archaeologia historica* 27, 2002, 447–461.
- Sedláčková 2015 – L. Sedláčková: Středověká keramika. In: *Plaček/Dejmal 2015*, 188–211.
- Slivka 1980 – M. Slivka: Stredoveké hutníctvo a kováčstvo na východnom Slovensku. 2. časť. *Historica Carpatica* 12, 1980, 218–288.
- Slivka 1984 – M. Slivka: Parohová a kostená produkcia na Slovensku v období feudalizmu. *Slovenská archeológia* 32, 1984, 377–429.
- Snášil 1971 – R. Snášil: Záblačany, okres Uherské Hradiště. In: R. Snášil (sest.): *Zaniklé středověké vesnice v ČSSR ve světle archeologických výzkumů 1. Uherské Hradiště 1971*, 89–116.
- Snášil 1982 – R. Snášil: Hrnčířská pec z trhové vsi Veligradu. In: *Zkoumaní výrobních objektů a technologií archeologickými metodami 2*, 1982, 3–24.
- Szóke 1992 – B. M. Szóke: 7 és 9. századi településmaradványok Nagykanizsán. *Zalai Múzeum* 4, 1992, 129–167.
- Šalkovský 2001 – P. Šalkovský: *Häuser in der frühmittelalterlichen slawischen Welt*. Nitra 2001.
- Šalkovský 2007 – P. Šalkovský: Stredoeneolitické a včasnostredoveké sídlisko v Čataji. *Študijné zvesti AÚ SAV* 42, 2007, 263–276.
- Šalkovský/Vlkolinská 1987 – P. Šalkovský/I. Vlkolinská: Včasnostredoveké a vrcholnostredoveké sídlisko v Komjaticiach. *Študijné zvesti AÚ SAV* 23, 1987, 127–172.
- Takács 1998 – M. Takács: Dörfliche Siedlungen der Árpádenzeit (10.–13. Jh.) in Westungarn. In: J. Fridrich/J. Klápště/Z. Smetánka/P. Sommer (ed.): *Ruralia II. Conference Ruralia II – Spa, 1st–7th september 1997*. Památky archeologické. Supplementum 11. Praha 1998, 181–191.
- Točík 1992 – A. Točík: Materiály k dejinám južného Slovenska v 7.–14. storočí. *Študijné zvesti AÚ SAV* 28, 1992, 5–248.
- Toranová 1976 – E. Toranová: *Šperkárstvo na Slovensku*. Bratislava 1976.
- Uličný 2004 – F. Uličný: Vpády Mongolov na Slovensko v roku 1241. *Vojenská história* 3, 2004, 3–20.
- Unger 1994 – J. Unger: *Koválov. Šlechtické sídlo z 13. století na Moravě*. Brno 1994.
- Váňa 1973 – Z. Váňa: Značky na keramice ze slovanských hradišť v Zabušanech a Bílině, okr. Teplice. *Archeologické rozhledy* 25, 1973, 196–217.
- Vágner 2007 – Zs. Vágner: Overview of medieval pottery kiln types of the Carpatian basin. In: J. Klápště/P. Sommer (ed.): *Ruralia VI. Conference VI, 22nd–29th september 2005 – Dobogókő. Brepols 2007*, 83–101.
- Varadzin 2007 – L. Varadzin: Značky na dnech keramických nádob ze Staré Boleslavi. *Archeologické rozhledy* 59, 2007, 53–79.
- Varsik/Hanuliak/Kovář 2006 – V. Varsik/M. Hanuliak/B. Kovář: Záchraný výskum v Beckove. *AVANS 2004*, 2006, 204–211.
- Vignatiová 1992 – J. Vignatiová: *Břeclav-Pohansko II. Slovanské osídlení jižního předhradí*. Brno 1992.
- Vlkolinská 2007 – I. Vlkolinská: Torzo stredovekej dediny v Beluši. *Slovenská archeológia* 55, 2007, 23–107.
- Vlkolinská 2008 – I. Vlkolinská: Pozícia stredovekej osady v Beluši voči územiu Moravy. In: L. Galuška/P. Kouřil/J. Mitáček (ed.): *Východní Morava v 10. až 14. století*. Brno 2008, 287–295.
- Vojteček 2014 – M. Vojteček: *Středověká dedina na severozápadnom Slovensku*. Dizertačná práca. Nitra 2014. Nepublikované.
- Zatloukal 2000 – R. Zatloukal: Archeologické doklady hrnčířství ve 13. až první polovině 16. století na Moravě a ve Slezsku. *Archeologia technica* 11, 2000, 60–74.

Rukopis prijatý 30. 1. 2018

Abstract translated by *Ludmila Hanuliaková*
Zusammenfassung übersetzt von *Lubomír Novotný*

PhDr. Milan Hanuliak, DrSc.
Archeologický ústav SAV
Akademická 2
SK – 949 21 Nitra
milan.hanuliak@savba.sk

Mittelalterliche Siedlung aus dem 13. Jahrhundert in Beckov

Milan Hanuliak

ZUSAMMENFASSUNG

Im südlichen Teil des Katasters von Beckov (Bezirk Nové Mesto nad Váhom) liegt eine polykulturelle Fundstelle. Sie befindet sich in der Flur Pažitné. Ihr Niveau ist im Inundationsmilieu des Flusses Váh (Waag) mäßig erhöht. Von dem Fundort mit einem Ausmaß von 1 ha wurde im Jahr 2004 fast die gesamte Fläche, liegende neben dem neuzeitlichen Meierhof Ráta (Abb. 1), untersucht. Auf dem Gesamtplan sind nur die Objekte aus dem hohen Mittelalter (Abb. 2) markiert. Anhand des Grundrisses, des Profils, der Ausmaße und der vorausgesetzten Art der Nutzung können ihre Vertreter in sechs Gruppen mit einer unterschiedlichen Zahl der Repräsentanten eingereiht werden (Abb. 3).

Die bedeutendste Gruppe bilden die in der Siedlungsansammlung C (Abb. 1; Tab. 1) platzierten Bauten. Zu ihnen gehören zwei Grubenhäuser 52 und 311 (Taf. VIII; XX). Zu mehreren verwandten Merkmalen der Wohnstätten gehören der Grundriss, seine Ausmaße, Vertiefung im Terrain, Form des Einganges, verwendete Feuerstelle und mit Schotter bedeckter Fußboden. Der dritte Bau 34 (Taf. IV), hat einen kreisförmigen Grundriss. Im Interieur befindet sich die Getreidegrube 78. Laut weiterer Informationen wurde diese wirtschaftliche Grubenhäuser, von den Wohnstätten 4 und 11 m entfernt, als Scheune benutzt.

Die zweite bedeutendste Gruppe bilden sechs Getreidegruben mit einem Volumen von 0,7–3,8 m³ mit einem vorwiegend kegelförmigen ausgeweiteten Profil (Tab. 2; z. B. Taf. II; VII; VIII). Die Bedeutung der Getreidegruben verrät auch ihre Position, die sich nur auf die Ansammlungen A, C und D mit der größten Zahl der Objekte (Tab. 11) beschränkt. Die zahlreichste Gruppe bilden die Vorratsgruben. Anhand der Grundangaben sind sie in drei unterschiedliche Typen aufgeteilt. Von ihnen den 1. Typ mit einem kreisförmigen bis ovalen Grundriss und geradem Boden repräsentieren 13 Objekte (Tab. 3; z. B. Taf. I; V; VII). Für den 2. Typ ist ein länglicher Grundriss mit wechselhafter Breite und unterschiedlicher Nivelette des Bodens (Tab. 4; z. B. Taf. I; III; IX) typisch. Die Vorratsgruben des 3. Typs charakterisieren ein rechteckiger Grundriss und gerader Boden (Tab. 5; z. B. Taf. VI; VII; XI). Ein gründlicher Vergleich der Grundangaben brachte keine Informationen über einer spezifischen Nutzung der drei unterschiedlichen Typen der Vorratsgruben. Eine Ausnahme bilden nur die Gruben des 3. Typs, die saisonal auch zur Einstallung der Haustiere verwendet konnten. Die restlichen zwei Gruppen dienten zur kurzfristigen Lagerung der Vorräte und anderer Lebensmitteln mit einem kleinen Volumen.

Zur Aufbereitung der landwirtschaftlichen Früchte und zur Vorbereitung der Nahrung dienten die Exterieurfeuerstelle (Taf. I) und sieben horizontale Öfen mit Tonkuppeln (Tab. 6; z. B. Taf. II; VI; XI). Anhand des Grundrisses, der Ausmaße, der Lage der Kuppel und der Orientierung der länglichen Achsen waren die Öfen in drei Gruppen verteilt. Fünf Objekte bilden den Bestandteil der Siedlungsansammlungen A, C und D (Tab. 11). Die Art der Nutzung der Öfen 29, 42 und 160 deuten die vier Getreidegruben, vertieft neben den tönernen Kuppeln (Abb. 2), an. Aus dem Gesichtspunkt der Konstruktion ist der Ofen 176 (Taf. XVI) mit der Kuppel und der Feuerstelle auf dem entgegengesetzten Ende anders, ebenfalls auch der Schachtofen 85 (Taf. XI), benutzt für Räucherung des Fleisches und der Fische. Fünf Pfostengruben (Tab. 7; z. B. Taf. I; VI; XIX) haben eine traditionelle Form. Sie kommen vereinzelt vor, was das Bemühen um Verständnis ihrer ursprünglichen Bedeutung kompliziert. Zwei Rillengruben (Tab. 8; Taf. XXI) erinnern auf die Viehtränke, jedoch ihre tatsächliche Funktion kann nicht mehr nachgewiesen werden.

Unter den Gegenständen materieller Kultur dominieren markant die keramischen Gefäße, die aus allen Siedlungsobjekten gewonnen wurden. Außer vier vollständigen Formen (Taf. V: 7; VI: 5; XI: 2; XXV: 2) gehören in diese Kollektion auch 1196 Fragmente. Diese Artefakte stammen aus verschiedenen Teilen der Gefäße (Abb. 4–6). Außer zwei Deckeln (Taf. VI: 5; XX: 1) gehören die übrigen zu Vertretern von topfartigen Formen. Die keramische Kollektion ist in verschiedenen Typen der Siedlungsobjekte nicht gleichmäßig vertreten (Tab. 9). Bei der Analyse der topfartigen Formen wurde die Betonung auf die Formierung der Mündung (Abb. 7; 8), die Ziermotive (Abb. 9–11), die technologische Merkmale der Produktion und das Ausbrennen sowie die Zusammensetzung der keramischen Masse gelegt. Die Auswahl der Abdrücke der plastischen Zeichen auf den Böden (Abb. 12) hat keinen Ausgangspunkt zum Verständnis ihrer Bedeutung gebracht. Demgegenüber hat die Tektonik der Mündung und die Zusammensetzung der geritzten Verzierung, ergänzt um Analogien datiert durch die Münzen aus anderen Fundstellen, zu einer rahmenhaften Einreihung der Kollektion aus Beckov in das 13. Jahrhundert beigebracht.

Mit der entworfenen Datierung korrespondieren 132 Bruchstücke von Vorratsgefäßen mit unterschiedlichem Anteil des Graphits in der keramischen Masse. Ihre Vertreter wurden in der Ausfüllung von 14 Objekten unterschiedlicher Ausnutzung (Abb. 13; Tab. 10)

gefunden. Es handelt sich jedoch nicht um einheimische Erzeugnisse, sondern um Import aus dem Gebiet des heutigen Mährens. Signifikant sind vor allem die Randbruchstücke aus dickwandigen Vorratsgefäßen (Abb. 14: 1–5; Taf. III: 2, 5; V: 2; XV: 4; XXIV: 2) und topfartigen Vorratsgefäßen (Abb. 14: 6–8; Taf. XII: 8; XIX: 2, 3). Die registrierten Artefakte, ergänzt um Verzierung aus dem Körper (Taf. VI: 3; IX: 1, 2; XVII: 8; XX: 5; XXIII: 7; XXIV: 1), wurden im Mähren vor allem seit dem Ende des 12. Jh. und auch während des 13. Jh. hergestellt.

Zur Präzisierung der Datierung der Fundstelle hat eine bestimmende Bedeutung die Münze von Přemysl Ottakar II. (1251–1276; Taf. XXVII: 6), die die Besiedlung auch in die zweite Hälfte des 13. Jh. verschiebt. Mit diesem Abschnitt hängen auch der Sporn mit fehlendem Rädchen (Taf. XXVII: 13), Hufeisenbruchstücke (Taf. IV: 4; XIII: 2) und Zaumzeugbruchstück (Taf. XII: 7) zusammen. Auch dank dieser Exemplare geht die Abschlussetappe der Besiedlung im letzten Viertel des 13. Jh. aus. Anhand der abgeschätzten Beständigkeit der Wohnstätten und der vorausgesetzten Zweigenerationsstruktur des Familienbundes können die Anfänge der Besiedlung der Lokalität in den zweiten Viertel des 13. Jh. geschoben werden.

Die anderen Gegenstände sind chronologisch nicht empfindlich. Zu ihnen gehören Exemplare der alltäglichen Nutzung (Messer, Schleifstein, Abschlüge, Spinnwirtel, Knochenglätter, Krampe, Nägel und andere Bestandteile der Baubeschläge), die eine Gürtelschnalle (Taf. XXIII: 3) und Beschlag der Scheide einer Hiebwaaffe (Taf. XXIV: 7) ergänzen. Mit der Besiedlung der Fundstelle der Römerzeit hängen ein Spinnwirtel, Eisenschlacke, bronzene Schmelzstücke und Glasscherben zusammen. In die neuzeitliche Periode gehören Knöpfe, Münzen, Hufeisen und Nägel, die in der Siedlungsschicht mit dem Metallsuchgerät gefunden wurden (Taf. XXVII: 2–5, 7–12).

Zu außergewöhnlichen hochmittelalterlichen Funden gehören ohne Zweifel Schmuck in Form eines Schildrings, eine Glasteile und zwei Ohrringe (Taf. II: 4; IX: 3–5). Nach ihrer Ergänzung um die schon erwähnte Münze, Sporn, Hufeisen, Zaumzeug, Beschlag der Scheide einer Hiebwaaffe und eine Gürtelschnalle (Taf. XXIII: 3) werden

Indizien gewonnen, die auf einen höheren sozialen Status der Kommunität aus der Siedlung von Beckov hinweisen. In Bezug auf die zwei Wohnobjekte, die wirtschaftliche Halberdhütte und eine kulminierende Menge von anderen Siedlungsobjekten (Tab. 11), lebten ihre Angehörigen in der Siedlungsansammlung C. Dieser Raum hat einen regelmäßigen rechteckigen Umfang mit Maßen 43 x 27 m und einer Fläche von 1160 m². Den bedeutendsten Bestandteil dieser Siedlungseinheit stellt der Kern einer Dreieckform, der in den Ecken die Wohnstätte und einen wirtschaftlichen Bau platziert hat. Zwischen ihnen befindet sich ein freier unbebauter Raum mit einem Ausmaß von 165 m², vorbehalten für gesellschaftliche Aktivitäten der lokalen Kommunität. Auf angeführter Art wird die primäre Entwicklungsetappe der hochmittelalterlichen Ansiedlung präsentiert. Beispielhaft ist die Ansammlungsbebauung der Hofparzelle ohne abgetrenntem Wohn- und Wirtschaftsteil. Die zur Lagerung oder Bearbeitung von unterschiedlichen Kommoditäten benutzten Objekte bilden Ansammlungen oder Reihen, die je nach Bedarf vom Kern der Ansiedlung entfernt sind.

In den Siedlungsansammlungen A, B und D sind nicht alle Typen der Siedlungsobjekte vorgekommen, ihre Zahl ist auch umso kleiner (Tab. 11). Anhand der fehlenden Wohnstätten bilden diese Formationen keine Kerne von neuen Ansiedlungen, da sie nicht dauerhaft bewohnt waren. Mehr annehmbar klingt die Ansicht, laut der sie mit den Individuen verbunden werden können, die in ihn gewirtschaftet, doch nicht dauerhaft gewohnt hatten. Solch eine Eventualität schließt eine gemeinsame Nutzung der 17 Siedlungsobjekte, zerstreut im Areal außerhalb der Segmente, nicht aus.

Nach der Annahme der vorhergehenden These über Eigentumsverhältnissen auf der Siedlung von Beckov wird es zur Korrektur von einigen globalen Anzeigen kommen. In der ersten Reihe betrifft dies die Menge des eingespeicherten Getreides, das mehr reale Werte für jedes Segment annehmen wird. Aus demselben Grund wird die Kollektion von 40 Vorratsgruben, die in der erfassten Gruppe 62,5 % bilden, nicht überdurchschnittlich vertreten.

Abb. 1. Ausschnitt aus dem Katastralgebiet von Beckov mit der analysierten archäologischen Lokalität.

Abb. 2. Beckov. Gesamtplan der untersuchten Fläche mit hochmittelalterlichen Objekten und den abgegrenzten Siedlungssegmenten A, B, C, D.

Abb. 3. Beckov. Vorkommen der ausgegliederten Gruppen der Siedlungsobjekte. 1 – Bauten; 2 – Getreidegruben; 3 – Vorratsgruben; 4 – Exterieuröfen; 5 – Pfostengruben; 6 – Rillengruben.

Abb. 4. Beckov. Zahl der Bruchstücke von topfartigen Gefäßen. 1 – 1–5 Stücke; 2 – 6–10 Stücke; 3 – 11–15 Stücke; 4 – 16–20 Stücke; 5 – 21–30 Stücke; 6 – 31–50 Stücke; 7 – mehr als 51 Stücke.

Abb. 5. Beckov. Vorkommen der Bruchstücke aus traditionellen Teilen der topfartigen Gefäße. 1 – Mündung; 2 – verzierter Körper; 3 – unverzierter Körper; 4 – Boden.

Abb. 6. Beckov. Vorkommen der topfartigen Gefäße aus drei Größengruppen. Größe: 1 – unterdurchschnitt-

lich; 2 – durchschnittlich; 3 – überdurchschnittlich. Lokalität: a – Beckov; b – Slovenská Nová Ves und Zeleneč.

Abb. 7. Beckov. Haupttypen der Mündung der topfartigen Gefäße. Mündung: A – gebogen mit abgerundetem Rand; B – gebogen mit trichterförmig abgeschnittenem Rand; C1 – schräg aufgesetzt mit horizontal abgeschnittenem Rand; C2 – schräg aufgesetzt mit horizontal abgeschnittenem und ausgekehltm Rand; D – schräg aufgesetzt mit nach Innen abgeschnittenem ausgekehltm Rand und herausgezogener Außenkante; E – schräg aufgesetzt mit Andeutung einer gesimsartigen Profilierung.

Abb. 8. Beckov. Vorkommen der Haupttypen der Mündung der topfartigen Gefäße (nach Abb. 7).

Abb. 9. Beckov. Hauptmotive der Verzierung der topfartigen Gefäße.

Abb. 10. Beckov. Vorkommen der Gruppen mit den Hauptmotiven der geritzten Verzierung der topfarti-

- gen Gefäße. Gruppen: 1 – P; 2 – R; 3 – S; 4 – T; 5 – U; 6 – V. (nach Abb. 9).
- Abb. 11. Beckov. Vorkommen der häufigsten Typen der geritzten Verzierung der topfartigen Gefäße. Typen: 1 – R/2; 2 – S/2; 3 – T/1; 4 – U/3 (nach Abb. 9).
- Abb. 12. Beckov. Auswahl aus der registrierten Kollektion der Bodenmarken der keramischen Gefäße.
- Abb. 13. Beckov. Vorkommen der Bruchstücke aus traditionellen Teilen der Vorratsgefäße. 1 – Mündung; 2 – verzierter Körper; 3 – unverzierter Körper.
- Abb. 14. Beckov. Haupttypen der Mündungen der Vorratsgefäße.
- Abb. 15. Beckov. Vorkommen der angebauten Arten der Agroprodukte gewonnen durch Durchschleusung. 1 – Gerste; 2 – Hirse; 3 – Einkornweizen; 4 – Weizen; 5 – Dinkel; 6 – Linse; 7 – Roggen; 8 – nicht festgestellte Taxone.
- Tab. 1. Beckov. Bauten, Grundangaben. Grundriss: A – kreisförmig; B – rechteckig; C – quadratisch.
- Tab. 2. Beckov. Getreidegruben, Grundangaben. Mündung: A – kreisförmig; B – oval. Profil: 1 – kegelförmig erweitert; 2 – kegelförmig verengt; 3 – zylindrisch.
- Tab. 3. Beckov. Vorratsgruben des 1. Typs, Grundangaben. Mündung: A – kreisförmig; B – oval. Profil: 1 – kegelförmig verengt; 2 – zylindrisch.
- Tab. 4. Beckov. Vorratsgruben des 2. Typs, Grundangaben. Mündung: A – tropfenförmig; B – rechteckig; C – oval. Boden: 1 – vertieft; 2 – gerade; 3 – stufenartig.
- Tab. 5. Beckov. Vorratsgruben des 3. Typs, Grundangaben. Mündung: A – rechteckig mit ausgewölbten Endseiten; B – rechteckig mit gewölbten Ecken.
- Tab. 6. Beckov. Exterieurfeuerstellen, Grundangaben. Feuerstelle: A – kreisförmig; B – oval. Vorofengrube: 1 – tropfenförmig; 2 – rechteckig.
- Tab. 7. Beckov. Pfostengruben, Grundangaben. Mündung: A – kreisförmig. Wände: 1 – vertikal.
- Tab. 8. Beckov. Rillengruben, Grundangaben. Mündung: A – rechteckig mit ausgewölbten Endseiten.
- Tab. 9. Beckov. Zahl der Bruchstücke aus traditionellen Teilen der topfartigen Gefäße (Bruchstücke der Vorratsgefäße – summarische Zahl) in den Siedlungsobjekten. Typen der Objekte: A – Bauten; B – Getreidegruben; C – Vorratsgruben des 1. Typs; D – Vorratsgruben des 2. Typs; E – Vorratsgruben des 3. Typs; F – Exterieuröfen; G – Pfostengruben; H – Rillengruben.
- Tab. 10. Beckov. Zahl der Bruchstücke der Vorratsgefäße in den Siedlungsobjekten. Typen der Objekte: A, B, D–G nach der Tab. 9 (C, H fehlen).
- Tab. 11. Beckov. Vorkommen der ausgegliederten Typen der Objekte im Siedlungsareal. Typen der Objekte nach der Tab. 9.
- Taf. I. Beckov. Objekte 1, 20, 24 und 26, Pläne und Funde.
- Taf. II. Beckov. Objekte 28 und 29, Pläne und Funde. Maßstab: a – 1–3, 6–10; b – 4; c – 5.
- Taf. III. Beckov. Objekt 29, Funde; Objekt 36, Plan und Fund. Maßstab: a – 2, 3, 5; b – 1, 4, 6.
- Taf. IV. Beckov. Objekt 36, Funde; Objekt 34, Plan und Funde. Maßstab: a – 1, 2, 5–7; b – 3, 4.
- Taf. V. Beckov. Objekt 34, Funde; Objekte 38 und 39, Pläne und Funde. Maßstab: a – 2; b – 1, 3–5, 7–9; c – 6.
- Taf. VI. Beckov. Objekte 42, 44 und 45a, Pläne und Funde. Maßstab: a – 3; b – 1, 2, 4–8.
- Taf. VII. Beckov. Objekte 45b, 46 und 47, Pläne und Funde. Maßstab: a – 1, 2, 5–8; b – 3, 4.
- Taf. VIII. Beckov. Objekte 49 und 52, Pläne und Funde.
- Taf. IX. Beckov. Objekt 52, Funde; Objekt 70, Plan und Funde. Maßstab: a – 1, 2; b – 8, 9; c – 3–7.
- Taf. X. Beckov. Objekte 73, 78 und 110, Pläne und Funde. Maßstab: a – 1–4, 6–8; b – 5.
- Taf. XI. Beckov. Objekte 85 und 113, Pläne und Funde. Maßstab: a – 1, 2; b – 3.
- Taf. XII. Beckov. Objekt 113, Funde; Objekt 116, Plan und Funde. Maßstab: a – 8; b – 1–5; c – 6, 7.
- Taf. XIII. Beckov. Objekte 130a und 130b, Pläne und Funde. Maßstab: a – 1, 2, 5, 6; b – 3, 4, 7–9.
- Taf. XIV. Beckov. Objekte 139, 159 und 161, Pläne und Funde. Maßstab: a – 1, 3–5, 8, 9; b – 2, 6, 7.
- Taf. XV. Beckov. Objekt 161, Funde; Objekte 160 und 218, Pläne und Funde. Maßstab: a – 4; b – 1, 3, 5; c – 2.
- Taf. XVI. Beckov. Objekte 162, 166 und 176, Pläne und Funde. Maßstab: a – 1–5, 7–9; b – 6.
- Taf. XVII. Beckov. Objekte 187 und 274, Pläne und Funde. Maßstab: a – 8; b – 1–5; c – 6, 7.
- Taf. XVIII. Beckov. Objekte 230, 276 und 281, Pläne und Funde.
- Taf. XIX. Beckov. Objekte 289, 301, 320 und 322, Pläne und Funde. Maßstab: a – 2, 3; b – 1, 4, 5.
- Taf. XX. Beckov. Objekt 331, Plan und Funde. Maßstab: a – 5; b – 1–4, 6–10.
- Taf. XXI. Beckov. Objekt 331, Funde; Objekte 332, 333, 335 und 336, Pläne und Funde. Maßstab: a – 3–8; b – 1, 2.
- Taf. XXII. Beckov. Objekte 337, 338, 339 und 344, Pläne und Funde. Maßstab: a – 1–6; b – 7.
- Taf. XXIII. Beckov. Objekte 346 und 349, Pläne und Funde. Maßstab: a – 7; b – 1, 4–6; c – 2, 3.
- Taf. XXIV. Beckov. Objekt 349, Funde; Objekte 352 und 353, Pläne und Funde. Maßstab: a – 1, 2; b – 3, 5, 6; c – 4, 7.
- Taf. XXV. Beckov. Objekte 398, 448, 456 und 493, Pläne und Funde.
- Taf. XXVI. Beckov. Objekte 513, 520 und XY, Pläne und Funde.
- Taf. XXVII. Beckov. S I, S II, S V, S VIII und S IX, Funde aus der Siedlungsschicht. Maßstab: a – 5, 6, 9, 11; b – 1–4, 7, 8, 10, 12, 13.

